

ŞARKEDİŞİ

ŞİİRLİ KÜLTÜR DERGİSİ

İki bin on beş yılının Nisan ayı idi, annemin rahmine düştüğümde, tepetaklak.

O yıldan bu yana ne çok kötülük oldu hayatımda, ne çok ölüm, ne çok ateş, ne çok yalnızlık, ne çok yeraltı notası, onulmaz rüyası çocukların ne çok vuruldu kaşından.

Ne az sevgi, ne az badem çiçeği, ne az ebemkuşağı, ne az aşk...

Bin yıl önceydi, balıkların peşinden koşarken bir akşamüstü, arkadaşımın biri kulağıma fısıldamıştı;

“şiiri durdurma baba/burnum kanıyor/beni merak etme/kan durur.”

Sayı 26

Adem Fatih Kılıç
Ayşe Özgür Aydoğan
Bedriye Korkankorkmaz
Beyza Aksay
Celal İnal
Cem Savran
Cenk Büker
Coşkun Şimşekli
Devrim Dikkaya
Devrim Kınlı
Ebru Berker Sarpkaya
Emin Kaya
Emrullah Şekerci
Engin Turgut
Gökçenur Ç.
Gökhan Sarpkaya
Gültekin Emre
Hakan Unutmaz
Halil Yeni
Halit Payza
Heybet Akdoğan
Hülya Deniz Unal
Hüseyin Peker
İşıl Madak
İlyas Yaraş
M. Özgür Mutlu
Mehmet Atilla
Mesut Kara
Muzaffer Kale
Nilüfer Akdoğan
Nurgül Özlü
Onur Çalı
Ömer Mustafa Akbaş
Rıdvan Yıldız
Salih Gözek
Sarp Keskiner
Selen Gülün
Serkan Özer
Sertaç Çıralı
Süreyya Şımanlar
Tahsin İşbilen
Tarık Günersel
Tozan Alkan
Tuncer Gönen
Ümit Yıldırım
Yener Çetin
Zerrin Boratav Bağcıvan
Zerrin Saral

ÇAĞDAŞ RESİM SANATIMIZIN SON “KAPLUMBAĞA TERBİYESİ”

KAFKA KEDİSİ
HALİT PAYZA

Türk resim sanatının temelleri 1795’de, II. Selim döneminde açılan Mühendishane-i Beri-i Hümayun’dan yetişen asker ressamlarla atılmıştır. Resme karşı dinsel önyargıların kırılması ilk kez II. Mahmut’un girişimiyle olur. II. Mahmut 19. yüzyıl başlarında portresini yaptırır ve devlet dairelerine astırır. Mühendishane-i Beri-i Hümayun’dan sonra 1827’de Askerî Tıbbiye, 1834’te Mekteb-i Harbiye’ye de resim dersleri konulur. Yine ilk kez yenilikçi sultan II. Mahmut Avrupa’ya resim öğrenimi için öğrenci gönderir. Bundan cesaret alınarak 1859’da açılan Mekteb-i Mülkiye, 1868’de açılan Galatasaray İdadisi ve 1872’de açılan Darüşşafaka İdadisi’ne de resim dersleri konulur.

19. yüzyılda bu okullardan yetişen Osmanlı ressamlarının neredeyse büyük bir çoğunluğu asker kökenlidir. İlk asker kökenli ressamlar arasında; Beşiktaşlı Tevfik, Giritli Hüseyin, Karagümrüklü Hüseyin, Darüşşafakalı Hüseyin, Mirliva Osman Nuri, Servili Ahmet Emin, Kaymakam Ahmet Şekür, Üsküdarlı Osman ve Bedri Kulları’nın adı sayılabilir.

II. Mahmut’un resim öğrenimi için İngiltere ve Fransa’ya gönderdiği ressamlar arasında; Ferik İbrahim Paşa, Ferik Tevfik Paşa ve Hüsnü Yusuf Bey vardır. Bu öğrencileri 1861 yılında Şeker Ahmet Ali Paşa, Süleyman Seyyid, Hüseyin Zekâi Paşa ve Osman

Nuri Paşa izler. Avrupa’da eğitim gören bu ressamlar figürsüz Türk resim sanatının gelişmesinde katkısı olan asker kökenli ressamlardır.

Tanzimat’la birlikte 1860’da Fransa’ya resim öğrenimi için gönderilen Türk ressamı için Paris’te Mekteb-i Sultani kurulur.

Özellikle Gérôme, Boulanger ve Cabanel atölyelerinde yetişen sanatçılar arasında iki isim öne çıkacaktır: Süleyman Seyyid ve Ahmet Ali Paşa... Sultan Abdülmecit ve Abdülaziz dönemlerinde gelenek tersine döner ve bu kez yabancı ressamlar Osmanlı topraklarına gelerek oryantalist bakış açısıyla çok sayıda gravür ve tablo yaparlar, kendi atölyelerini kurarlar. 1874’de ilk kez Fransız Guillement kendi adını taşıyan atölyesini açar. Bu atölyeden M. Civanyan ve S. Diranyan gibi Osmanlı vatandaşı olan ressamlar yetişir.

Meşrutiyet döneminde, 1882’de II. Abdülhamit, Osman Hamdi Bey’i, Sanayi-i Nefise Mekteb-i Âli’sinin kurulması için görevlendirir. Bu tarihten sonra Türk ressamı bu okuldan yetişeceklerdir. Buradan yetişen ilk ressamlar arasında; Ömer Adil, Osman Asaf, Tekezâde Sait, Mehmet Muazzez Özduygu, İsmail Hakkı Atunbezer ve Şevket Dağ vardır.

ÇAĞDAŞ RESİM SANATIMIZIN SON "KAPLUMBAĞA TERBİyecisi"

HALİT PAYZA

ve Osman Hamdi Paşa gibi ressamlardan sonra doğan ve resim yapmaya başlayan ressamalar da vardır. Bu ressamaların aynı kuşaktan olmaları bu gerekçeyle sakatlanmıştır. Örneğin Ahmet Ali'nin Fransa'da eğitim gördükten sonra yaptığı resimler, Osman Nuri'nin resimlerinden farklılaşmasına karşın her ikisi de aynı ekol içinde anılır.

Osman Hamdi 30 Aralık 1842'de İstanbul'da, ilk maden mühendislerinden olan ve 1877'de sadrazamlığa kadar yükselen İbrahim Ethem Bey'in ikisi kız, altı çocuğundan en büyük oğlu olarak dünyaya geldi. İlkokul öğreniminin ardından, 1856'da Maarif-i Adliye'de öğrenimine başladı. Hukuk öğrenimi için Paris'e gönderildi. Orada kaldığı 12 yıl boyunca bir yandan hukuk öğrenimini sürdürürken, dönemin ünlü ressamlarından Jean-Léon Gérôme ve Boulanger atölyelerinde resim eğitimi aldı. İlk eşi Marie ile de Paris'te tanıştı ve evlilikleri on yıl sürdü, Fatma ve Hayriye adlı iki kızı oldu.

1867'de Paris Dünya Sergisi'ne "*Çingenelerin Molası*", "*Pusuda Zeybek*" ve "*Zeybeğin Ölümü*" adını taşıyan üç resimle katıldı. Ne yazık ki bu resimlerin bugün nerede olduğu bilinmemektedir.

Yanlış bir algıyla bu dönemden sonra yetişen sivil ve asker kökenli Türk ressamaları "*Primitifler-ilkler, özgünler*" olarak anılmaya başlar. Bu ressamalar arasında Necib, Kasımpaşalı Hilmi, Şefik, Salih Molla Aşkî, Şevki, Lofçalı Ahmed, Ahmet Ragıp, Giritli Hüseyin, Fahri Kaptan, Selahattin, Cemal, Ahmet Şekür, İbrahim gibi ressamalar vardır. Devrim Erbil bu ressamaları "*İlk yağlıboya ressamaları*", Ferit Edgü "*batılılaşma sürecindeki ilk örnekler*" olarak nitelendirir, kısa sürdüğünü belirttiği bu sürecin Şeker Ahmet Paşa, Halil Paşa ve Osman Hamdi Paşa ile aşıldığını ekler.

Ne var ki bu saptamalar erkendir. Çünkü "*primitif*" olarak nitelendirilen ressamalar arasında, Edgü'nün bu ekolu kırdığını söylediği Şeker Ahmet Paşa, Halil Paşa

Yurda döndüğünde Bağdat Yabancı İşler Müdürlüğü görevini üstlendi. Mithat Paşa ile burada tanıştı ve kentin resimlerini yaptı. Tarih ve arkeolojiye ilişkin ilgisinin de burada geliştiği söylenebilir. Yazar Ahmet Mithat Efendi ile de aynı kentte tanıştı. Ahmet Mithat Efendi, adaşı Mithat Paşa'nın yardımcısı olarak Bağdat'ta bulunuyordu. İstanbul'a döndüğünde Saray Protokol müdür yardımcısı olarak atandı. Viyana'da bir sergi düzenlenmişti ve bu kez uluslararası sergiye sanat komiseri olarak atandı. İkinci evliliğini Viyana'da iken, daha sonra Naile Hanım adını alacak olan ve ilk eşinin adını taşıyan bir başka Fransız'la yaptı. İkinci eşinden de Melek, Leyla, Ethem, Nazlı adlarını taşıyan çocukları oldu.

ÇAĞDAŞ RESİM SANATIMIZIN SON “KAPLUMBAĞA TERBİYESİ”

HALİT PAYZA

1875’de Kadıköy’ün ilk belediye başkanıydı. 1881’de Müze-i Hümayun müdürü Anton Dethier’in ölümü üzerine boş kalan müzeye müdür olarak atandı. İlk işi arkeolojik eserlerin yurtdışına kaçırılmalarını yasaklayan bir tüzük hazırlamak ve ilk Türk kazılarını başlatmak oldu. Bu çalışmaları onu ilk çağdaş müzeciliğin kurucusu olarak adlandırılmasında etkin oldu. II. Abdülhamit’in onu Sanayi-i Nefise Mektebi Müdürü ataması bundan sonradır. 24 Şubat 1910’da İstanbul’da Kuruçeşme’deki yalısında yaşamını yitirdi.

“*Kaplumbağa Terbiyecisi*”, Osman Hamdi Bey’in 1906 ve 1907 yıllarında çizdiği iki farklı çizimi olan tablosudur. Osmanlı Ressamlar Cemiyeti’nin yayın organında adı ‘Kaplumbağalar ve Adam’ olarak geçer. “*Kaplumbağa Terbiyecisi*” sonradan bilinen yaygın adı olarak bugüne gelmiştir.

Çağdaş Türk Resim Sanatı içinde müzayedelerde satılan en pahalı tablo “*Kaplumbağa Terbiyecisi*”dir. Erol Aksoy koleksiyonundan TMSF’ye geçen ve yapılan müzayedede İnan-Suna Kırıç tarafından bu tablo on trilyon liraya satın alınmıştır.

Osman Hamdi’nin resimleri incelenecek olursa, oryantalist bir resim anlayışına sahip olduğuna ilişkin bir kanı oluşur. Bu yanlış bir izlenimdir. Osman Hamdi oryantalist değildir, çünkü Osman Hamdi resminde, Edward Sait’in de tanımı içinde kalan emperyalist bakış açısı ve Batı’yı Doğu’dan üstün tutan küçümseme yoktur. Aksine Osman Hamdi, Doğu’yu Doğulu bir bakış biçimiyle bir yaşam biçimi olarak resimlerine yansıtmıştır.

RAŞAMON'UN KASVETİ

ZERRİN SARAL

Desen: Zerrin Saral

Kent grileşiyor. Renkler uçuşmuş çıplak ağaç dalları arasından; çıplak ağaç dalları arasında burkulmuş bileğini saklayan çocuğun yiten inancına. Sarısı yok, sesi yok, dokusu, algısı, yurdu yok. Yanağındaki gamze çukuru satıcı çocuğun, yoklukla sargılı.

Nişijin ipekli şalına uzanmış, gölge kadının kanatları yaklaşıyor.

Çocuğun geçtiği ne bahçe, ne de gökyüzü. Yoksul bir inanca el vermeye hazırlanmış ayak bileği, yalandan gülümsüyor. Tablada kalan son beş simidi bitirmeye. Kaçırdığı bakış süzülüyor, koyu renkli kalemle haritada işaretli Raşomon'un kasvetine. Tebessümsüz, sabit, eksik.

"Düşlerin hepimizden önce geldi şehre," diyor, Gölge Kadın. Çocuğun elinde tuttuğu bir deste anahtara bakarken. Kadife perdelerle kaplı pencerenin önündeki koltuğunda onu dinlemeye hazır.

Çocuk anlatmaya niyetliken kısa bir tereddüt sonrası, "Geç kaldım, annem on üç numarada temizlikte. Neredeyse döner."

İçinden ip atlamayı sürdürüyor tam on üçe kadar.

Meydanda sakız çamaşırları toplayan kadınlardan ve köpeğini gezdiren kalantordan başka kimseler yok.

Saymayı bitirdiğinde çocuk, başında simit tablası uzaklaşıyor.

Kent grileşiyor, renkler uçuşmuş çıplak ağaç dalları arasından. Çıplak ağaç dalları arasından, burkulmuş bileğini saklayan, saklar gibi seğirtip yiten inanca.

Gölge kadın pencereden çekiliyor.

BAKMA VE GÖRME TEMRİNLERİ

TOZAN ALKAN

*Denize en güzel balıklar bakar
bakmak güzeldir, balıklar da güzeldir
bir şeye nasıl baktığın kadar
neresinden baktığın da önemli
balıklar denize içinden bakar
aşklara da içten bakmalı
aşklara en güzel yaşlılar bakar
ölüler de güzel bakar, göğe bakar
ama ölülerin gözlerini hemen kaparlar
ölüler yaşarken görmüşlerdir göreceklerini
zulmü görmüşlerdir
yoksulluğu, karartma gecelerini, acıyı
otlukbeli savaşını
bir üçgenin dışında unutulmuş iç açıcı*

*Sen gözlerini hemen kapatma
geceğini hemen kapatma gündüzlerine
gece gündüzle mümkündür ben seninle
kalbini hemen kapatma aklınla
ruh teninle mümkündür, ben seninle
cümlelerini hemen kapatma
zamir fiille mümkündür, anlam seninle
bir kişi daha fazla oluyorum ben seninle
iki cihan ömrüm seninle*

*Bakmak kalpten öğrenmektir
gece vakti kapına dayanan esmer bir sabahı
yeryüzüne inen melekleri gökyüzünde beklemektir
baka kalmaktır kayıp bir memlekete
göre durmaktır aynı rüyayı yüzyıllar boyu
aynı soruları sormaktır hep:
bakmak mı öznedir, görmek mi?
aşk ilk bakışta mıdır ilk görüşte mi?
çok gören mi bilir çok bakan mı?
bakmak nedense görmek sonuçtur
bakmak nedense ciddiye alınmaz görmek kadar
bakmak Van Gogh'tur
görmek Picasso, Da Vinci, Dali
nefeslilerin, tellilerin, yaylıların olduğu
kocaman bir orkestra
bakmak iki telli saz
farklı farklıdır lezzetleri*

Cemal Süreya, "Güzel şiir mi?" diye sorar, sonra da şöyle yanıtlar bu can alıcı, pek çok kişinin yanıtlayamadığı soruyu: "Bir yeri güzelse, o şiir güzeldir." Bu yanıt yeterli olmamalı ki, sözünü şöyle sürdürür: "Ama geri kalan bölümleri de ortalama düzeyi tutturmali." Sonra da biraz daha ilerler, ilerletir düşüncesini: "Zaten öyle olur." Yani, daha da açıklama gereğini duyarak son noktayı şöyle koyar: "O bir kıymık güzelliği yakalayabilen kimse, daha alt düzeye istese de inemez. Bu konuda rastlantı olamaz." Bir de işin "ama"sı var sonun sonu olarak: "Ama aynı şiirde."

Kötü şiiri, iyi şiiri ayırt edebilen kaç şiirsever vardır, bunu kimse bilemez. Bu ayrımın bir reçetesi yoktur. Reçetesi yoktur da, hiç mi belirlenemez? Cemal Süreya, "Kötü bir romanı" okuyamaz, ama "Buna karşılık şiirin her türlü çekici" gelir ona. "Kötü şiirden de tuhaf bir tat" alır. İş "tat" almaya gelince, iş başkalaşır. Usta, şiirin, şiirimizin doruğundaki bir şairin kötü şiirden tat alış ile, iyi kötü şiiri ayıramayan okurun şiirden tat alması başkadır elbette. Şiir okurunun da şiir birikimi olmalıdır ki okuduğundan tat alabilsin, iyi şiiri kötüsünden ayırabilsin.

Ümit Yaşar Oğuzcan, bir şiiri beğenmişse, "hiç üşenmez, gidip o saat, şairine telgraf" çekermiş. Bunu da Cemal Süreya yazıyor. İyi, sıkı şiir okurluğu budur işte! Şiirin hakkını veren şiir okurları da vardır elbette günümüzde de. Ama, nerede onlar?

Şiir dergileri giderek azalıyor. Azalıyor çünkü dergi okuru azalıyor, geri çekiliyor. Hayat pahalılığı can yakıyor, geçinmek zorlaşıyor. Bunlar her dönemde vardı, bugün daha fazla olsa da. Dar gelirli ülkesiyiz. Yine de kültür-sanat-şiir dergileri cennetiydik bir zamanlar. Şiir heveslilerinin çıkardığı dergiler ne albenili ne coşkuluydu! Mehmet Can Doğan'ın hazırladığı *Türkiye'de Şiir Dergileri, Şairler Mezarlığı (1909-2008)* kitabı benzersiz bir kaynak bence. Hangi dergilere okur ne kadar sahip çıkmış, hangilerine yeterince destek olmamış açıkça görülüyor bu kitapta. Dergilerin kaç sayı yayımlandığı belirleyici elbette. Elbette bu dergilere yazan şairlerin de bir göstergesi. Bugüne dek ayakta kalabilen, şiir, şiir kitabı yayımlayabilenlerin konumu da gözler önüne seriliyor. Ömrü uzun olsa da şiir yaşamı kısa olan ne çok şair gelip geçti şiir dünyamızdan, dergi sayfalarından. Şiir-edebiyat-kültür-sanat dergileri bir ülkenin yazılı, görsel kültürünün göstergesi, zenginliğidir. Piyasadan, raflardan, okur çantalarından bir bir eksilen dergiler okurun, ülkenin halini ortaya koyar, koyuyor. Günümüzde dergiler bir bir okursuzluktan kapanırken, kültür hayatımızın aldığı yarayı başka bir şeyle kapatmak da olası değil. Çölleşen kültür-sanat ortamında iyi şiiri kötü şiirden ayırabilecek okurlar mumla mı aranacak artık? Oysa dergilerin neden yayımlandıklarının bildirisi ne heyecanlar ne umutlar ne hevesler ne yenilikler içermiştir hep.

İYİ ŞİİR / KÖTÜ ŞİİR

GÜLTEKİN EMRE

Kültür-sanat-şiir dergileri raflarda yer almıyor ama, internette yayımlanan dergiler giderek çoğalıyor. Buna hiç yoktan iyidir demeli! İnternet okurunun düzeyini bilmek olası değilse de, iyi şiiri kötü şiirden ayırıp ayıramadığını göremesek de, bu tür dergiler iyi şiir yayımlayarak bu rastgele okuru beslediği ortadadır. Ne acıdır ki, internet dergileri de kapanıyor. Okursuzluk mu, yeterince tıklanmama mı? Nedenini bilmiyorum.

Cemal Süreya, ilk şiiri yayımlanınca “*günlerce*” uyuyamamış. Hangi genç şair ilk şiiri yayımlandığından sevincinden rahat bir uyku çekmiştir? Dergi sayfasında adını görebilmek için derginin çıkacağı, gazete bayiiine geleceği günleri sabırsızla bekleyen genç şairler vardı bir zamanlar. Yine de, bir yerlerde heyecanla şiirinin yayımlanıp yayımlanmadığını merak eden bir şiir heveslisi vardır dergilerin çıkışını bekleyen. Şimdi de internette şiirini görebileceği günü heyecanla bekleyen şairler var mıdır acaba?

“Yolcu”dan Cemal Süreya ne ister? “*Bana iyi romanlar ve her çeşidinden şiirler, hayat öyküleri, araştırmalar, denemeler getir.*” Hayat ona ne çok iyi, unutulmaz şiir yazdırdı. İyi, kalıcı dergiler çıkarmasını sağladı. Ne çok şiir okurunu besledi.

Bir Şiirden’de (1983) Turgut Uyar, “*yeni olan şiirle, yeni bir şeyler öğrenebiliriz ancak*” diyor. Genç şairlerin şiirlerine bakışlar diyebiliriz onun dergilerde okuduğu şairler, şiirler üzerine bu yazıklarına. Elbette yol gösterici saptamalar bunlar. O, “*Şiir üstüne bütün çözümlemeler, bütün kurallar hep ama hep ortalama şairler için*” diyor. “*Zaten bir bakarsınız, şiir üstüne konuştuklarımızı, bütün sorunları, büyük, iyi şairlerin şiirleri değil mi getiren?*” saptaması iyi şiire giden yol kötü şiirden, ortalama şairlerden geçmiyor mu sorusunu doğurmuyor mu?

Bir de Cemal Süreya’nın şu dörtlüğü dilime dolanıp durdu bugünlerde:

Şimdiye dek düşünmediysen

Bakma içinde ne var

Küçük bir kitaptır yaşamak

Elinde tutmaya yarar

HAYATIMI KAYDIRAN ON ŞARKI

SELEN GÜLÜN

HAZ: SARP KESKİNER

HAYATIMI KAYDIRAN ON ŞARKI

SELEN GÜLÜN/ HAZ: HAZ: SARP KESKİNER

PRINCE AND THE REVOLUTION: “WHEN DOVES CRY”

Prince'i benim için efsane mertebesine yükselten parçadır. Yıl 1984, tıfıl bir müzisyen adayıyım. Klasik müzik çalıp dinliyorum ama popüler müziğe kulak kabartmaktan geri durmuyorum. Birden, iç gıcıklayıcı bir gitar solo ile başlayan, bas yürüyüşü barındırmayan, ritmik bir riff etrafında dönüp duran bu parça çıkıyor karşıma... Bütün enstrümanları bizzat çaldığını öğrendiğimde, Prince'e hayran oluyorum. Hele, Miles Davis'in övgüsünden haberdar olunca, her yaptığı işi takibe almaya karar veriyorum. O dönemde kaydettiği her parçasını ezbere bilirim.

<https://www.youtube.com/watch?v=UG3VcCAIUgE>

STEVIE WONDER: “PAST TIME PARADISE”

Yaş 16. Benden üç yaş büyük, gitar çalan erkek arkadaşım fena halde âşıktım Bir gün beni evine müzik dinlemeye davet edip listeye sabahdan beri kafamda çalan bu parçayla başlayınca, çok etkilenmişim.

<http://www.youtube.com/watch?v=rLjuzN4xkHg>

STING: “MOON OVER BOURBON STREET”

Konservatuarda öğrenci olduğum zamanlar... Pop, Rock, ne bulursam dinliyorum; özellikle The Police'e bayılıyorum. “Sting solo albüm yapıyor” dediklerinde grubu dağıttığı için çok kızmışım. Sting, “The Dream Of The Blue Turtles” albümü ile çıkagelince, kartonette Kenny Kirkland, Branford Marsalis, Darryl Jones, Omar Hakim gibi isimleri görünce yelkenleri suya indirmişim. “Hem pop, hem caz; daha ne olsun!”

http://www.youtube.com/watch?v=5i_0PkOqLKA

MARC JOHNSON: “CROSSING THE CORPUS CALLOSUM”

“Bass Desires” albümünün kasetini ailemle birlikte Ayvalık'taki Karayolları Kampı'na tatile gitmeden önce erkek arkadaşım elime tutuşturmuştu. Çok sıcak bir öğleden sonra, herkes öğlen uykusuna çekilmişken bir banka oturup walkman'de dinlemişim kaseti. “Elektronik bir takım seslerle efektler olduğu kesin; acaba bunlar ne?” diye sormuştum kendime. Zaman, ortam, hacim gibi kavramlara bakışım, bir daha geri dönmemesine değişmişti.

<http://www.youtube.com/watch?v=qjNu9ayYlbo>

PAT METHENY GROUP: “APRIL WIND”

Caz ile uzaktan yakından ilişkili olan, yenilikleri takip etmeye çalışan herkes Metheny'nin 80'lerin sonu, 90'ların başında kaydettiği albümleri ezbere bilirdi. İstanbul Müzik Festivali'ne geldiğinde, iki gece üst üste izlemiştim. Solo icra ettiği bu parçanın yeri bende ayırdır çünkü Metheny, genellikle umutvar, güneşli bir atmosfer sunarken bu parçada alabildiğine hüzünlü tınlar. Bir parça, solo olarak ancak bu kadar güzel çalınabilir.

<http://www.youtube.com/watch?v=GYwHxtNvO7M>

HAYATIMI KAYDIRAN ON ŞARKI

SELEN GÜLÜN/ HAZ: HAZ: SARP KESKİNER

KEITH JARRETT: “PERSONAL MOUNTAIN”

Hastası olduğum, sık sık kullandığım “döngüsel form” kavramını en iyi karşılayan parçalardan biridir. Minicik bir form bu kadar baş döndürücü bir enerji ile nasıl çalınabilir? Ekip de inanılmazdır; Palle Danielsson, Jan Garbarek ve Jon Christensen müthiş bir performans sergiler. Jarrett sanki sekiz elliymiş gibi çalar. Ayıp derim! Bugün dâhi modum düşükse, enerjimi yükseltmek için bu parçaya başvururum.

<http://www.youtube.com/watch?v=dbZl87O3UcU>

KATE BUSH: “YOU’RE THE ONE”

Mevzubahis kadın ozanlarsa Kate Bush’u tek geçerim. “The Red Shoes” albümünde geri vokallerde Bulgar Kadın Korosu ile çalışmıştı. Bir gün Serdar Ateşer’in evinde oturmuş, albümü dinliyorduk. Serdar’ın evi, o sıralarda mabet gibiydi; rastlamak istediğiniz kim varsa ansızın çıkagelirdi. “Parçada gitarı Jeff Beck çalıyor galiba” demiştim ve tahminim doğru çıkınca, usta müzisyenler arasında forsum artmıştı; hiç unutmam! Şarkıda Kate Bush, bir ara “sugar” diye bağırır. Bu kelimeyi kimden duysam, aklıma Bush gelir.

<http://www.youtube.com/watch?v=upQFn7sPfF4>

JONI MITCHELL: “THE SIRE OF SORROW”

“Tribulent Indigo” albümü, Berklee College of Music’e okumaya gittiğimde henüz yayımlanmıştı. Ders aralarında kütüphaneye müzik dinlemeye gittiğimde rastladığım parça, aklımı başımdan almıştı. Anlatım tavrı ve ifade şekli bakımından, diğer tüm Mitchell parçalarından ayrı bir yere koyarım. Babam kadar sevdiğim Wayne Shorter’ın parçaya soprano saksofonu ile eşlik ediyor olması, benim için ayrıca anlamlıdır.

<http://www.youtube.com/watch?v=60j-qdtCY5o>

RADIOHEAD: “WEIRD FISHES / ARPEGGI”

Grup, bu parçayla “alternatif müzik” meselesini kendi adıma bambaşka bir yere sürüklemişti. “Basement” yorumu da inanılmazdır; hem orijinalini hem bu versiyonunu Bilgi Müzik’teki “Modal Armoni” dersime sık sık konu etmişimdir.

http://www.youtube.com/watch?v=V_Ydoe4Q-Gg

REBEKKA BAKKEN & WOLFGANG MUTHSPIEL “DRAWING LINES”

Davulcu arkadaşım Jörg Mikula, bu albümü trio formatında düşündüğüm ilk şarkı albümümü nasıl kaydetmem gerektiğini sorguladığım sırada Avusturya’dan göndermişti. Parçanın sözleri ve atmosferi, “Sürprizler” albümüne ilham vermiştir.

<http://www.deezer.com/tr/album/263635>

BONUS TRACK / JAMES BLAKE: “I NEVER LEARNT TO SHARE”

“Yeni bir ses çıkmıyor” diye hayıflandığımız bir dönemde gökten düşen Blake, kendi parçalarını yazan, kaydeden, seslendiren, miksleyen genç bir öncü olarak tüm ezberlerimi bozmuştu. Cesur yaklaşımıyla “Başka” albümümdeki “Fruitful” parçasına esin ve cesaret vermişti. “Overgrown” da çok sakat albümdür; şiddetle tavsiye ederim!

http://www.youtube.com/watch?v=DSvb_jGwQ7s

ucube

BEDRİYE KORKANKORKMAZ

lanetler yağarken üzerime
çocuk yumruklarımı sıktım
açtım ellerimi Tanrı'ya
yüzünde güneş açan çiçekleri yaşatsın

herkes nur topu gibi çocuk dünyaya getirirken
annem bir hortlak getirdiği için kahrından öldü
büyüyünce yanıma sadece kuduz köpekler yaklaştı
onların sayesinde itilmişliğin acısını yaşamadım

Tanrı böyle bir vücut içinde bana hayat bağışlamıştı
bir süre sonra olmak ya da olmamak önem taşı mıyordu
hakimler sadece görüntüne göre ceza kesiyorlardı mahkemede
bir aşk mektubu gibi koltuğumun altında taşıdım ucubeliğimi

hınç kin ve kötülük ne kadar köpürürse köpürsün
ayak direrim ezeli iyilik ve güzelliklerden yana
yüzüme korkuyla bakanlar ne bilsin sevmeyi
benim ağızım ekmekle şarabınsürgün vatani

yüzü güzel yürekleri kötü olanlara bakarım
dünya malına taparlar ölüm gelmez akıllarına
hani bir tanrıça olsam yetimlerin annelerini doğuran
yine de kuduz köpeklerden başkası tükürmez yüzüme

Doğumunun 100. Yılında Enver Gökçe'ye Armağan

HALİL YENİ

Enver Gökçe, okuryazarlığın oldukça düşük olduğu yıllarda, Erzincan'ın bir dağ köyünde doğmuş, ülkenin en büyük üniversitelerinin birinde öğrenim görmeye hak kazanarak 40 kuşağının üniversiteyi bitiren sayılı Sosyalist öğrencilerinden biri olmuştur. Yeni kurulan Cumhuriyeti, Sosyalizmle taçlandırmak ve emeğin iktidarını kurmak için kalemini ve hayatını başka bir dünyanın varlığına adayan Gökçe 2. Dünya Savaşı yıllarında ırkçılığa karşı, insanlığın evrensel değerlerini savunmuştur.

1951 yılında gerçekleşen Türkiye Komünist Partisi tutuklamalarında Enver Gökçe dâhil, 167 Sosyalist, aydın, sanatçı ve bilim insanı hapse atılır. Gökçe, TKP üyeliğinden iki yıl hücrede olmak üzere tam yedi yıl mahpusta kalır. Mahpusluk biter sürgün edilir. Yetmez açıklıkla, işsizlikle terbiye edilmeye çalışılır ve yaşadığı işkenceler sonrası sağlığını kaybeder. Fakat tüm bu zulüm ve eziyetlere rağmen bir kere dahi of etmez. El açıp af dilemez. Pişmanlık duyup söylenmez. Hapishanede de şiirden kopmayan şair, yaşama dair ağır darbeler almasına karşın yaralarını sarmak için yine şiire sarılır.

Enver Gökçe'nin yazdıkları "*Ben sınıf edebiyatı yapıyorum*" diyen bir şairin toplumcu gerçekçi şiirleridir. Dönemin koşullarına karşın özgün şiirler yazabilmiş, ses ve biçim olarak kendi özgün şiir dilini yaratabilmiş, yaratıcı, derinlikli ve titiz çalılar sunabilmiştir. Enver Gökçe yaşadığı sağlık sorunlarına, tutuklanmalara, sürgünlere, açlığa, yoksulluğa, baskı ve takibe karşın, kendini varedebilmiş bir şairdir. Bedenen aramızdan ayrılmış olsa da geriye bıraktıklarıyla yaşamaya devam etmekte ve sanatıyla toplumcu şiire gönül vermiş birçok şaire hâlâ yol göstermektedir.

Enver Gökçe'nin şiirde kalıcılığını gösteren şeylerden biri de onun için yapılan çalışmalardır. Şairin kitapları yeni baskılar görmüş, şiirleri bestelenmiş, hakkında dilimizin en güzel sözleriyle makaleler yazılmış, Anadolu'nun en ücra, küçük kasabalarında dahi onun için anımlar gerçekleşmiş ve hakkında değerli araştırmalar yapılarak kitaplar hazırlanmıştır. Şair Ali Ekber Ataş tarafından yayımlanan ve doğumunun 100. yılında Enver Gökçe'ye adanan derleme kitap da bunlardan biri.

DOĞUMUNUN 100. YILINDA ENVER GÖKÇE'YE ARMAĞAN HALİL YENİ

Şair Ali Ekber Ataş ile 2018 yılının Ekim ayında tanışmıştık. Kocaeli sanat tarihinde bir ilki gerçekleştirmek ve “Ben sınıf edebiyatı yapıyorum” diyen şairi emeğin kentinde anmak istemiştik. Etkinlik için yaptığımız araştırmalarda Ataş’ın “Yerelden Ulusala Ulusaldan Evrensele Şair Enver Gökçe” yazısını okuduğumuzda yüreğimizden Erzincan’a Erzincan’dan da tüm yurda yayılan coşkun bir nehir akıvermişti. Kendisini arayıp “Enver Gökçe etkinliği için gelir misiniz?” diye sorduğumda yaşadığı heyecanı ve mutluluğu unutamam. O günlerde Ali Ekber Ataş kendine atfettiği gururlu bir görevin, tatlı bir telaşın içindeydi ve “Doğumunun 100. yılında Enver Gökçe’ye armağan” kitabını kanatlarında getiriverdi.

Ali Ekber Ataş kitabında Enver Gökçe’yi anlatırken okura imgesel bir şölen yaşıyor. Kelimelerine işlemiş olduğu incelik yazarın şair kimliğini de ele veriyor. Anlaşıyor ki heybesinde duygular yüklü olan Ataş, kelime işçiliğinin tüm ustalığını Gökçe için nakış nakış işliyor. Yazılarında Gökçe’ye dair genellikle bir iç çekiş hali var Ataş’ta. Bu yüzden sesi yer yer hüznü çöğünlkle “öfkeli” geliyor.

Hangisinin adını yazsak diğerine haksızlık olur diye düşünüyorum. Ali Ekber Ataş’ın bu derleme kitabında hem 40 kuşağı hem de Gökçe adına çalışmalar ve araştırmalar yapmış, kitaplar yayımlamış çok sayıda aydın, yazar ve sanatçı yazılarıyla yer almakta. Yazılar arasında Gökçe’nin hayatına, kuşağına, şiirine ve ölümüne dair çok sayıda bilgi de mevcut.

İnanıyorum ki bu kitap Enver Gökçe’yi bilenler için hafızalarını tazelemekle kalmayacak, yeni bilgiler de sunacaktır. Ve az bilen ya da bilmeyenlerin ise merakını güçlendirecek, Gökçe’ye yeni yol arkadaşları kazandıracaktır.

ŞİİR KİTAPLARI ARASINDA

HÜSEYİN PEKER

Ozan R. Kartal. *"Hadi Etek Giyelim"* (İthaki Yayınları, 2021) şiir kitabı genç bir soluktan geldi. 1999 doğumlu Makedon kökenli, İstanbul doğumlu, çeşitli yayınlarda tasarımcılık, editörlük, dizgi, mizanpaj işleriyle uğraşan genç soluk, aynı zamanda Türk Dili ve Edebiyatı eğitimi almakta. Demek ki çalıştığı işten okuduğu okula kadar edebiyattan kopmayacak bir gönüllü olduğunu başta gösteriyor.

Haydar Ergülen, Enver Ercan, K. İskender, Enis Batur, Güven Turan benzeri örnekleri var, edebiyatı yaşamsal seçim olarak yürütenlerin. Çoğu da kendi dallarında başarı göstermiş kişiler. Kitabına başta eski yazıyla ve edebiyat eğitiminin getirdiği deyimlerle sayfa bırakan Kartal, hemen ardından *'sen öleceksin, onlar da ölecek'* diyen bir sayfa açıyor. Dahası da var: Ozan R. Kartal, anlatım tarzından sözleri ve düşüncelerini toparlama aşamasına kadar *'hep şaşırtan biri.'* Biçimsel özellikler ağır basmıyor onda. Hani görsel çıkıntılar, deneysel uçuşlar yok sayılır. Sadece kelimelerin iç ağırlığında fazladan kıpırdanmalar yapıyor. Olaylar içeriğine indirdiği bomba etkisi yapan çekiç vuruşlarla *'ben bildiğiniz yazıcılardan değilim'* deme edasında.

*'tanınsın tanınmasın
bütün çiçekler aynı bahçeye aittir'*

Sanki okurun kulağını çeker gibi düşünüyor ve aktarıyor. Onu okuyan sürekli tetikte olmak zorunda. Yoksa bu savsaklamada, okuru da baş aşağı alacak kadar zengin ve oynak bir duyarlılıkla, tokatlar gibi yazmayı elden bırakmıyor. Onda düz soluk yok. Sürekli okuyanı zıplatma, şaşırtma edasında:

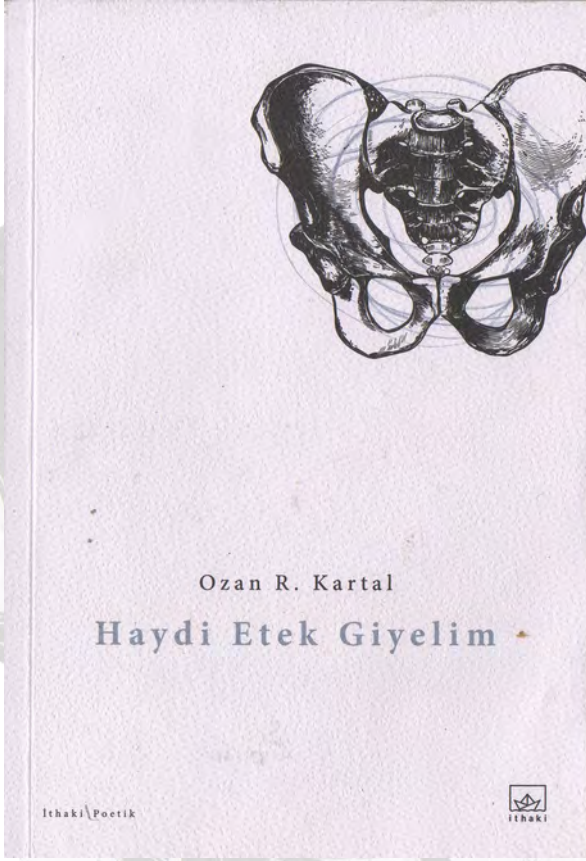
*'dünya kaldırımlardan ibarettir
zaman en çok, sokak köşelerini sever
saçlarımı kesmek aklımdan
binlerce uçak altımdan geçer'*

Ozan R. Kartal yaptığı işin adı ironi midir? Sürekli ironiyle içli dışı mı yaşamak istiyor? Derdi o da değil. Bir kere okurun sürekli yakasında. Okuru kendinden kopartmayan bir dille koşturuyor söyleyeceklerini. *'Ne güzel olurdu bu şiiri seksen kişi söylese.'* Kartal'ın çocuksu bir cambazlık peşinde mi olduğunu düşündüm bir an. Bu adı vermek de yanlış. Ama şiirinde okuru sıkı sıkıya iple bağlayıp mahkûm eden bir tarafı sakladığını söylemeliyim:

*'bıçağı dayımın baldırından çekip alacağım halbuki
çünkü bu gece her yer onaltı sene gaziosmanpaşa'*

Şiirinde tüm olan bitene bakarak, kibar da kalabilen bir kabadayılık ya da yeraltı dünyasının ortamlarına yakın durma hevesi sezilmiyor değil. Ama çabuk sıyrılıyor. Kendinin etkisinde bile kalmaktan kaçan bir uç gösteri var şiirinde. *'Komodine saplanan dişlerinden'* söz ederken, *'kendimi seveceğim gizliden'* deme kışkırtmasını ekleyip, *'hiçbir şeyi israf etmediğini'* ifade eden bir girişimle sonlandırıyor hepsini. Kısaca Ozan R. Kartal'ın özgün şiiri, bütün kışkırtmaların odağında parlıyor, U dönüşleriyle üç renkli trafik lambaları gibi kırmızıdan yeşile dönebiliyor.

'aynalar da olmasa, sanki var gibiyim'. Ben Ozan R. Kartal'ın nasıl bir şiire ve kimliğe dönüşeceğini ya da kavuşacağını merak eden biriyim.

Hayatın içinde yürüyen, sağa sola flaşör yakan bir bakış. Son derece alımlı ve titiz çalışılmış bir yumak. İçinde yaşadığı ve yaşanılacak saydığı her satırı gezdiren, birçok da; kendiliğinden kalmayı, doğallığı bozmayan yöntemleri denemiş biri. Etek giymek için neyi bekler bilinmez? 'En genç bizdik' derken büyüklük tasladığı da cabası.

Denizde yokuş çıkan, başına coğrafya kadar taşlar düşürüp, düşmelerden mutlu kalkıp, hesap soran biri. Yolu açık olsun dedirten cinsten.

Yepyeni bir gıcirtı. Hem de çok ilgi uyandıracak cinsten. Ozan R. Kartal'a alışmayı deneyin. Şiirin

farklı köşe bucağında, İskender'in ayrıksılığından beri rastlamadığımız bir gösteri. Yarının şiirinin özeti gibi şuracıkta duruyor. Hadi Kartal uçuşuna.

Aramız pek uzak sayılmaz. O da Makedon, Manastır'dan. Ben daha yukarıdan Veles (babam) hem dedem Arnavut. Ama şiiri hepsinden öte. Gençlerden bir tık farklı. Hem edebiyat okuyor hem editörlük yapıyor. 'dolaniyorduk ivrindi'de geçen pazartesi' diyor örneğin. Kimse ivrindi demez, aklına bile gelmez, bu 'kelle peyniri'nin icat olduğu kenar kentten bahsetmez. Sokaklarında dolaşmak aklına gelmez. 'çocuğu gönderdim tekele selamımı da yolladım'. Hep değişik telden söylemek istiyor, ama batmadan. Somut konuşuyor, ayrıca çetrefilli şeyler anlatmaktan keyif alıyor. Okuru çimdiklemekten hoşlanan bir şiiri var. Okuyanı uyanık kılmak isteyen bir tarafı da var. 'hani biraz zorlasalar harbi tepem atacaktı kaç senelik kardeşlerim beni hepten satacaktı'. Şehrin her kademesinden işaretler veren, sinyaller çakan bir flaşör gibi çalışıyor. 'Hadi Etek Giyelim' benim okumakta geç kaldığım bir çalışma: 'sonsuzda dek özür dilemem gerekir' 'yine de kolumda izi kaldı gömleğimde kir'. Evet Ozan R. Kartal, yüreğini iblis niyetine gören, insanı kaldırımsız bırakan bir genç şair. 'dokunmaz insanım kısıp gözle bak bana' diyor ya, ben uyanık baktım: Koş koşabildiğin kadar diyorum ona.

İbrahim Tığ, beşinci şiir kitabında olduğuna göre, orta yaşa yakındır. Derleme, türkü, öykü ve editörlük gibi kopamadığı, içinde kendini çoğalttığı edebiyat yaşamında yapıtına daha farklı bakmamızı sağladığı bir evreye geldiğini sezdiren bize. Göl (Meda kitap, 2021) şiir kitabına baktığımızda tüm yaşamsal tortular süzölmüş, bir potada olgunluk düzeyinde sunulmuş biçimde kendini gösteriyor.

ŞİİR KİTAPLARI ARASINDA

HÜSEYİN PEKER

Yalın ve açık sözlü bir dille, sözü bulandırmadan yazma gayreti ilk sezilenlerden. Hayata dair betimlemeler ve deyimlerle kurduğu yaşama dair bir şiiri var öncelikle. *'Karanlıkta göz kırpmaya bana'* diyor örneğin, *'en utandığımız yerlerimizle bütünleşiriz'*. Buna benzer yaşamsal edimlerden örülmüş, içten ve sıcak bir ilerleyiş var dizeler arasında: Taşra ya da başka deyimle kopamadığı Anadolu kokan, bir köy bacasından tüten duman kadar insana dair ölçüler tutturmuş. *'tut günahlarımdan, bas ağına, insan benzedikçe güzelleşir kendine'*. Şairin bu söylediklerine, bir düşün uzmanından çıkmış bilgece sözler değil de memleket toprağında yeşerip palazlanmış bir Anadolu insanının düşünce tortusundan kopmuş bilgelikler gözüyle bakmak gerekiyor.

Hani yaşlanmış taşra insanının ermiş diliyle konuşuyor şair. İşin içinde şehrin getirdiği, düzenin çarklarına uymuş ve uygarlıkla çökmüş bir insanın ezikliği yok. O topraktan, yanan kuru otların dumanından doğuruyor şiirini. Sahici, inandırıcı ve tertemiz: *'terlerken yanar mı insan'*. İbrahim Tığ'daki özellikler bununla da bitmiyor. *'Her ölüm düştüğü yaşta kalır'* derken Anadolu efsanelerindeki *'kendine dönen su'* efsanesine benzer biçimde *'kalbinle kalan, eski bir yaranın'* sesini dinliyoruz:

*'göğsümde bir su değirmenin ikametgahı
içlenir kendini koparan gök
yüzü yorgun bir atın nal sesidir'*

İnsanın kendi doğup büyüdüğü ortamı, nefes aldığı gökyüzünü ve doğasındaki çatal yeşilliğin serinleten havasını anlatması ne kadar güzel. Hele ki baktığımız uygarlık tepinmesinden uzak bir deyiş bu İbrahim Tığ'ın şiirle seslendiği.

Bu içten dillenme, şairi öyle noktalara vardırır ki, bu bilgeliğe uslanmaz bir hayranlık yeşertirsiniz içinizde:

*'seni gözlerinden öptüm öpeli
dilsizim, yüzüm sırtında koca bir dağ
gerçek en derin yalnızlığım
gölgeme gömülür'*

Özenilesi bir yalınlık. Kırılğan yanlarını, iki damla gözyaşını cebimize sakladığımız bir insan öyküsü ardımızda. Akşamla lekeli köhne tenhalığını anlatıyor. Hep açık havada, hem de bulutsuz. Türlü şairlere yaklaşan fakat kendi şiirinde tutunan *'yılan ve yalandan da notumuz pekiyi'* diye seslenen bir iyi niyet şiiri. İbrahim Tığ, bence daha önce Gülten Akın'ı, Cahit Külebi'yi sevmiş okurun yanında bir tık daha ötede. Kararmayan yüreklere seslenen bir şiirle.

Yunus Emre Öksüz, 2021 Muammer Hacıoğlu Şiir Ödülü alan *"Kiraz Ölümü"* kitabı ile şaşırtıyor bizi. Rize Üniversitesi'nden mezun olup İstanbul'da edebiyat öğretmenliği, metin yazarlığı yapan bu genç yetenek, birden denizleri aşarak Egeli eski mitoloji kahramanlarının yakınında şiirler önümüze süren Kavafis, Seferis, Elitis büyüklerinden başlayıp Endülü, Şam ve Kaf dağına uzanan küreklerini açıyor. Vazgeçmediği gaz lambasından ışıklar yakıp, eskilerin deyimiyle kentli kuşatmasında yerini alıyor. Bir kahraman edasıyla konuyor şiirdeki yerine. Babil'in asma bahçelerinden büyük dallar kuşanarak üstüne. Savaş nidaları, borazanlar, rüzgâra soluğunu veren çağa sesleniyor. Onun yerinde duramayan bir kültür bağıyla düşündükleri, şiire taşımak istediği yorumlar Notre Dame Kilisesi'nden Gotik melodrama uzanan dev bir seyyahın sayfalarından taşınmış, ince belli kalemine sığıyor: *'Sürgünden yeni döndüm/ Sığınacak tufan kalmadı bana'* derken, sehpadan sehpaye koşan yaşamının peşi sıra, kendi ipinin mahcupluğunu da dile getiriyor bir bakıma: Bazen Hüsn'ü Aşk oluyor, Şeyh Galip'i atlamadan yolunu gözlediği Tapduk'tan Tac Mahal'e uzanıyor. Kalbindeki külfet büyük onun. Dünyaya düzen vermek istercesine yazıyor. Açıldıkça açılıyor. Zengin ve uçsuz bucaksız. *'Bana bir ruh bağışla'* dediği yerde durmayan bir şiir. Büyük şiirin hazırlığına benziyor yazdıkları. Dizeleri içimize üfürmesini becermiş bir yapıtla karşımızda: *'Şimdi kaç yıl alacaklıyım yaşamdan? Tüm tabutların ağırlığı olduğumda'*. Yaşından büyük bir şiire çalışan öğrenci. Çivilendiği belleğini önümüze döküyor. Coğrafyayı ve tarih kitaplarını kabartırcasına seslenmekten çekinmeyen bir dille.

AYVALIK'A DOĞRU

ÜMİT YILDIRIM

Edremit

Kaz Dağları'nın eteklerindeki termal oteldeyiz. Otelin hemen önündeki zeytin ağacının altındaki pınardan kana kana su içtim. Bu su canlı. Dağlara bakmak! Bu tutku nasıl açıklanır, bu tansık. Dışarıda olanı, içimizde olana dönüştürmek ya da bunun tersi, içimizde olanı dışımızdakiyle birleştirmek. Acelesi olmayan güler yüzlü bulutlar geçiyor ilerideki tepeden. Mozart K 299. Bu haz öğretilir mi? Sonbaharın son serin günlerindeyiz. Deniz kenarında kısa bir yürüyüş. Sarhoş gibiyim. Zeytin ağaçları, mavilik, beyaz bulutlar... Sonsuzluk, algının eksik bıraktığının imgelemle doldurulması değil midir? Sanat bu yüzden var. Dönüş. Odada Osman Hamdi Bey'in "Kaplumbağa Terbiyecisi" adlı tablosunun tıpkıbasımı.

Sahilyolu

Dağlara bakmak, atalar karşısında duyulan ürperti... Orman yalnızca ağaç mıdır? Deniz sessiz. Gündüz vakti yakamaz olur muymuş denizin üstünde? Zeytinyağı fabrikaları dizi dizi, kırmızı tuğladan örülü. Jean Michel Jarre. Oxygen.

Müze

Kazdağı Etnoğrafya Galerisi'ni gezdik Nehir'le. Sabahattin Ali, Sütüven, Hasan Boğuldu... Yahya Kemal'i anımsadım: İnsanın yaşı hatıraları kadar. Truva. Sabahattin Ali. Anılarımız eskiye gittikçe biz yaş almış olmaz mıyız? Bak, gör, geç müzeden. Tek kişilik zindanda yaşıyoruz, kimliksiz zindan bu. Suskunluk sarmalında hepimiz birer sessizlik anıtı. Dışarısı bizi öğütüyor. Değirmen taşına kim dayanacak?

Anı

Kaplıcanın havuzunda tepeden su iniyor yüzüme. Kimse yok havuzda. Gözlerim kapalı. O an yeryüzüne ait hangi anım başıma düşecek diye kendimi salıverdim. Om mani padme hum. Sık sık tekrarladım bu mandalayı: Om mani padme hum. Ses yankılandı durdu. Nerede ne için olduğumu unuttum bir an. Denizli'nin Baba Dağları'nda tatbikattayız... Bir yaz sabahı erkenden, güneşin o muhteşem doğuşuna tanık oldum. Ne büyüleyici bir an'dı öyle.

Bin dünya dolusu, yakmayan, ısırmayan güneş. Uzansam dokunacağım sanki o eşsiz beldeye. Nemrut Dağı'ndan da böyle görünür güneş, İda Dağı'ndan da. Saygı, sevgi, korku, ürperti, heyecanla... O an geçmişle gelecek, gelecek ile yokluk birbirine karıştı. Ürperiş birdenbire yerini öz'e bıraktı. Tanpınar'ın sözünü ettiği "Anne Güneş" duruyordu karşımda. Varlığın bütün anlamı orada gözlerimin önündeydi: Yolculuk. Ona doğru giden bir yolculuktuk biz. Ondan gelmiş ve ona gidecektik, mutlak sonsuzluğun imgesine.

Sessizlik

Öğle vakti ayrıldık otelden. Sahil yoluna gittik. Önce çocuk parkı. Nehir, günün tadını çıkarıyor. Sessiz, sakın bir güneş ağaçların gölgesini düşürüyor. Kızıl sarmaşıklar... "Boş bank öksüz çocuk". Bir balıkçı motoru yanaşıyor derme çatma iskeleye; sonra neden bilinmez durmayıp yoluna devam ediyor. Emine, inci boncuk sergisindeki yaşlı kadınla sohbete daldı gene. Kırmızı tuğlalı üç eski zeytinyağı fabrikasına, yolun sonundaki boş banka, sahildeki boş masa ve sandalyelere baktım uzun uzun. Gökyüzünde bulut yoktu. Var'lığın var olmaktan başka anlamı yoktu. Yola çıktık.

Ayvalık

Ayvalık'ın girişindeki pazar yeri kalabalıktı, daldık cıvıl cıvıl insanlar arasına. Sebze, meyve doldurduk arabanın bagajını. Şevketibostan. Akkız. Ahtapot dallı. Taze mi taze. Buca'da böyle ince dallısını görmedim hiç. Limana doğru yürüdük. Feyza Hepçilingirler Kütüphanesi çıkmaz mı karşımıza, içinde Tarihsel Zeytin Galerisi. Sanki deniz taşmış içeri, öylesine sonsuz mavi. Nehir, masanın üstündeki Yeniden Kidonya'nın sayfalarında dolaşılıyor merakla. Emine başka bir sonsuzluğa, maviye dikmiş gözlerini. Sahil yolu boydan boya. Gökyüzü nasıl mavi, deniz nasıl da ferahfeza. Teknede balık. Güneş, ısıtıyor herkesi ve sokakları. Şairlerini, ressamalarını, yazarlarını düşündüm Ayvalık'ın. Ne de çok.

Resim

Bu mavi, bilirim poyrazda daha çok Fikret Mualla olur; Abbas Sayar, dağlarda yıldı. Ayvalık kırlarının ressamı Orhan Peker, nasıl resmeder şimdi bir atı? Mustafa Sevinç, şu sokaktan geçen köpeğin acaba kaç hâlini düşürür tuvaline? Hangi sokağın arasındadır, Ahmet Yorulmaz'ın Geylan Kitabevi? Hayır, geçerken uğramamalı bu kente, gelip kalmalı.

Sanatın bir soyutlama işi olduğunu söyleyen Bedri Karayağmurlar, tuvaline hangi renkleri düşürürdü şimdi bu havada ve hangi biçimde? Kayıklara, balıkçı motorlarına, teknelere barınak olan şu limanı, somuttan soyuta hangi desenle geçiriverirdi Fuat Çağatay? Bir düşünmeli.

Şiir

“çınlar kulağımda / bir denizin bitişi / orda işte adı onarılmış / bir kasaba başlar” diyen Turgut Baygın, Ayvalık'a daha çok güz köşesinden bakar. Onun sorusu, usumda hep bir kazı çalışmasıdır: “ağlayan bir santuru hangi kent avutur?”

Mekân

Sahili olan kentler birbirine benzer mi? Benzemez. Kimisi begonvil saçlıdır, kimisi şelale bakışlı. Taştan evlerinin öyküsü ayrıdır her birinin.

Koku

Keder hep lavanta kokar, düşlerim limon çiçeği; bayramlar onunla gelirdi çünkü. Yasemin yaz kokar benim için, sardunya direniş... Ayvalık, belki zeytin ağacı kokuyor, belki deniz, belki dağ ama daha çok güzellik. Arif Buz bu kokunun desenlerini çizmiş midir şimdi?

İnsan

“Ayvalık Bir Şiirdir” diyen Orhan Peker'in, insansız bir kenti övdüğünü düşünmeyin sakın. Bir kenti şiir yapan, elbette orada yaşayan insanlardır. Doğa, tek başına bir sanat eseri değildir ki.

Sadi, kendisine verilen bir kil parçasının güzel koktuğunu görünce elindeki kil parçasına sorar: “Misk mi amber misin? Ne güzel kokuyorsun, bayıldım” der. Hikâye bu ya, kil parçası yanıt verir: “Ben basit bir kil idim, bir süre gülle arkadaşlık ettim, gülün kokusu sindi üzerime!”

“Ayvalık! Bu kasabada beni çeken ne var? Daracık sokakların gizemli öyküsü mü? Deniz kenarındaki kahvelerin sunduğu huzur mu? Özlediğim dostlarımla varlığı mı?” diyor ya Ayvalık Günlüğü'nde Gültekin Emre, ne kadar haklı. Ayvalık'ı güzel yapan kuşkusuz “bakışların kesişmesi”dir.

Düş Gibi

Masa, sandalye ve kedi... Tabaklarda Ayvalık tostunu mis. Yanında çay ve ayran. Gülseren Kayalı'nın desenlerinden çıkmış gibiyiz, bir de Nur Özalp'ın Haikusundan.

Şair

“Ayazmalara esen ayazlara katlan benim için” dedin ya işte ben o taş duvarlı ayazmayı senden öğrendim. Her yürek kendi ‘ayaz’ını onarır ya kendi ‘ayazma’sında, işte ben o ayazın “iz toplayıcısı”yım şimdi ey “yitirilmiş izler arşivcisi.”

Yazı

Niçin yazıyoruz, diye soru sormak “ağaç niçin çiçek açıyor” demeye benzer. Sorusu olmaz bunun, yanıtı hiç olmaz.

Yolculuk

Her insan, hem ilk hem de son bir yolculuktur aslında, sırtında koca bir geçmiş.

Sınav

TARIK GÜNERSEL

*açlıktan ölen bebekler
besin varken beslemeyeni kınarım*

*öldürülen suçsuz canlar
koruyabilecekken korumayanı kınarım*

*kıyılanlar anısına
eylemeyeni kına*

kendini sına

*dedim yine
aynadakine*

24.2.2022

ihtimal yağmurları

SÜREYYA ŞİMANLAR

inandığı şarkıyı dillendiren saka kuşuyum
yazlanmak için söylüyorum sevince açılır çiçekler

kıştır geçer özlemin nefesi kışkırtır dağları
sen beni öpünce sarı sıcak bir ihtimalde
gamzelerimde delirir uçurum çiğdemleri

yürürüm kıyısından belkili yolların
adınla bir şiir havası eser yüzümde
bahara ayak basan ilk kadın ben olurum

gecede boy verir gök ekinimiz yıldızlar
yaprak açan sayıklamalarda sesim
uzatır okşanmaya fesleğen kokulu başını
aslanağzıyla dolar şimdi bütün bahçeler

saka kuşuyum sadecik seven
ne güzel aktı yanağımdan
ilkyazın bereketi ihtimal yağmurları

ışıklı bir gölde kendini bekleyen nöbetçi

RIDVAN YILDIZ

Salih Bolat İçin

*Sen bir hatırasın
Gittikçe uzak
Yıkıldı kaldı zaman*

*Harf sözün boşluğunda kaldı
Uzun bir kışa benziyor hayat
Ne dönem kaldı ne dönen*

*Uçurumunu büyütüyor günler
Yokluğunu dayatan akşam
Belki ölümlle bir uzlaşma*

*Güneş battığı gibi doğmayacak bir daha
Kırık imge, kurak toprak, susuz yaz
Sessiz bir türkü dolaşıyor tarlaları*

*Gökyüzü aşağıda, kirli deniz sürüsü
Taş mı kaldı parçalamayan
İssız bir gidişi saklıyor toprak*

*Ne çok öldük, ne az kaldık
Artık unutun mutluluğu
Henüz hazır değiliz böyle şeylere*

13 şubat 2022

öykünme

SERKAN ÖZER

yollar var ki tüm süsleriyle
bir boğazın ikiye ayırdığı türküsü çığlık
aşkın vapurlarla bile kavuşmadığı azıcık
olacaklara yaklaşırsan seni karşılayacak bir topun
az ötesinde içi giz dolu tüfeksiz Truva'sındayım

kırmızı saçlarımın aya dolanmış saf haliyle
dağınık uyuklamalar ile uçarı bir kuş olup uçacak
şapkayla karşılanıp şarkıyla uğurlandığı iç
çekilmesiyim ki tırnaklarımla yenmiş gençlik alayı
ve uyuya kalmış karanlıklarda yabancılıktayım

Kabatepe kıyılarından ayağıma düşmüş taşları
bir kere daha özlemle uslu uslu sektirsem göğşe
çıkacak boğaz akıntısı balığın sırtı kanamış karası
etrafına kuşlar toplanmış kedilerin pişmanlığıyla
ateşlere özenen Eceabat öykünmesiyim

menzil

SERTAÇ ÇIRALI

şimdi bütün mazi ellerimdedir
mağribî falcılar avuçlarımda gezinir
şarkî büyücüler gözlerimde

şimdi dört yönü de göğşe çevirmek
çeliği suya değdirip
yazık ki'yi ve keşki'yi köreltmek
tüm zamanların efendisi şimdiyi
tıklım tıkış yığdığım eşya kipini
hatıratı sıfatı ve sureti
şu saatin sarkacında sallandırmak

ellerimdedir urgan

ellerimdedir taş ve tüfek
menzil ellerimdir
ellerim ömrümün özetidir

EVİMDE GİBİ

SARP KESKİNER

Her iki kenarında sıra sıra dut ağacı dizili, ihtiyar bir sokaktayım. Apartmanın giriş kapısına komşu şarküteri, geriye kalan günlerini türlü çeşit limonata ve gazozla renklendirmeyi seçmiş ihtiyarları ağırlıyor, gün boyunca. Kek bitiyor, kurabiye geliyor masalara. Espresso gidiyor, likör faslı başlıyor. Ara sıra, telaşsız karıncalar misali ıssız apartmanın kapısından girip çıkıyorlar; gecikmeksizin plastik sandalyelerine geri dönüyorlar. Pos bıyıklı tesisatçılar, terden sıırsıklam manavlar, basketbol delisi yeni yetmeler, muşmula kışlı ve yayvan ağızlı esmer güzeli kadınlar ara sıra şarküteriye uğrayıp, bir tek grappa atıp sokağın sığağına karışıyor. Burada yaşlılar, sanki ölmek için gölgelerin merhametine sığınıyor.

Uyuyor Roma; hep uyurmuş öğleden sonra yaz olunca. Erken 60'lardan kalma mimarisi, serin avlusu, geniş merdivenleri ve uçuşan tül perdeleri ile çok bana ait, çok Alsancakvari bir apartmanın boşluğa bakan dairesinde akşamın oluşunu bekliyorum, olgunca. Peppino Di Capri'yi balkonların birinde elinde bir fincan kahve ile dikilirken, Mina'yı da yeni duştan çıkmış, bornozu ile yatak odasında salınırken hayal ediyorum. Pencereden sarkmışım; yıllar sonra yıllar öncesine çakılı kalmış bir günü yine, yeniden yaşıyor gibiyim.

Yan apartmanın yıkıntılarından ateşte yanmış lastik top gibi kararmış bir adam çıkıyor. Elinde ucu kızıla kesmiş boru gibi sigarasıyla, üzerine yeni işediği pantolonunu çekiştirerek apartmanın garajında ebedi uykusuna yatmış kül mavisi, tek gözü oyuk Ferrari 512'nin kuru yapraklarla, kedi bokuyla bezeli koltuğuna kuruluyor. Kafasını yaslıyor torpido gözüne; deli kırmızı, beton kafalı bir akşamı bekliyor. Gözleri kor gibi, gülümsemesi salyalı...

Sokaktan geçen at kuyruklu kadın, yanında saçları tas kesim bir kara maymun oğlan; vallahi aynı çocukkenki ben! Sanki annemle Mustabey'de bir misafirlik peşindeyiz, yirmi yıl öncesinin yitik bir akşamüzerinden kopup buralara gelmişiz.

21 Ağustos 1999, Roma, İtalya

TUNA ÖTENEL: “BİRBİRİNİ HİSSETMEK, USTALIK İSTER”

SANDIK ÇIKTISI/ CENK BÜKER - SARP KESKİNER

Caz camiamızın gelmiş geçmiş en önemli isimlerinden biri olan Ötenel ile REC dergisi için 2005 yılında bir söyleşi gerçekleştirmiştik. REC tarihe karışınca, bu kısacık söyleşiyi gün ışığına çıkaralım dedik; zira kendisiyle yapılan son söyleşilerden biridir. Söz, Ötenel’de...

Eski kayıtlar

“Uzun zaman önce, sıklıkla radyoevleri için kayıt yapardık. Şimdiki gibi onlarca mikrofonla yapılmazdı, o kayıtlar. Piyanonun ve davulun tepesine bir ‘overhead’, ‘kik’e ve kontrbasa bir mikrofon yeterdi. Dört köşeli, altıgen mikrofonlar çok marifetliydi; her seferinde ‘ne temiz kayıt’ diye şaşırdık. O yüzden, ‘Vian Köpüğü’ ve ‘Voyager’ı yurtdışında, küçük bir odada, benzer bir şekilde kaydettik. Türkiye’deki stüdyolar, müzisyenleri oraya buraya dağıtmaya bayılıyor. Örneğin, ‘Vals 79’da arkadaşları baş işaretiyle parçaya sokamadığım için saksafonu elime almak durumunda kaldım; onlar da parçanın belli bir yerinde bana katıldı. Birbirimizi görüyor olsaydık, parçaya hep birlikte, göz göze girerdik ama caz kayıtları böyledir. İş sıkça ‘hissi kablel vuku’ya bakar ve birbirini hissedebilmek, ustalık ister.”

“Eskiden tüm cihazlar lambalıydı; şimdilerde herkes bulduğu yerde parayı bastırıp alıyor lambalıları. Çünkü anladılar ki dijitalde iş yok. Odyofiller bu yüzden hi-fi sistemlere binlerce dolar ödüyor çünkü eski günlerdeki akustik natüraliteyi arıyor. Dijital mecralara taşındığında detaylar ya kayboluyor ya da yapaylaşıyor. Oysa plakta bu yoktur; sesler daha nettir, ambiyans sıcaktır. Bu yüzden, tonmaysterlerin müzisyenler kadar plak dinlemesi icap ediyor. Tonmaister, kaydettiği müzisyenin beklentilerinden, alışkanlıklarından da haberdar olmalı. Meselâ, mikste veya sahnede saksafonuma derinlik verilmesinden hiç hoşlanmam! Bana kalırsa her şey natürel tınlamalı, o ortama özgü biçimde tonlanmalıdır. Ömrünüz boyunca ideal tonu, tınıyı ararsınız ve bir yerde kopkoyu başka yerde pırıl pırıl tınlamak kadar sevimsiz bir şey yoktur.”

Caz Semaî

“Erol Pekcan ve Kudret Öztoprak ile 1978 yılının Mart ayında, Ümit Eroğlu Stüdyosu’nda canlı olarak kaydettiğimiz bu albüm, ulusal caz tarihimizin ilk uzunçalarıdır. Kaydedildiği dönemde ‘Türkiye standartlarının çok üzerinde bir albüm’ olarak nitelendirilen ve anonim ‘Ali’yi Gördüm Ali’yi’ dışında orijinal kompozisyonlardan oluşan bu albüme piyanist, aranjör ve besteci Eroğlu’nun çok emeği geçmiştir. Fender Rhodes çalmıyorum artık; o anlamda, diskografimdeki yeri ayrıdır.”

Polonya

“Bu parçayı Krakow’un Moğol ordusu tarafından işgali sırasında ok atışıyla ölen gözcünün anısına yapmıştım. Moğolların kopardığı tozu dumanı trompetiyle haber vermeye çalışan gözcünün çaldığı ezgi, vurulunca yarım kalır. Epeyi ünlü oldu orada; aslında 1979 senesinde yazdığım bir parçaydı, böylece yerine, coğrafyasına kavuştu.”

JOHNNY CASH (26 Şubat 1932)

**"EMEKLİLİK SERT ADAMIN İŞİ DEĞİLDİR.
BİR KÖPEKBALIĞI ANCAK YÜZDÜKÇE VE
DEHŞET SAÇTIKÇA YAŞAR"**

Country dediğiniz şey, önceden atlardan, tren yollarından, ovalardan, dağlardan, ahiretten, zor zamanlardan, viskiden, evliliğin yol açtığı çöküntüden, savaştan, ölümden, isyankârlıktan, yurtseverlikten, onurdan, kırık kalplerden, derbederlikten, anne ve Tanrı'dan bahsederdi. Ben ortaya çıkana kadar..."

"Kara pardesülü adam" ile birlikte country, gotiğe bulaştı; mahşeri bir ton kazandı. Geride yetmiş aşkın albüm bırakan Cash, 50'lerden bu yana televizyon programında, stüdyoda, sahnede, radyoda sayısız konuk ağırladı. Sınırın dışındakilere duyduğu ilgiyi hiç yitirmedi; 90'ların sonundan itibaren Nine Inch Nails'dan Beck'e, B.B. King'e U2'ya kadar birbiriyle ilgisiz görünen sayısız isimle sahne aldı, kayıtlar gerçekleştirdi. Ölüm, favori temasıydı; bitirimliğine pek bir yakışan "her an göçebilir" havası ile country'nin Keith Richards'ı, James Dean'iydi.

Dinleyelim, dinletelim:

"I Walk the Line"
"Ring of Fire"
"Folsom Prison Blues"
"Don't Take Your Guns To Town"
"A Boy Named Sue"
"If I Were A Carpenter"
"Man In Black"
"Hurt"

SICAK LEHİM/ SARP KESKİNER

FOTOĞRAF:
DEVİRİM KINLI (2009)

UYGARLIKLAR EZİNCİYİM

HEYBET AKDOĞAN

yüzüm yok
yüzsüz sokakların yalancısıyım
boydan boya sarhoş kaldırımların yalnızlığıyım
ellerim soğuk ve zifir
kollarım bakir ve fakir
çapulcular işgali bir kervanım
çöl yalnızlığına sarılmışken
kırbaçlanmış atların yürek sancısı acılarım

uygarlıklar ezinciyim
kargısını kemiren
kanlı saltanatların yıkıntısıyım
bir yıldızın kayışı gibi
kendi coğrafyasının kalbine düşen
havada sürgün kokulu
can alan seslere kanatlanmış kuşum

kulaklarıma üşüşürken siren sesleri
artık ben de bu çağın suç ortağıyım
ülkelerin infilak etmiş ışıklarıyla
intihar sesleri işgal edilmiş kulaklarımda
dünyanın aç ve kimsesiz çocukları
yüreğimin kanayan atlasında

6 Numaralı Kompartıman Hytti nro 6

ÖZGÜR SİNEMA / AYŞE ÖZGÜR AYDOĞAN

Finlandiyalı yönetmen Juho Kuosmanen'in uzun metraj filmi 6 Numaralı Kompartıman, pek fazla ortak noktası olmayan iki yabancı'nın bir trende yaptıkları yolculuğu anlatıyor. Yönetmen, senaryosunu Estonyalı senaristler Andris Feldmanis ve Livia Ulman'la birlikte kaleme aldığı bu yol filmi (Hytti Nro 6, 2021) Kuosmanen'in ikinci uzun metrajı, 74. Cannes Film Festivali'nde Jüri Büyük Ödülü'nü Asghar Farhadi'nin Kahraman'ıyla (Ghahreman, 2021) paylaştı. Kuosmanen, daha önce de Olli Maki'nin En Mutlu Günü'nde (Hymyilevä Mies, 2016) filmi ile 69. Cannes Film Festivali'nde Belirli Bir Bakış ödülünü kazanmıştı.

6 Numaralı Kompartıman filmi genç bir arkeolog olan Fin öğrenci Laura'nın, İrina adlı entelektüel bir profesör ile beraber olduğu bir ev partisinde başlıyor. Moskova'da bohem bir hayat yaşayan entelektüel İrina'ya ve onun yaşantısına hayran olan Laura'nın bilgi birikimi ve olanakları İrina'ya göre yetersiz. İrina'ya aşık olan Laura'nın hikayesinde bu aşk tek taraflı gibi görünüyor.

Sevgilisinden beklediği ilgiyi göremeyen Laura, geçmişe doğru bir yolculuğa çıkmaya karar veriyor. Başlangıçta İrina ile çıkmayı planladıkları bu yolculuğa Profesör'ün vazgeçmesi neticesinde tek başına çıkmaya karar veriyor. Moskova'dan Kuzey Kutbu'na doğru gri ve hüzünlü bir yolculuk başlıyor...

İkinci sınıf bir kompartımanda, sıklıkla içki içen ve Laura'nın ilgisini çekebilecek özelliklerden hiçbirine sahip olmayan maden işçisi Vadim ile aynı küçük alanı paylaşmak zorunda kalan genç kadın, başlangıçta bu genç adamla hiçbir ortak yanının olmadığını düşünüyor. Bir an için trenden inip geri dönmeyi bile düşünen Laura, Rusya'nın kuzeyine bulunan Murmansk'taki gizemli petroglifleri görmeyi çok istediğinden bu duruma katlanmaya karar veriyor ve sonuçta yola devam kararı veriyor. Ancak Laura'nın, İrina'nın yanında hissettiği yalnızlık ve yetersizlik duygusu trende, sevgilisine karşı duyduğu özlem ve yalnızlık duygusu ile yer değiştiriyor. Her durumda tam olarak yerini bulamayan genç kadın Vadim ile fazla iletişim kurmuyor.

Filmin ikinci yarısına doğru ikili çok da farklı olmadıklarını görmeye başlıyorlar. Vadim'i kartopu oynarken izleyen Laura, genç adamın çocuksu doğasından ve şeffaflığından etkilenmeye başlıyor. Bu noktadan itibaren film daha ilgi çekici bir hale geliyor. Filmde karakterler çok romantik anlar yaşamıyorlar; yönetmen romantik bir aşk hikayesinden ziyade ikilinin birbirlerini ve kendilerini keşfetmelerine odaklanıyor. *"Trendeki Yabancı"* (*Strangers on a Train*, 1951) ve *"Gün Doğmadan"* (*Before Sunrise*, 1995) gibi bir çırpıda akla gelen klasikleşmiş örneklerden farklı olarak Kuosmanen, tren yolculuğu denince akıllarda canlanan *"romantik aşk hikâyesi"*ni takip etmiyor. Bu anlamda Kuosmanen'in farklı ve kendine has bir stili olduğunu kesin olarak söyleyebiliriz.

6 Numaralı Kompartıman filminde sıklıkla dinlediğimiz *"Voyage Voyage"* 90'lı yıllara damgasını vurmuş bir şarkı. Şarkıyı duyduğumuz an 90'larda olduğumuz hissediyoruz.

Sonuç olarak, başarılı oyunculuklarıyla, müziğiyle, sinematografisiyle ve kurgusuyla duygu yüklü ve izlenmeye değer bir film 6 Numaralı Kompartıman.

Yönetmen
Juho Kuosmanen

Senarist
Juho Kuosmanen
Andris Feldmanis

Oyuncular
Seidi Haarla
Yuriy Borisov
Dinara Drukarova

Tür
Dram

Vizyon Tarihi
28 Ekim 2021

SALİH BOLAT'LA "DUYGUSAL DÜŞÜNCELER" ÜZERİNE

CELAL İNAL

Uzun zamandan beri çeşitli dergi ve gazetelerde yazdığınız denemelerden seçtiklerinizi, Kasım 2000'de "Duygusal Düşünceler" adlı bir kitapta topladınız. İsterseniz önce kitabın adından başlayalım. Niçin Duygusal Düşünceler?

Bu adın, bir yazınsal tür olan denemeye çok uygun bir karşılık olduğunu düşünüyorum. Çünkü deneme, yazarın kendi kültürlenme sürecini okurla paylaşma isteğinden başka nedir? Gerçekten de deneme, bir yerde yazılar arası bir yazıdır. Deneme yazarı, şiir, öykü ya da roman yazarının ürettiği metni yeniden üretir. Bir de, deneme yazarı, örneğin makale yazarının kendine sakladıklarını da metne taşıdığı için, Melih Cevdet Anday'ın ifadesiyle, *düşünsel haremini ele güne açmış olur*. Duygusal Düşünceler'e, bir şairin poetikasını oluşturma sürecini, okurun tanıklığına açması olarak da bakılabilir. Kitapta yer alan yazıların çoğu, şiir üzerine yazılmış, şiiri çeşitli boyutlarıyla tartışan yazılar.

"Şiir üzerine düşünce üretirken, yaklaşım biçimleri ne olursa olsun, bazı öznellikler taşıyacaktır" diyorsunuz. Bu durum, yalnızca şairler için mi geçerli?

Hayır, şiir üzerine düşünce üreten kim olursa olsun, bir yerde nesnellikten uzaklaşmak durumunda kalır. Çünkü şiir, dil gibi canlı bir nesne ile yapılan sanat olduğundan, şiir üzerine düşünce üretirken, mevcut nesnel ölçütleriniz bir yerde yetersiz kalacak ve ister istemez kendiniz terminoloji üreteceksiniz. Zaten mevcut ölçütlerinizi oluşturan terminolojinizin büyük bölümü de, dilbilim, estetik gibi şiir dışı alanlara aittir. Bunun bir diğer nedeni de, şiirin, doğal

dil üzerinde anlamsal çok değerlilik oluşturularak yapılan bir sanat olmasıdır. Bir dilin verili değerleri, şairin yeni anlamlar üretmesi için yeterli değildir. Zaten bu yüzden şair şiirsel söyleme başvurur.

Tarih ve mitolojinin şiirin en geçerli ve büyüleyici nesneleri olduğunu, her şairin mutlaka bir dizeyle de olsa tarihe ve mitolojiye bulaştığını söylüyorsunuz. Sizin şiirinizde tarihin ve mitolojinin yeri nedir?

Evet, tarih ve mitoloji, şiir söz konusu olduğunda, içeri girilmeden durulamayacak iki kapıdır. Tarihin, zamanın geçmiş süreciyle ilgili oluşu; mitolojinin de varoluşla ilgili oluşu, ister istemez şairi kendine çekiyor. Şiir bir yerde, şair dediğimiz öznenin, gerçekliğin ilk biçimine, yabanıl ve eski haline, yaralanmamış, yeniden biçimlendirilebilir ve masum haline dönme isteğidir. Tarih ve mitoloji burada anlamlı oluyor. Şiirin felsefe gibi varlığı sorgulayıcı bir söylem özelliği taşıması da, şairi tarihe ve mitolojiye yaklaştıran bir nedendir, sanıyorum.

Octavio Paz'ın da vurguladığı gibi, şiir, gerçekliğin sınırlarını belirsizleştirmektir. Bu belirsizlik, insana, gerçekliği yeniden ve kendine göre anlamlandırma olanağı sağlar. Bu olanağın adı da, sanırım özgürlüktür. İşte tarih ve mitoloji, gerçekliğin sınırlarının birbirine girmiş ve belirsizleşmiş olduğu boyutlarıdır. Tarihten ve mitolojiden yararlanmayı ben de denedim.

SALİH BOLAT'LA "DUYGUSAL DÜŞÜNCELER" ÜZERİNE CELAL İNAL

Uzak ve Eski" adlı kitabımda yer alan, "Eski Zaman Şiirleri" adlı bölümdeki şiirler, bu anlamda deneysel çalışmalardır, diyebilirim. Ama tarihin ve mitolojinin motif olarak bütün şiirlerime sızdığını söyleyebilirim.

Şiirin günümüzde, özellikle son on beş yılda, tamamen soyut, yalnızca dil düzleminde (sözcük oyunları, bilmecemsi anlam saptırmaları, ses benzerliklerine dayanan söz dizimleri) gerçekleştirilen bir etkinliğe indirgenmesini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Bu saptamayı yaparken, benim dayanağım şu oldu: Dikkat ederseniz, uzun zamandır yaşamdan soyutlanmış bir şiir yazılıyor. Elbette bu genellenmenin dışında kalan şairler var. Ama genel olarak sizin de vurguladığınız türde şiir yazarların kendileri de, bu durumdan rahatsız olmuşa benziyorlar ki, dergilerde tartışıyorlar. İşte, anlamsız şiir yazdıklarını, kuşdiliyle konuştuklarını yine kendileri söylüyor. Hatta son aylarda, yazarın sorumluluğunu falan tartışıyorlar. Bu kesim, şiirin karşılığı olan bireysel ve toplumsal yaşamdan iyice uzaklaştıklarının farkına vardı, sanıyorum. 1980'lere kadar şiire egemen olan politik söyleme karşı tepki gösteren bu şairler, şiiri, gerçekten de sözcük oyunlarına, bilmecemsi anlam saptırmalarına, ses benzerliklerine dayanan söz dizimlerine indirdiler. Bu durum, okuru da, yayıncıyı da şiirden uzaklaştırdı. Yayınevleri şiir kitabı basmaktan kaçmaya başladı. Şiire ilgi duyan

insanlar ise yaşamı karşıladığını düşündükleri, ama şiirle ilgisi olmayan metinleri okumaya yöneldiler. Demek, gerçek şiirin boşalan yerini, popüler duyarlılıkla beslenen, kitlesel duyarlılığı onaylayan, şiir dışı metinler doldurdu. Şiir adına yapılan kimi şiir kasetlerinin yaygın olarak dinlenmesi de bunun kanıtıdır. Eğer bu durum bir günahsa, bu günahta seçkinci olduğunu düşünen bazı dergi ve yayınevi editörlerinin büyük katkısı vardır...

Biçimsel öğelerin öne çıkarıldığı kapalı, imge yoğun metinlerle, poetikasını yalınlıktan çıkaran şair ve şiir hakkında neler düşünüyorsunuz?

Yukarıdaki söylediklerimden, tek boyutlu bir şiiri önerdiğim anlaşılmamalı. Şiir, dilin olanaklarına dayanan bir sanattır. Bu yüzden de, şiir, dilin olanaklarını en çok zorlayan bir dilsel etkinliktir. Bir de, yalınlık ile basitlik arasındaki ayrım, zaman zaman karıştırılır. Bunun gibi, kapalı şiir ile anlama kapalılık arasındaki ayrımı karıştıran şairler de oluyor. Kazak şairi Olcas Süleymanov'un da vurguladığı gibi, her karmaşanın altında korkunç bir yalınlık vardır. Yalınlık, şiirsel bağdaştırmaların, eğretilmeleri oluşturan sözcükler arasındaki mesafenin, şiirdeki sözcüklerin çağrışım alanlarının, şiire taşınan yaşantıların insana özgülüklerinin, okurun ve şairin kabul alanlarının sınırları ile ilgilidir. Basitlik ise, bu söylediklerimin yalınkat, tek sesli (minör) olmasıyla ilgilidir. Kapalı şiir, şiirde yer alan göndergelerin, anlamların, okur tarafından mümkün olduğu kadar geniş bir çağrışım çerçevesi içerisinden alımlanmasını öneren şiirdir. Yoksa, göndergelerin alımlanmasının olanaksız olması demek değildir. Bu bakımdan, imge yoğun şiirle, yalın şiir arasında estetik değer açısından bir kalite farkı gözetmek, haksızlık olur. Türk şiirinde Necatigil şiiri ile M.C. Anday şiiri, kendilerine özgü kaliteleri olan şiirlerdir.

Güneşin altında her şeyin söylendiğine inanıyor musunuz? Şiir açısından durum nasıl açıklanabilir?

Eğer şiiri önceden tasarlanmış anlamlara giydirilen bir dil olarak düşünürseniz, güneşin altında her şeyin söylendiğini görürsünüz. Çünkü şiirsel olmayan anlam, şiirin dışında zaten vardır ve söylenmiştir. Ne var ki, bu anlamlar şairi karşılamadığı için, şair, dil içinde saklı duran ve bilinmeyen anlamları keşfe çıkar. Dil içinde saklı duran anlamlara ulaşmak da, dili şiirsel bileşime sokarak mümkün olur. Yani şiir öncelikle ve mutlaka bir dil etkinliğidir. İnsanlar, yaygın olarak şiiri bir duygu etkinliği olarak kavradıkları için, şiir çalışmalarıyla ilgili olumsuz eleştirileri, duygularına yapılan bir saldırı olarak anlıyorlar ve sert tepki gösteriyorlar.

Edebiyat ve ideoloji ilişkisi bağlamında günümüz şiirini nasıl değerlendiriyorsunuz?

İdeolojinin şiiri değil, şiirin ideolojiyi üretebileceği gerçeği artık anlaşılmış görünüyor. 1980 öncesi politik ortamının, edebiyatı da politize ettiği dönemde, bunun tam tersi, yaygın olarak benimseniyordu ve bu anlayış, şiirin politikanın yedeğine düşmesine, böylece kısır bir politik söyleme indirgenmesine neden oluyordu. İşte, "slogan şiir" dediğimiz metinler de bu yaklaşımın sonucu olarak ortaya çıkıyordu.

Modern anlamda bir şiir mirasımızın oluştuğunu ve bu mirasın gelecekteki şairleri etkileyeceğini ve biçimlendirebileceğini düşünüyor musunuz?

Elbette düşünüyorum. 1960'lara kadar modern şiir mirasımızın (buna birikimimizin de diyebiliriz), kendinden sonra gelen kuşaklar üzerinde etkili olacağını söylemek biraz zordu. Zaten bu yüzden, Cumhuriyetin başından bu yana, modern bir şiir oluşturmak isteyen şairler, genellikle Batı şiirinden kendilerine birikim edinmeye çalışmışlardır. Özellikle Fransız şiirinin, bizim şiirimiz üzerinde oldukça etkili olduğunu görüyoruz. Alman, İngiliz ve Amerikan şiiri de görece etkili olmuştur. Örneğin,

Wallace Stevens, M. C. Anday üzerinde etkili olmuştur; Henri Heine, Behçet Necatigil'i etkilemiştir; Mallarme, Verlaine, Baudelaire, Rimbaud gibi şairler de modern şiirimizin oluşmasında etkili olmuşlardır. Ama günümüz şiiri için, dikkat edersek, aynı şeyi söyleyemeyiz. Çünkü önümüzde iyi bir modern şiir mirası oluşmuştur. Başka dillerde birikim aramak, o kadar acil değildir. Elbette başka dillerin şiiri bilinmelidir. Ama günümüzde Türkçe şiir yazarların, paniklemelerine gerek olmadığı düşünüyorum. Bir M. C. Anday, Oktay Rifat, Nazım Hikmet, Turgut Uyar, Cemal Süreya, Edip Cansever, İlhan Berk, Behçet Necatigil, Hilmi Yavuz gibi şairlerin şiirleri, modern şiirimizin gelişerek sürmesi için yeterli bir birikimdir.

"İkinci Yeni"nin şiirimizde ne tür bir işlevi oldu?

İkinci Yeni şiiri, 80'li yıllara kadar, şiire görevci bir işlev yükleyenler tarafından anlamı reddetmekle suçlandı. Aslında İkinci Yeni şiiri anlamı reddetmişti, ama bunu suç işlemek için yapmamıştı. Bir Garip şiiri (yani Birinci Yeni şiiri) de şiirden dil estetiğini kovmuştu. Tek boyutlu bir şiir beğenisinin yaygınlaşmasına neden olmuştu. Ama Garip Şiiri, eğer ortada bir suç varsa, bence İkinci Yeni'den daha suçlu olduğu halde, sırf küçük burjuva duyarlılığını yansıttığı için, suçlanmamıştır. Bir de şu var: İkinci Yeni şiiri, Türkiye'de doğal düşünsel süreçte karşılığını bulamadığı için, anlaşılamamıştır. Ama Batı'da bir

sürrealist şiirin evrimsel karşılığı vardır. Şiirimiz, İkinci Yeni'ye kadar, genellikle, önceden tasarlanmış anlamlara giydirilen bir dil olarak anlaşıyordu. Bence İkinci Yeni, bu anlayışa şiddetli bir tepkidir. Bu tepkinin şiddet düzeyi, anlamı reddetmeye kadar vardırırmıştır işi. Özellikle İlhan Berk, şiiri ile söyledikleri arasında tutarlılık olmadığı için, bu şiir içinde bir tür "provokatör" işlevi görmüştür. Anlama karşı olduğu halde, anlamı dışlamayan bir şiir yazmayı sürdürmüştür. Denebilir ki, İkinci Yeni şiiri, büyük ölçüde estetik katkıda bulunmuştur. Her şeyden önce, şiirde anlamın sorgulanmasına neden olmuştur. Dilin olanaklarını son noktasına kadar zorlamakla, poetik ufkumuzu da zorlamıştır. Kendinden sonra gelen kuşaklar üzerinde etkili olmuştur. Örneğin 60 kuşağının politik şiirinin, estetik düzeyinin yükselmesini sağlamıştır. Ataol Behramoğlu, İsmet Özel, Süreyya Berfe gibi şairler, İkinci Yeni'nin getirdiği biçim olanaklarından yararlanmışlardır.

Ülkemizdeki şiir eleştirisi konusunda ne düşünüyorsunuz? Eleştirinin neresindeyiz; nesnel eleştiri olabilir mi?

Ülkemizde bırakın şiir eleştirisini, genel olarak eleştirinin yeterince gelişmiş olduğunu söylemek biraz zor sanıyorum. Genellikle izlenimci bir eleştiri yapılıyor. Birtakım iyi niyetli yazarlar,

kendi öznel beğenilerini, okur merkezli bir tutumla sergiliyorlar. Elbette, Mehmet H. Doğan, Özdemir İnce, Orhan Koçak, Metin Celal, Ramis Dara, Enis Batur gibi değerli yazarların eleştirel katkılarını övgüyle anmalıyım. Ama ülkemizde üretilen şiir oranıyla eleştiriye karşılaştırdığımızda, eleştirinin çok cılız kaldığı ortada. Fransız şiirinde bir Rimbaud'yla, bir Cendrars'la ilgili ciltlerce eleştiri, inceleme yapıldığını görüyoruz. Bizim şiirimizde, örneğin N. Hikmet'le, M. C. Anday ya da Oktay Rifat'la ilgili yapılmış ciddi eleştiri ve incelemelerden söz etmek mümkün değil.

Şairlerin düzyazıyla ilişkileri konusunda ne düşünüyorsunuz?

Düzyazı konusunu düşünce üretme bağlamında ele alıyorum. Şairlerin düzyazı da yazmalarını öneririm. Zaten düşünce üreten bir şair, ister istemez düzyazı yazacaktır. Şiir yalnızca yürekle, duyguyla yapılacak iş değil. Şiir, dille yapılan, öncelikle dil estetiğiyle yapılan bir etkinlik. Dil ise, kültür, sosyoloji, dilbilim, tarih gibi başka bilgi alanlarıyla ilgilenmeyi gerektiriyor. Her şairin poetikası olması gerekir; şiirini oluşturma ve geliştirme sürecini, kaynaklarını, etkilenmelerini, kültürel sorgulamalarını yazarak gerçekleştirmesi gerekir. İyi şairlere bakın, şiirlerinin kültürel çalışmalara dayanan bir arka planı olduğunu görürsünüz.

Teşekkürler.

yarımada yoğurtçusu

BEYZA AKSAY

Biz üç kişiydik.

Evimizde akşam yemeğimizi yerdik.

Ben, eşim ve Çilek.

Biz üç kişiydik.

Bir de yolda görüp parmaklarımda dolandırdığım,

Ayaklarımla yanlışlıkla ezmek için çok yorulduğum birçok salyangoz..

Biz yolda yürürdük.

Bir gün gireceğimiz kapının önünden her gün geçerdik ve hep aynı noktada durup birbirimize hiç konuşmadan sözler verirdik.

İşte şu köpeği sevelim.

İşte şu masaya oturalım.

İşte en sevdiğim müzik.

Kediler jazz yapar mı hiç?

İşte işte, klimalar kapandı mı yeşil kırmızı yapraklar sarar bu fıçı kenarlarını.

İşte bir 8 numara kaldı, geri kalanları?

Ben bir bira daha isterim.

Bu patatesler çok sıcak.

Ben de seni isterim.

Çilek nerede ve ne yapıyor kestiremiyorum.

Saçlarımı kestirip kestirmeyeceğime karar verememişim henüz.

Yarımada yoğurtçusu, aynı yolda, aynı saatte ve onun her zamanki beyaz doblosu.

Bir sürü bir sürü bir sürü rüzgar adamlar ve onların daha nahif rüzgar kadınları.

Görmüşüz dereyi, paçalarımız sıvalı.

Şemsiyemize dokunan parmaklar.

Siyah şemsiyelerimiz zamanla sararır mı bilmem.

Sararsa da sonra çiçeklenir, ancak onu biliyorum.

İşte bu kedi benim seninle iki yıl önce tanıştırdığım iki yıllık arkadaşım.

İsmi beraber koyduk. Smokin.

Ona hep Çilek'ten bahsediyorum, o da çok tanımak istiyor bizim bebeği.

Şu an karşımda Çilek, babanın dizlerinde yatıp gülümsüyor.

Sen duştasın. Ben seni bekliyorum.

Bir çiçekli bahçemizin düşü uğruyor aklıma arada.

Gözlerin kirpiklerin işte.

İşte işte, ben o 8 numarayı deliğe vurup, biramdan bir yudum daha alırken bu güzel geçmişî düşünüyorum.

SİNEMASKOP

CEM SAVRAN

*çat! diye koptu en zayıf yerinden
film şeridi ömrümün
tam da can alıcı bir sahnede rol keserken.*

*aniden silindi her şey perdeden
sesim sıkıştı kaldı bakır kablolarda
diyeceklerimi diyemeden.*

*aniden çat! diye koptu
birinden diğerine sarılan iki makarada
fırıl fırıl ömrün iki kopuk ucu...*

*ambulans, hastane, acil servis!..
makinist uyuma! diye bağırdı biri
makasla kırpıldı özenle uçları
sonra bantlandı birbirine film şeridi.*

*birkaç kez daha kopmuştu önceden
deneyimliyim bu konuda
gelecekten anılar devşirirken.*

*tıkır tıkır dönmeye başladı makine
yürüdü sesim taşıtı hoparlörlerden
başladım perdemde devinmeye yeniden.*

*kimsenin olmasa da umuru
ben merak ediyorum doğrusu
bu bungun filmin sıkıcı sonunu.*

fırça darbesi

NURGÜL ÖZLÜ

gerçeklerim yanıp tutuşurken
çatıştım seyirci kendimle
yarın delirmek için güzel bir dün
dökülüverdi içimdeki yorgun
mırıldandım aynı ritimle
gökyüzünün asaletinde

sırça tırnaklarımı sevemedi
alaya hazırdı dişleri
elimde değilmiş kum olmak
elmas yerine koyma gözlerimi
sessiz bir ünlem cümlesinde
n nedir herkes bilmeli

iyi hissetmeliydim
habersizliğin safiri
gecenin üçünde aştım da renkleri
kaçamadı ışığım kırılmaktan
van gogh sarısı yavaşlatır gövdemi
hayallerim irkilmiş
sakınır beni

bocalayan fırça darbesiydim
baş edemedim alay ettim kendimle
hayata en güzel cevap şekil almamak

ZARAZA TANGO

GÖKÇENUR Ç.

Transilvanya’da, Bistrita adlı küçük bir şehirdeki şirin bir sinagogda, 59 numaralı sırada oturmuş Arjantin tangoları dinliyorum. Önümdeki masanın çekmecesinde kimin olduğunu bilmediğim, beyaz, el örgüsü bir yün hırka var. Dün burada gerçekleşen şiir okuması sırasında tanıştığım, ki o sefer 128 numarada oturuyordum, Downbeat’in editörü olduğunu iddia eden tuhaf adamdan öğrendiğim kadarı ile bu grup dünyanın en iyi Arjantin tangosu topluluklarından biriymiş. “Şarkıcı kadın süper seksi” dedi, dört ya da beş kez, süper derken dili İngilizceden Almancaya kayıyordu. Beni mi ikna etmeye çalışıyor yoksa kendini mi bilemedim. Kadın iki yıl Macau’da yaşamış Arjantinliler gibi tango söyleyebilmek için. Kafam iyice karışmıştı. Düşüncelerimi toparlayabilmek için bu öyküyü yazmaya karar verdim. Kadın, Romen halk şarkısı Zaraza’yı İspanyolca ve tango aranjmanıya söylüyordu. Ben Romanya’da oturmuş Arjantin Tangoları dinlerken, üç buçuk milyon insan İstanbul’da toplanmış, “herkes için adalet” diye bağırıyordu. İnanılmaz değil mi? Ama inanın bana, gerçekten oldu bunlar. Boktan post modern bir palavracı değil, toplumcu gerçekçi bir öykücüyüm ben. Her şey tam da böyle oldu. Transilvanya’da, Bistrita adlı küçük bir şehirde, şirin bir sinagogda 59 numaralı sırada oturmuş Arjantin tangoları dinliyor, bir yandan beyaz yün hırkanın kimin olabileceğini düşünürken bir yandan cep telefonumdan, “herkes için adalet” pankart ve dövizleri taşıyan üç buçuk milyon kişinin Maltepe’de toplandığına dair paylaşımları okuyordum. Yalanım yok, abartmıyorum. Bunların hepsi oldu. Sadece kadın o kadar da seksi değildi.

Frederik Köster

MÜZİK KEDİSİ
ÖMER MUSTAFA AKBAŞ

Müzik evrene ruh verir. – Eflatun/Platon

1977 Olsberg/Almanya doğumlu Köster, Detmold'da okul müziği, Köln'de caz trompet ve caz kompozisyonu eğitimi aldı.

2001-2005 yıllarında Peter Herbolzheimer yönetimindeki “Bundes Jugend Jazz Orchester” (Federal Gençlik Caz Orkestrası) üyesi olarak, solist, besteci ve aranjör olarak çalıştı.

2007 yılından bu yana Osnabrück Uygulamalı Bilimler Üniversitesinde Caz Trompet Profesörü olarak dersler vermektedir.

Köster aralarında, Phil Woods, Albert Mangelsdorff, Ack van Rooyen, Trilog Gurtu, Biréli Lagrene, Randy Brecker, Wolfgang Haffner, Hiram Bullock, Jiggs Whigham, Rick Margitza, Lalo Shiffrin, Don Friedman, Johannes Enders, Paul Heller, Niels Klein, Michael Wollny, Florian Weber, WDR Big Band, Peter Herbolzheimer's Rhythm Combination & Brass, Cologne Contemporary Jazz Orchestra, Tom Gaebel & his Big Band, Bobby Burgess Big Band Explosion, Subtone, Nina Hagen gibi müzisyen ve orkestraların bulunduğu birçok müzisyen ile sahne aldı ve besteci/aranjör olarak da çeşitli orkestralar ile çalıştı. Köster kendi adıyla dokuz albüm çıkardı. Çeşitli caz festivallerinde sahne alan Köster Avrupa dışında Ortadoğu'dan Asya'ya, Afrika'dan Güney Amerika'ya birçok ülkede konserler verdi.

Eylül 2006'da Belçika Uluslararası Hoeiaart Caz Yarışması'nda en iyi solist ödülü, 2009 yılında Mannheim'da “Frederik Köster Dörtlüsü” olarak Caz Ödülü ve En İyi Solist Ödülü, 2010 yılında “Zeichen der Zeit” albümü ile Almanya'nın en saygın ödülllerinden “Echo Jazz” ödülü ve yine 2010 yılında “doğaçlama” dalında WDR Caz Ödülleri'ni aldı.

“Hardbop’un sertliği ile füzyon müziğin enerjisini mükemmel bir şekilde birleştiren, son zamanların en büyük trompet keşiflerinden biri.” olarak tanınıyor WDR (West Deutsche Rundfunk/Batı Alman Radyo Televizyonu) Köster’i.

Gerçekten de Köster Caz’dan Rock’a, Hardbop’tan Minimal müziğe kadar hiçbir yapaylık ve zorlama olmaksızın, çeşitli stil ve türleri kullanarak sergiliyor performansını.

“Die Verwandlung” (Dönüşüm)

"Gerilim olmadan gevşeme olmaz." Bu ilkeye göre Köster ve dördlüsü "Die Verwandlung" füzyon, caz baladları, doğal sesler ve elektroniğin karışımı ile kusursuz bir müzik sunuyor bizlere. Zıtlıklar üzerine kurulu ses dünyası, şarkıyı andıran melodiyi vahşi elektrik cazı ile harmanlarken, duygu yüklü harmonilerle ve zaman zaman acıklı rock sesleri ile karşılıyor dinleyiciyi. O kadar organik ve inandırıcı bir performans sergiliyorlar ki kulaklarınızda ve ruhunuzda uzunca bir süre size eşlik eden bir "dönüşüm" konseri kalıyor. Stüdyo ve sahnede çok rahat ve konsantre bir dördlü olan "Die Verwandlung" dinlediğinizde sizi kendiliğinden içine alan ısıltılı bir ses dünyası yaratıyor." (Deutschlandfunk)

SOLDAN, SEBASTIAN AARON STERNAL (PIANO), JONAS BURGWINKEL (VURMALI), FREDERİK KÖSTER (TROMPET), JOSCHA OETZ (BAS)

- Frederik Köster Quartet Constantly Moving (2006)
- Frederik Köster Jazz Orchester Soundtrack - Live im Stadtgarten (2008)
- Frederik Köster Quartett Zeichen der Zeit (Traumton, 2009)
- Frederik Köster Quartett Momentaufnahme (Traumton, 2011)
- Frederik Köster Die Verwandlung (Traumton, 2013, mit Sebastian Sternal, Joscha Oetz, Jonas Burgwinkel sowie Tobias Christl)
- Frederik Köster / Die Verwandlung Tension / Release (Traumton, 2015, mit Sebastian Sternal, Joscha Oetz, Jonas Burgwinkel sowie Tobias Christl)
- Frederik Köster / Sebastian Sternal Canada (Traumton, 2015)
- Frederik Köster / Die Verwandlung + Philharmonisches Orchester Hagen Homeward Bound Suite (Traumton, 2018 mit Sebastian Sternal, Joscha Oetz, Jonas Burgwinkel)
- Frederik Köster / Die Verwandlung Golden Age (Traumton, 2020, mit Sebastian Sternal, Joscha Oetz, Jonas Burgwinkel)

Siz müzikseverler için Frederik Köster’le kısa bir söyleşi yapma fırsatım oldu.

Hangisi öncelikli: Jazz müzisyeni mi trompet profesörü mü?

Jazz müzisyeni mi trompet profesörü mü- benim için bu iki kimliği birbirinden ayırmak çok zor. En iyi durumda bir karşılıklı etkileşim gerçekleşiyor. Üniversitede aslında sahnede icra ettiğim şeyleri aktarıyorum ama öte yandan öğrencilerden de (bana ilham kaynağı veren) beni besleyen birçok duygu ve düşünce alıyorum. Üniversitede ders vermeye başladığım dönemde tamamen doğal bir süreçte bir nevi kendiliğinden öğrendiğim şeyleri söze dökmeyi ilk önce öğrenmem gerekmişti. Bunun sonradan sanatsal faaliyetime yardımı oldu. Yani hem müzisyen hem de eğitmen kimliğim bir bütün.

Müzik sınır tanımaz, siz de gördüğüm kadarıyla sahneye çıktığınızda sınırlardan hoşlanmıyorsunuz. Bu gözlemim doğru mu?

Bu doğru. Sadece iyi müzik ve iyi yapılmamış müzik vardır. Müzik çizgim bakımından oldum olası hep çok açık oldum. Bu açıklık Arapça konuşan ülkelerin müzisyenleri veya Trilok Gurtu ile yaptığım çalışmaların da etkisiyle son on yılda daha da arttı (radikalleşti).

Filarmoni orkestrası ile birlikte çaldığınız o güzel "Homeward Bound Suite" albümünde bu sınır meselesi sizin için zorlayıcı oldu mu?

Homeward Bound Suite, hem uzun zamandır tüm kalbimle içten içe arzuladığım bir projenin hayata geçirilmesi hem de kendime bir meydan okuma niteliği taşıyordu. Ben aslında klasik müzikle büyüdüm ve sonra konservatuvarda eğitimini de aldım. Buna rağmen bu proje için çok özel ve yoğun bir şekilde hazırlanmak zorunda kaldım. Sık sık filarmoniye gittim ve klasik orkestra konserleri dinledim. Bir sürü partiyon çalıştım ve Samuel Adler’in "The Study of Orchestration" adlı eserini okudum. Benim asıl önemsedğim şey konserde (icrada?) her iki orkestra bileşeninin de –yani filarmoni orkestrası ve Jazz dörtlüsünün- eşit yere sahip olması, kendini eşdeğer ağırlıkta göstermesi,

kimi zaman tüm zıtlıklarıyla karşı karşıya gelip kimi zaman kaynaşıp bütünleşmesiydi.

Doğaçlama ilkesi stüdyo kayıtları sırasında da korundu mu?

Tabii ki evet. Zaten doğaçlama Jazz müziğinin çok temel bir özgedir ve ben kendimi müziğime nüfuz eden tüm etkilere rağmen hala bir nevi Jazz müzisyeni olarak görüyorum.

Jazz dışında, icra ettiğiniz müzik türünü nasıl tanımlardınız?

Böyle şeyler hakkında düşünmüyorum. Bu sorunun cevabını müziğim hakkında haber yapıp yazanlara bırakıyorum.

Birçok müzisyenle birlikte çalıştınız. Bunlardan hangisi (veya hangileri) sizin için özel bir yere sahip ve neden?

Peter Herbolzheimer ilk yol gösterici üstatlarımdan biri oldu. Onunla henüz genç yaşta dünyanın dört bir yanında konser verme şansına eriştim. Ondan büyük müzik oluşumları hakkında ve genel olarak profesyonel çalışmayla ilgili çok şey öğrendim. Ack van Royen ise bana müziğimin kendime özgü olmasının ne kadar önemli olduğunu öğretti. Bunu bana kendi müziğiyle göstererek öğretti. Bir parçayı dinlemeye başladığında ona ait olduğunu birkaç saniye içinde hemen anlarsınız. Trilok Gurtu ise bana daha önce hiç tanımadığım bir müzik dünyasını gösterdi. Ondan Hint ve Afrika müziği hakkında çok şey öğrendim.

Biliyorum bütün albümlerinizi ayrı ayrı çok değerli ama sizin için en zorlayıcı olan hangisi oldu?

Bu, gerçekten de demin sözünü ettiğimiz Homeward Bound Suite albümü oldu. Bu albüm üzerinde çok yoğun bir şekilde bir buçuk yıl çalıştım. Beste yaptım, taslaklar hazırladım, orkestraya uyarlama ve organizasyonlar için çok çalıştım. Ama sonunda tüm bu yoğun çabaya değdi.

**Beste yaptığınızda ilham kaynağınız ne oluyor?
(özellikle favori albümüm Tension/Release'deki
ilham kaynağınız ne oldu?)**

Bu her şey olabilir: Mesela yaptığım seyahatler, yüzeysel veya çok derinlikli karşılaşmalar, okuduğum kitaplar özellikle de romanlar (bolca Murakami, John Irving vb.) veya şiirler, doğa, izlediğim filmler ve daha nice etken. Tension / Release albümündeki ilham kaynağı, albüm adından da anlaşıldığı gibi, hayattaki zıtlıklar oldu. Gerilim/Gevşeme ama aynı zamanda her şey ve hiç, ahenk ve uyumsuzluk, aşk ve nefret, yaşam ve ölüm gibi zıtlıklar. Shiva'daki konuya (esin kaynağı John Irving'in "A Son of the Circus" adlı romanıdır) Shiva'nın yok ediciliğin ve yıkıcılığın tanrısı olması ama bunun aynı zamanda yeniden başlangıç anlamına gelmesi.

2015 yılında Sabri Tuluğ Tırpan ile birlikte bir konser verdiniz, İstanbul sizde nasıl bir etki bıraktı?

İstanbul gerçekten heyecan verici bir şehir. Ama orada ancak çok kısa bir süre kalabildim, bu süre burada hakim olan çok çeşitliliği tam anlamıyla görmek, bütününden yaklaşık bir izlenim edinebilmek için bile yeterli değildi. Kentin mimarisi etkiledi beni, geleneksel olanla modern olanın nasıl yan yana durduğu. Mutfağını da çok sevdim. Ve İstanbul'un çevresindeki kültürlerin buluşması için ne kadar önemli bir kavşak noktası olduğu gerçeğini görmeyi önemsedim. Birlikte çaldığımız müzisyenler harikaydı, müziklerini müthiş enerji dolu ve örneğin Almanya'dakinden tamamen farklı bir estetikle icra ediyorlar. İstanbul'a tekrar gelmeyi umuyorum ama bu defa daha fazla zaman ayırarak.

İçten selamlarımla.

Frederik Köster

Müzik'le Kalın.

FOTOĞRAF:
DEVRİM KINLI (2009)

ÇOK UZUN BİR AKŞAMÜSTÜ

TUNCER GÖNEN

*Sadece bir akşamüstü
Kim bir yolu yürümeye kalksa
Kim bir şehre arkasını dönse
Hedefte senin açılmış güllerin*

*Yağmur düşerken iri iri toprağa
Ürkek ürkek saklanırken köşe bucakta kediler
Kırbaçtan geçiriyor çocukluğumu
Uzun yürümenin titrek sevinci ve sen
Kuşları çıkar kafesten
Gökyüzüne dönerek okşa karanfilleri*

*O günden beri ben o şehirdenim
O uzun zamanı geçenlerdenim
Bu yüzden babasız ve umutsuzdur anılarım
Yatağım soğuk, yitiktir bu yüzden bakışlarım*

*Hadi yürüyelim, gökyüzü senin olsun
Yoldaki taşlar dağların tuzu sanki
Biliyorsun
Ne zaman koşmaya çıksan alevden bir gün doğuyor uzakta
Şimdi elindeki karanfilleri
Parlatıp onunla süslersin caddeyi
Şaşkınca duvarlarda genç grafitiler
Bütün umut onlardadır belki*

*Sadece bir akşamüstü
Bil artık, şehrin rüzgarıdır buluşturan bizi
Göge doğru kaldır artık ellerini, bulutları yakala
Hedefte yakalanmış güllerini*

*Benim eskimi at bir kenara, düzelt kırıışıklarımı
Gözlerimi cilala, kalbimi yirmilerden al
Renkli duvaklar getir gelirken, cesur sloganlar üret
Bulvara yayalım denenmiş cesaretimizi
Uzun acıları devire devire*

Acılar da devrilir bir gün

BAŞKA BİR RÜYAYA

MUZAFFER KALE

*Sokaklara dağılır kaybolurduk,
biyıklarımız yeni terliyordu
gözlerimizde kıvılcım.*

*Aşkın eski bir yalan olduğunu söyleyen şarkı
çalardı film başlamadan önce
kasaba sinemasında, biz
en çok o şarkıyı severdik.*

*Yazlar bir başladı mı
bitmekbilmezdi her yer yaz olurdu,
Leyla'nın evinin önünden üç kere geçerdim
işaretle birbirimize
kalplerimizi gönderirdik,
aramızda tatlı bir yalan büyür büyür büyürdü.*

*Gecenin kırıntılarını süpürmeye
başlayan çöpçüler, görünmez
olurlardı biraz sonra, zaman
caddelerden su gibi akar, çabucak
akşam olurdu yeniden,
çıtırtısı duyulurdu gecenin kabuklarının.*

*Dağın açık penceresinden
kaplanlar bakardı,
kaplanlar sonunda
birer resim oldular
hatıra albümlerinde.*

*Bugün söylenen
yarın olmadan çıkardı ve bazı şeylere
yalnızca yaşamak iyi gelirdi,
bir rüyadan daha uyanırdık
başka bir rüyaya.*

NİSAN AK'IN EVE GELME AKORU

DATÇA KEDİSİ
M. ÖZGÜR MUTLU

Hepimiz eve dönmüşüzdür, istesek de istemesek de. Sabah işe ya da okula gidip akşam eve dönmek değil tabii kastım. Yıllar boyu her gün tekrar edilen döngüler çoğu kez bir noktada zamanın nasıl da ellerimiz arasından kayıp gittiğini düşündürebilir ama ara sıra hatırlanıp iç çekilen bu durum dışında bizde pek de duygu uyandırıp geçmişi, dolanıp geldiğimiz yolları sorgulatmaz. Oysa aylar yıllar sonra dönülen şehirler, evler öyle mi? Ne döndüğümüz yer aynıdır ne de dönen, beklenen, karşılayan. Şimdi düşününce ilk aklıma gelen dönüşlerimin çoğunu trenle yaptığım. Üniversiteden itibaren evlenip çoluk çocuğa karışana kadar Ankara Manisa arası çoğu yolculuğumu trenle yaptım. Baba evine dönerken ben abiydim ama Ankara'dan Abim Gelmiş şarkısı benim de dilime dolanırdı. Askerde dış posta yaptılar. Bozüyük Ankara arası trenle gezdim hep, kabaca hesaplarsam kırktan fazla kere trene bindim yarım senede. İlk öykü kitabım Van Gölü Ekspresi o tren yolculuklarında karalandı.

Eve dönmek deyince gözümde karlı ya da sarı yeşil ovaları yarıp geçen rayların üstünde ağır ağır ilerleyen katarlar canlanır ve eve gelme akoru da trenin çelik tekerleklerinin kimi kez yerinde duramayan majör şaklamaları kimi kez yürek burkan minör inleyişleri olur.

Nedir bu eve gelme akoru? Türkiye'nin ve dünyanın sayılı kadın orkestra şeflerinden biri olan Nisan Ak'ın kendi müzikal dünyasında yaratıp bize aktardığı bir terim bu. Galiba önce Nisan Ak'tan biraz bahsetmem gerek. Müzik eğitimi Amerika'da tamamlayan ve genç yaşta orkestra şefi olan Nisan Ak, birçok uluslararası orkestrada müzik direktörlüğü ve şeflik yapıyor. Türkiye'de klasik müziğe olan ilgi düzeyi malum. Buna rağmen bir kadın olarak, kendi deyimiyle *"kadınların liderliğinden hoşlanmayan erkekler"*in dünyasında sağladığı başarıyla, kendine güvenen duruşuyla gündem oluşturuyor, ilham veriyor, söyleşilere katılıyor, televizyonda müzik programları yapıyor ve

NİSAN AK'IN EVE GELME AKORU M. ÖZGÜR MUTLU

Datça dünyanın en güzel yeri olabilir mi diye düşünüyor. Nisan Ak hem kız çocuklarının müzik eğitimi alabilmesi için çabalıyor hem de klasik müziğin korkulacak bir şey olmadığını anlatıp müzik dinleyicisine bu türü sevdirmeye çalışıyor. Bunun için bir etiketi de var: #herkesicinklasikmuzik. Nisan Ak pandemiyle birlikte dünyanın eve kapandığı dönemde youtube videoları çekmeye başladı. Bana kalırsa harika videolar. Kanalında yayınladığı bölümlerde birçoğumuzun nerede alkışlayıp nerede öksüreceğimiz konusunda strese girdiğimiz klasik müzik konserleri hakkında temel bilgileri veriyor, majör ve minör arasındaki farkları anlatıyor, hatta Mozart'la Ceza'nın tema ve varyasyonlar anlamında benzerliklerinden dem vuruyor. Klasik müziğe önyargılı kişilerin bile içinde sempati oluşturabilecek videolar bunlar. Müzik teorisini bilmesek de aktif birer dinleyiciye evrilmemize uğraşıyor Nisan Ak. İşte bu videolardan birinde duydum eve gelme akorunu. Bu kadarla kalmadı: Ev akoru da var, pencereden bakma akoru da var. Bu kavramlar Nisan Ak'ın bazı akademik müzikal terimler için bulduğu akılda kalıcı ifadeler.

Ev akorunun literatürdeki karşılığı “*tonik*” akor. Ev konforlu, rahat hissettiğimiz yer diyor, yani karar akoru. Başlayıp döndüğümüz yer. Ev akorundan sonra eve gelme akorunu anlatıyor, literatürdeki karşılığı “*dominant*”. Burası stresli, gergin, daha çok heyecanlandığımız, şaşırdığımız yerler, içimizde hep bir eve dönme isteği uyandırıyor. Eve gelme akoruna vardığımızda rahatlıyoruz, sanırım beynimiz duymaya başladığı ilk tınılara döndüğünde huzura eriyor, sanki bir çember kapanıyor. Nisan Ak, ev akoru ve eve gelme akorunun şarkının hemen başında aslında bize o şarkı boyunca içinde bulunacağımız evreni tanıttığını

söylüyor. Bir de pencereden bakma akoru var: *Sub-dominant*. Bu biraz, dışarı mı çıksak evde mi kalsak duygularını ifade ediyor ama huzura, konfora yani eve daha yakın, stresi düşük genellikle. İki tarafa da gidebiliyor, eve dönebiliyor, biraz dışarıda takılıp sonra eve dönüş ve ardından ev akoruyla sonlanan bir gezintiye çıkabiliyor.

Eve gelme deyince aklıma ilk düşenler *Alejandro Zambra*'nın *Eve Dönmenin Yolları* romanı ve *Vüsat O. Bener*'in *İlki* adlı öyküsü oldu. Bir araştırmaya dayandıramama ama gitmenin, dönmenin, yolculuğun olmadığı roman, öykü sanırım neredeyse yoktur. İnsan giden ve dönen bir varlık. Bu nedenle eve dönmeyi, geri dönmeyi konu edinen ve burada anılabilecek pek çok eser vardır. Hepimiz şöyle bir düşünsük, bambaşka kitap adları sayabiliriz. Şili'deki Pinochet diktatörlüğü dönemine denk gelen çocukluğu ve yıllar sonra yetişkinliğe erişmiş halde çocukluğun geçtiği mahalleye dönüşü görüyoruz *Eve Dönmenin Yolları*'nda. Diktatörlüğün parçaladığı bir aile, yıllarca sahte bir kimlikle yaşayan ve çocuklarının baba diyemediği bir adam, korku ve baskı atmosferinde bir şeyleri sezen ama anlayamayan, büyüdükleri başka yollardan eve dönebildiklerinde tescillenen çocuklar. Eve dönmenin sayısız yolu var. Evden uzaklaşmanın da. Zorunlu olarak göç edenler, mülteciler, gurbetçiler, sürgünler, mahpuslar için terk edilen, bazen dönülüp bazen dönülemeyen ev ile ebeveynleriyle çatışması nedeniyle evden kaçan bir çocuk ya da baba-koca şiddetinden kaçan bir kadın için ev aynı hisleri uyandırmaz elbette. Ev her zaman duvarları ardında mutluluk, sıcak bir huzur saklamaz, ötekilerden, diğer gözlerden şiddeti, sapkınlığı, rezilliği, açlığı, fakirliği, ölümü saklar. Sınırları da sadece

NİSAN AK'IN EVE GELME AKORU M. ÖZGÜR MUTLU

tuğladan duvarlarla değil, toplumun gözetlemeci, ahlakçı, ötekileştirici harcıyla örülmüş sokak, mahalle, kasaba, hatta ülkeye kadar esneyebilir. Böyle olunca eve dönmek her zaman umutlu bir heves değildir. Eve gelmenin niteliğini evin ne olduğunun yanında ev dışında geçirilen zaman da belirler. Heybeye neler konulmuştur, neler eksilmiştir, kime dönüşülmüştür, hepsi eve dönüşü şekillendirir. Eve geri geldiğimizde beklediğimizle karşılaşmamak da mümkündür. Biz de değişmişizdir, evde kalanlar da. Aynı ana baba değildir, aynı çocuk, eş değildir. Bir şarkıda ise vardığımız yer, yani ev akoru aynı da olsa biz değişmişizdir, yani dinleyici... Şarkı bizi belli bir ruh durumuna sokmuştur bile, ilk duyduğumuz ev akoru ile dönüp dolaşıp eve gelme akorunun gerginliğinin ardından ulaştığımız ev akoru aynı şekilde çınlasa da içimizde bıraktığı etki tıpatıp aynı olamaz. Her şeye rağmen çember tamamlanmıştır. Nasıl gitmiş olursak olalım, dışarıda başımıza ne gelmiş olursa olsun, eve gerçekten dönmek istesek de istemesek de yarım kalmış bir hikayenin öznesi olmak istemeyiz. Ne olacaksa olsun, deriz. Nisan Ak'ın anlattıklarından anladığım ev akoruna dönmezsek şarkının da aslında bitmeyeceği, öyle havada asılı, arafta çaresiz kalacağı.

Eve gelme akorunun gergin, stresli, heyecanlı tonlarını sanırım en iyi hissettiren öykülerden biri de Vüsat O. Bener'in *İlki* adlı öyküsü. Öyküde atmosfer nasıl yaratılır diye düşününce aklıma gelen ilk öykülerden biridir İlki. At arabasının gecenin karanlığında eve doğru gidişi, bomboş ve karanlık sokaklarda tekerleklerin sesinin yankılanışı, yatılı okuldan eve ilk kez dönen öykü kişinin bu yolculuk boyunca aklından geçenler, anıların canlanması, arabadan iniş, bavulla yolun ortasında kalış, evin sokak kapısı önünde dikiliş, heyecanın zirveye çıkması...

Bu noktaya kadar Bener öyle bir atmosfer kurmuştur ki artık biz de kapının tokmağına bakıyoruzdur. Öykü kişisi elini tokmağa uzattığında metalin soğukluğunu hissederiz, tokmaktan çıkan tok sesi duyarız. Kapının ardında neler olmuştur o evde yokken, kim açacaktır kapıyı, nasıl karşılanacaktır? Merak içinde kapının aralanmasını bekleriz. Belki de içeride kimse yoktur. Kapı açılır ama gerilim bitmez, baba kalkar yataktan, küçük kardeş kalkar, salonda divanda oturulur. Esas eve dönüş kapıdan içeri girmek değil, karşılaşmalardır. Geride kalanları nasıl göreceğimiz, onların bizi nasıl göreceği. İlk sözlerimiz, ilk bakış, elimizi kolumuzu nereye koyduğumuz, aklımızdan neler geçirdiğimiz... Vüsat O. Bener öykünün sonuna kadar bu gerilimi en üst düzeyde ustalıklarla tutar. Nisan Ak'ın ev akoruna ulaşmadan önce eve varma akorundaki gerilimi anlamak istiyorsak İlki öyküsü bize örnek teşkil edebilir kanımca.

Pencereden bakma akoru, yani sub-dominant akor, deyince de ister istemez şu günlerde akla ilk gelen şey pandemi. Karantina süreçlerinden pencereden bakıp durduk. Bu akor Nisan Ak'ın deyimiyle iki tarafa da gidebilecek, evde de kalabilecek, dışarı da çıkabilecek bir ara akor ve genellikle evdeki konfora ve rahata daha yakın. Pandemide ise durum farklıydı. Dışarı çıkmak istesek de çıkamadık, insanlar işinden oldu, dükkanını açamadı, işçiler fabrikalara ve işyerlerine kilitlenip canları pahasına çalışmaya zorlandı, hükümet ekonomik olarak darboğaza düşen hiçbir kesime yeteri kadar sahip çıkamadı ve bu durum bir noktadan sonra ekonomik sıkıntıyı, sömürüyü ve stresi çoğalttı. Sürekli ve aralıksız pencereden bakma akorunun basıldığı, asla dışarı çıkılmayan ama evde olsak da evdeki huzura varılamayan bir kaba dönüşü. Belki de bu yüzden pencereden bakma akoru bana

NİSAN AK'IN EVE GELME AKORU

M. ÖZGÜR MUTLU

Sevim Burak'ın Yanık Saraylar kitabındaki *Pencere* öyküsünü hatırlattı hemen. Pencere önlerinde durmaktan bir türlü vazgeçemeyen o depresif öykü kişisi gibi, perdeye bir göz deliği açıp karşı binanın terasında kendini aşağıya atmaya meyilli kadınları erkekleri dikizlemeye başladık. Pencereden bakıp dışarıdan görülmemek istedik. Burak'ın yazdığı gibi evlerin içini koca lekeler gibi kapladık, sonunda yarı belimize kadar karanlığa sarkıp gürültüyle düşüp parçalanmaya başladık. Dayanışma vardı yine de, az da olsa, mümkün olduğu kadar, her şeye karşı evlerin içlerinde hepimiz kendi bacağımızdan asıldık. Unutmadan bahsedeyim, bir de ev akoru ile pencereden bakma akoru arasında bir akor daha var, pencereye varma akoru, koltuktan kalkıp pencereye doğru adımladığımız, ki bu da gergin bir akor.

Tıpkı bir şarkı gibi hayatımız ev akoru, eve gelme akoru, pencereden bakma ve pencereye varma akorlarıyla sürüp gidiyor. Ama sanıyorum en çok evden çıkıp sokaklarda, dağlarda, denizlerde gezme akorlarına ihtiyacımız var. Tamam biliyoruz, eve varacağız ve ev akorunu duyacağız sonunda belki ama o arada nerelere kadar gideceğimiz, neler yaşayacağımız, hangi akorları basacağımız bir muamma. Keyifli ve gerekli olan da bu değil mi? Evden çıkmak, kendimizi yollara, sokaklara vurmak, biraz gürültü çıkarmak, diğer seslere kulak vermek, kendi sesimizi duymak ve duyurmak.

İşte Nisan Ak'ın youtube hesabı:
<https://www.youtube.com/c/nisanak>. Siz de Nisan Ak'ın bu akorları Mendelssohn'un keman konçertosunu nasıl örnekleyerek anlattığını ve klasik müzikle ilgili diğer pek çok zor(!) konuyu nasıl ele aldığını izleyebilirsiniz.

av yası

EMİN KAYA

ayaklarımız suya niyet edince
üç ayrı yerinden çıktık sahile
omuzlarımızın üstünde kuş kümeleri
kimimizin dilinde neşeli türküler
kimimiz boğulan arkadaşların anısını yaşattı
üç beş balığı koyup bir cami avlusuna
mendilini ıslatıp ıslatıp boynuna dolayanımız oldu
uğursuzlukmuş boynu çıplak çıkmak karaya
oysa uğruna inanıyorduk bizi doyuran denizin

sal boyunca gidip gelen kadına takıldı gözlerimiz
gözleri ufukta, çağırırmış gibi birini
göstererek parmak uçlarıyla bir evi
ev ise yıkık dökük bir ahşap kümesi
çok sonradan öğreniyoruz
denize açılanlar eksiksiz dönemiyor her zaman
deniz avında da takas gerekiyormuş

bir gülüşün izinde

MEHMET ATILLA

gülüşün başkaydı, durmam artık bu sarnıç sığınakta
ıslak gecelerle konuşmanın boşunalığını anladım
ne küf tutan parmaklarım uzanır bundan sonra bıçağa
ne de kimseler görmeden sıyrırım yeşil yapraklarımı.

gülüşün başkaydı, kaç gündür yalnızlığımı okşuyorum
çıplak bir dalın da rengi olduğunu öğrettin çabucak
hiç umrumda olmadı hancının uzattığı baston
biliyorum yaralarım iyileşince düşeceğim kestirme yolu.

gülüşün başkaydı, teker teker kıvrılıyor örümcekler
odadan odaya geçince karşılaştığım yarasa gitmiş
yepyeni bir yıldız edindim kendime, resmin avucumda
ışık geliyor bir yerlerden, duyuyorum kabarışın sesini.

gülüşün başkaydı, upuzun kürekler düşlüyorum şimdi
yosunlar, çakıl taşları, deniz kabukları... her yer sen
denizciler ayaklarıyla yıkıyor parlayan güverteleri
penceremin önünde sıraya geçiyor kayıklar, akşam...

gülüşün başkaydı, dudaklarının bütün kıyılarını dolaşsam...

PARADOKSAL YAKINMALAR

EMRULLAH ŞEKERCİ

(dahadünden-dünlerden-düngibilerden)

dirilen bu!

bu hayatı bekleyen bir ölüyüm şimdi
sıçrayan karanlığa kıyılan parıltıların pıhtısı
dâhildir ağlayan mırıltılarımdan
gömdüğüm mor kaynamalarım
ki bütünyle kusmuştum lir kılınan dengemden
secdeye kestiğim ömür bilmeden ne dediğini
aynama taslayan zenci torbamdan
ağlanabilmen!

şimdi korkuluğun boğuştuğu yalnızlıkta
taze kokusu çarmıhın dudaklarımda
ölümüm ömrümde yıldızlayan
son hecesi kırıntılarımdan
şu cenneti düşlediğim gözlerim kör
şu annemi sarmalayan cennetim var
anımlar üzerine boğulan
simgelerin açtığı kuyudan
sıçrayan şarapnel kıvılcımlar
üzerine düşlüyorum
ki kaygılardan arındığım
o gökyüzüm mor
bu cürmün kahrolduğu bir günah
ne mahşerin sarmalandığı semah

işiten bu!

çok fena bir dostu düşürebilirmiş düşman
dişlerin üzerinden fıskıran
kanımda lacivert çarpımlarıyla kıvılcımlar
yeryüzüne ısıtan o taşkın ar
yine uzakta aradığım Rüya ile
adem'e secde eden o insan
bizim ilahlarımızdan bahsediyor
ah zarif ayaklara kuduz hicvinden
tırnaksız ağlamaların kahrolduğu her an
şeytanı ateşiyle kirledim

söyle şimdi kulaklarımdan
bu sefer ölecek miyim?

CAZ VE OPERAYA ETKİSİYLE POSTMODERNİZM

İLYA YARAŞ

2. Dünya Savaşı'ndan sonra ortaya çıkan ve Modernizme açık bir tepki olarak ortaya çıkan Postmodernizm, Modernizmin aksine genel bir sanat akımı sayılmamasıyla birlikte kapsayıcı ve agresif yapısıyla sanat camiasının fazlasıyla dikkatini çekmiş olup döneminde sansasyonel işlere perde kaldırmıştır. 1. Dünya Savaşı'nın bizlere sunduğu Dadaizmi bir köprü niyetinde kullanan ve sanatta kirlenme süreci olarak da görülen Postmodernizm ileriki yıllarda görsel ve plastik sanat dallarında Pop Art'ı da bünyesine alarak küreselleşmenin etkisiyle ortaya çıktığı Avrupa sınırlarını aşmıştır. Modernizme karşı tavır sergileyen Sigmund Freud, Friedrich Wilhelm Nietzsche, Karl Marx gibi felsefecilerin de desteğini alan Postmodernizm, görsel ve plastik sanat dallarında Marcel Duchamp gibi önemli sanat öncülerinin ve Habermas, Anthony Giddens gibi önemli felsefecilerin protestolarıyla karşılaşmış olsa da zamanla kendini sanat camiasına kabul ettirebilmiştir. Bünyesine Tasizm, Renk Alanı Resmi, Soyut Dışavurumculuk, Soyut Ekspresyonizm, İnformatizm, Lirik Soyutlaştırma, Cobra, Op-sanat, Neo-dada, Arte Povera, Gutai ve Pop Art gibi dönemin sanat akımlarını bulunduran Postmodernizm, yalnızca görsel sanatları etkilemekle kalmamış aynı zamanda diğer sanat dallarına da değişen dünyadaki varoluşsal problemleri yansıtmıştır.

28 Temmuz 1914 tarihinde zaten gerilim yükselmişken Avrupa toplumu sert bir patlamayla sarsıldı: Savaş. Üç kıtaya yayılan bir dünya savaşı. Nedenleri ne olursa olsun sonuçları sanat camiası için çok ağır olmuştur. Hatta dört senelik savaş döneminde bestelenip sahneye konulan eserlerde (Hans Pfitzner'in "*Palestrina*" adlı operası gibi) sıklıkla gelenek ve yenilik çarpışmasını ve tragedya unsurları görebiliriz. Dram konulu operaların yanında 1914 yılından önce sahneye konulan ve masalsi unsurlara sıklıkla yer verilen operaların yerini, estetik etkilerden vazgeçmiş ve bohem bir havaya bürünmüş operalar almıştır. Özellikle Britanya'da operalar Roma arenaları görevini görürken, burjuva halkın karşısına olayların acısını bastırmak için gladyatör olarak psikolojik dramlar çıkartılmıştır. Bununla birlikte klasik Batı müziği de kendini bu zorlu savaş yıllarında daha çok marşlarla geliştirmiş ve sanki en az kayıpla olanı korumaya yönelmiştir.

Gömlerle Kan Lekesi ve Caz

Savaşın yıkıcı etkilerinden nasibini almış müzik, I. Dünya Savaşı'ndan hemen sonra opera sahnesine fantezi komedilerle ve yasak aşk sorunlarıyla yaşanan problemleri unutturmuştur. Bununla beraber Amerika'da Afro-Amerikan kültürü ve Batı müziği tekniklerinin harmanlanması ile ortaya çıkan caz müzik dünyayı etkisi altına almaya başlamıştır. Müzikal bir form olan ve çoğunlukla doğaçlama yoluyla genişleyen caz müzik, kendini mükemmeliyetçilikten uzakta

CAZ VE OPERAYA ETKİSİYLE POSTMODERNİZM

İLYA YARAŞ

tutarak sorulara cevap aramanın aksine, Louis Armstrong'un tabiriyle *"Eğer cazın ne olduğunu sormak zorundaysanız, cevabı asla bilemeyeceksiniz,"* şeklinde yaşayarak ve doğaçlayarak geliştirmeyi amaçlayan bir müzik türüdür. Avrupa toplumlarında Dadaizm ile tam anlamıyla yayılmaya başladığında İkinci Dünya Savaşı'nın gerginliği etkisini göstermeye başlamıştır. Avrupa'da Faşizm ve Sosyalizm savaşlarının yanında pastadan en büyük dilimi kim yiyecek tartışmaları sürerken, Amerika'da 1941 Pearl Harbor bombardımanına kadar işler sümen altından ilerliyordu. Hatta Britanyalı insanlar sığınaklara saklanırken Amerika'da caz partileri son hızıyla devam edecektir.

Sığınaklarda kalmayıp maviyelerden uzak kalmayan kesimin bir kısmı caz müziğin Avrupa'da büyük bir ilgi görmesini sağlamanın

dışında onu "sevecen" olarak karşılamış olsa da geri kalan kesim klasik Batı müziğine karşı bir tepki olduğunu düşünüp geride durmayı tercih edecektir. Özellikle Almanya'da Bauhaus ekolüyle yetişmiş yetişkinlerin ilgisini çekerken Caz, Sembolizmin ve Ezoterizm'in öncülerinden olan ve Modernizmi benimsemiş ilerlemiş yaşlardaki entelektüellerin mesafeli durmayı tercih edeceği bir müzik türü olacaktır. Öyle ki mimaride de izdüşümleri olan Modernist "az çoktur" ilkesine dayanan yapılar zirvedeki son yıllarını yaşamaktadır. Arkasından gelecek olan ve Dadaizm'i köprü niyetinde kullanacak olan ve "az sıkıcıdır" ilkesine dayanan Postmodernizm caz müziğin doğaçlamalı polifonik yapısını sarıp kucaklayacaktır.

New Orleans'ta bir gece kulübü 1940

Kirlenmiş Dünyanın Ayak İzleri

Her açıdan yürek burkan
İkinci Dünya Savaşı
gelecek nesillere yeni
perspektifler, umutlar
oluşturabilecek
sanatçıların da içinde
olduğu 70 milyona yakın
insanın hayatını
kaybetmesiyle ve sayısız
masumun (gerek gaz
odalarında gerekse
gökten düşen tabutlarla)
katledilmesinin ardından
14 Ağustos 1945
tarihinde bitmiştir.

Sanatçının Dışkısı
(Artist's Shit), Piero
Manzoni, (1961)

Ardından gelen ve adeta yaraları kapatmaya çalışan Postmodernizm sanatta kirlenmeyi teşvik eder gibiydi. Öyle ki normları yıkma bahanesiyle bütün estetik yargıları balyozla parçalıyordu. Bu görsel sanatlara boyanmış bir tuvali parçalayarak (Lucio Fontana 1899 – 1968) veya “Artist’s Shit/Sanatçının Dışkısı” şeklinde konservelerle yansıyıp müzelerde sergilenirken, sahneye “Pop Art” akımının müziğe yansımaları olan Pop Müzik olarak çıkıyordu. Böylece adına popüler denen şey sadece her kulağı gıcıklayan tür olmaktan çıkıp içi kapitalizmle boşaltılmış, müziği böl parçala yönet metoduna uydurarak eseri yozlaştırma, çarpıtma ve yeniden şekillendirme şeklinde tekrar düzenlemiştir.

Portakaldaki Çivi

Anadolu topraklarındaki durum ise Avrupa ve Amerika’dan tamamen kopuk olmamakla birlikte aynı da sayılamazdı. Birinci Dünya Savaşı’nın bitmesinin hemen ardından başlayan Kurtuluş Savaşı dönemi gerek etnik müziklerin, gerek merkezi vilayetlerin kullandığı Türk Sanat Müziği’nin Avrupa’da gelişmekte olan müziğe ve akımlar silsilesine ulaşmasını zor bir hale sokuyordu. 29 Ekim 1923 ve devamında gelen inkılaplar ülkemizdeki sanatçı rezervini arttırmış ve yabancı ülkelere gönderilen sanatçılar Anadolu topraklarını besteleriyle ve düşünceleriyle zenginleştirecektir.

Mimaride Birinci Ulusal Mimarlık Akımı, Neoklasik Türk Üslûbu veya Millî Mimarî Rönesans’ı olarak

karşımıza çıkan bu dönemde Türkiye’de göze çarpan bir opera eseri üretilmemiş olup Osmanlı İmparatorluğu’na 18. yüzyılda gelen yabancı kumpanyalar sahnelenmektedir. Bunun yanı sıra 19. yüzyılda önemli dönemlerini yaşayan makam müziği “Türk Hümanizması” fikriyle tekrar canlanacak, fakat ileriki yıllarda pırıltılı yılları yavaş yavaş kaybolacaktır.

İkinci Dünya Savaşı’na katılmamış olan Türkiye zamanla bazı kesimler tarafından eleştirilen dış politikalarını uygulayıp postmodern kültürün etkisi altına girecek ve özellikle merkezi vilayetleri etkisi altına alan sahnelerle perde aralayacaktır. Kendine ancak 1940’lı savaş yıllarında milli bir yer bulan Türk operası,

Modernist akımdan etkilenen ve kendini revize eden caz müzikle ülkenin entelektüel kesiminin dikkatini çekecektir. Ama maalesef Türk opera eserleri Devlet Opera Balesi'nin bütün teşviklerine rağmen gerektiği rağbeti ve parıltıyı gösterememiş ve 50'lerden sonra dönemin müziği cazın yer yer gölgesinde kalmıştır. Sanıldığı gibi aksine Anadolu topraklarına Amerika'dan değil, Avrupa'dan gelen caz müzik kültürü 50'ler Türkiye'sini derinden sarsmıştır. Paris'te dinlediği caz müzikten etkilenen Leon Avigdor, ülkeye döner dönmez alto saksofon öğrenmeye başlamıştır. Türkiye'nin ilk caz grubu olan 'Ronalds' dördürlüsü Rus Piyanist 'Kolya Yakovlev', bir davulcu ve banjo çalan bir iş adamıyla kurulmuştur. İstanbul Radyosu'nda Erdem Buri'nin hazırladığı ve plaklarla eleştirileri desteklediği program birçok kişiye ilham olmuştur. Kendini daimi olarak geliştiren ve gelişimi destekleyen kaliteli sokak müziği halini koruyan caz neyse ki Postmodernist akımların getirdiği ve "kullan at piyasa ekonomisini önemli kılma" ve "eseri yozlaştırma" gibi ideolojilerle ancak 20. yüzyıl sonlarında yer yer tanışabilmiş ve büyük ölçüde kendini korumuştur. Bununla birlikte 18. yüzyıldan beri çeşitli yapımla girişimlerinde bulunulan Anadolu Operası ilk yerli meyvesini Muhsin Ertuğrul'un sayesinde vermiştir. Opera kültürüne destek vermesi için ülkemize çağırılan Alman Sanatçı Carl Ebert' in 1947'de gidişiyle birlikte 1940'larda kurulan Devlet Opera Balesi girişimlerini artırıp eskiden "sergievi" olarak kullanılan binayı tahsis almıştır. Yazıma Mahiye Morgül'ün Bilim Ütopya Dergisi'nin 20.4.2004 tarihinde yayınladığı konferans metni ile son verirken, bu yazının Postmodern sanatın, opera üzerindeki etkilerine ışık tutmakla kalmayıp aynı zamanda popüler kültürün sanat camiasına ne gibi etkileri olduğuna dair muhteşem ipuçları verdiğine dikkat çekmek istiyorum.

"Operada, sanatın içeri boşaltma çoğu zaman eseri bugüne uyarlama adına yapılabilmektedir. Önceki sezon Ankara'da sahnelenen, C. F. Gounod'nun Faust adlı operasından söz edeceğim. Oyuncuların giysileri Doktor Faust'un yaşadığı dönemin giysileri değildi. Sahnede bugün sokakta giyilen blucinler, penye gömlekler, pijamalar vardı.

...

İzmir'de sahnelenen, Karmen operasında da aynı şey yaşandı. Yine "Karmen bugün yaşasaydı"dan yola çıkıldı. Bugüne uyarlanmış giysilerin yanında, Karmen'in üç sevişme sahnesinde pornoya kaçıldı, üzerindeki giysiler tek tek çıkartılarak magazin basınının ilgisini çekecek bir sevişme sahnesi canlandırıldı. Opera ki estetik boyutun en yukarıda tutulduğu sanattır.

Klasik bir operayı bugüne uyarlamak, halk türküsüne piyano eşliğinde yazmak gibi değildir. Tüm sanatsal öğelerin klasik formda olmasını gerektirir. Bir türküyü opera tarzında söylemek, türküyü evrensel sanat ortamına taşır ki bu çağdaşıktır, insana yakışan bir durumdur. Klasik bir eseri, alt kültürün malzemesi yapmaksız ona katkı değil, onu yozlaştırmak, bozmak, değerini düşürmektir, popülizm yapmaktır.

...

Operalardan seçilmiş aryları solo söylemek opera değildir. Opera bir eserin bütünüdür; libretto, drama, koro, orkestra, bale, dekor, kostüm, reji, koreografi gibi sahne sanatlarının tüm özellikleri bir arada bulunmayı gerektirir. Salonda dinlemeyi gerektirir, salondan yücelmişlik duygusu ile çıkmak ister. Opera sanatının dinleyiciye vereceği ruh güzelliğine, meydan konserinde sakız çiğneyerek, yanındakiyle şakalaşarak ulaşılamaz.

...

Operanın sırtından meydanlarda para toplayanlar, ikiyüzlü bir şekilde operaya dinleyici çekeceklerini söylediler. Sonuçta, önce opera sanatının içi boşaltıldı, sonra opera salonları."

DANIŞILAN KAYNAKLAR:

Basılı kaynaklar ve metinde geçen yazarlara atıf:

Peter Wicke, Mozart'tan Madonna'ya: popüler müziğin bir kültür tarihi, 1998,
Yapı Kredi Yayınları (Çeviren: Serpil Dalaman)

Online kaynaklar:

Mahiye Morgül, (2004. 20.04). SANATTA KÜRESEL KİRLLENME (POSTMODERN
SANAT). Bilim Ütopya Dergisi
<http://muzikegitimcileri.net/bilimsel/makale/morgul-1.html>

Elif ÖZHANCI,(2010.10.03),TÜRKİYE'DE OPERA, BALE ve DEVLET OPERA ve
BALESİ'NİN EVRİMSELLİĞİ
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunigsed/issue/2579/33182>

Dilşen İNCE ERDOĞAN,(2019, Aralık), II. DÜNYA SAVAŞI YILLARINI MÜZİK
ÜZERİNDEN OKUMAK: SAVAŞ DÖNEMİ MÜZİK POLİTİKALARI (1939-1945)
<https://www.idildergisi.com/makale/pdf/1570784541.pdf>

Görsel Kaynaklar:

Batu Akyol, (2013. 30. 09), Türkiye'de Caz

BAŞIM DÜŞER

SALİH GÖZEK

biliyorum ki yine pencere önündesin
zaman eskidi
gelemem Adile

uzun geceden
aydınlığa açayım istiyorum penceremi
cama hohlayıp adını yazıyorum
dışarıda serçelerin çığlık sesleri / sabaha

sessizim ama, içimde yangın
bildiğin gibi değil hiçbir şey
daha önce gelmiş miydim bu kente
bu yollardan da geçtim gibime geliyor
ama soylu duruşunu anımsıyorum
yalınayak kapın eşiğinde

ah Adile
bakışlarını özledim
bunca yıl geçti ben halâ nerdeyim
başım san ki... arı kovarı
uzaklar ağrıyor senden yana
dönüp arkama baksam
eskimiş her şey

gözlerin yine uzaklara mı
"hoşça kal" fısıltısı göndermiştim bakışlarına
bunca yıl sonra
nasıl durabilirim karşında
her şeye geç kalmış yolcuyum
ah ki... zaman eskidi
gelemem Adile

AZER YARAN'A ZARFSIZ

GENÇ KEDİ/ HÜLYA DENİZ ÜNAL
MEKTUP VAR/ HAKAN UNUTMAZ

Bolaman kıyılarına karabatak leşleri vurmuş yine.
Hiç ağlayan kalmadı. Denizin benleri
pudralanmayı bekliyor.

Sesi yırtar yırtmaz çotanak gübrelerinin bronz
kokusunu duyacağımı biliyordum. "Kim serdi bu
çağ kabuklarını?" diye sen sormadan ben
sorayım: Kaya cetlerini paramparça eden bu sakın
ağaçları kim diker? Harbiden be ağabey, ilk olarak
kim dikti ki Kavraz'ın yaşlı ocaklarını? Sanırım
burada gülümsemen gerekiyor. Elimizde
avucumuzda ne kadar tuz varsa Karadeniz'e
salarız, merak etme! Bilirim çünkü senin gülüşün
pahalıdır.

Gökhan Akçiçek'le suya doğru oturmuş sade soda
içiyoruz. Artık yeşil şişelerin başından tutup soda
dibini çalkalamıyoruz. Şöyle bir göz atıyorum
sodaya, baloncukları zayıf. Öyle on yüz bin
baloncuğa para yetmiyor. "Kalk," diyorum
Gökhan ağabeye, "kalk da haydi Azer'e gidelim!"
Şişenin koyu yeşili nedense birden seni
hatırlatıyor. "Yoldan İrfan'ı da alır mıyız?" "Alırız."

Eczanelerde eskisi gibi sapanlık serum
satılmıyormuş. E, nasıl vuracağız kuşları, diye
soracak oldum ama birden büyümüş olduğum
aklıma geliverdi. Senin düşünce bir anda
yaranıverdim hani:

*"Kuşların da düşmanı var mı sence?
Sana bir şey diyeceğim!
Anneciğim ben büyüyünce
Kuşlara öldürmeyeceğim!"*

Bir de Ulaş'ın, cebimde kalmış kopuk gömlek
düğmesini getireceğim sana. Ulaş da kim, deme!
Haberin yoktur tabii. Altı bahar önce bir oğlum
oldu. Yarısı Ege, yarısı sizden; tastamam bir
dünyalı. Çatılardan güvercin çalıp başka şehirlere
salması için daha büyümesi gerek. Onun yerine
suda taşı ben sektiriyorum. Şimdilik dördü
geçemedik.

Geçenlerde bir arkadaşım Yesenin çevirisi
yapıyordu. Sana bol bol selâm yollamamı istedi.
Üzerimde kalmasın. Bir de Rus şiirini burada takip
eden sayısı hâlâ az. Miktar zarflarının senin
hayatında pek yeri olmadığını biliyorum ama yine
de belirtmek istedim. Derin uykular belki merak
uyandırıyor. Sahi, öyle mi? Düşündüm de
hiçbir rüyamda merak tatmadım ben.
Karadeniz'de ise zaten uyuyamıyorum. Senin gibi
kıyısına sığınmakla geçiyor dalgam.

Sahil yolu tek şeritten öteye gidemedi. Ne dağ
kırmaya güç yetti ne de dalgakıranlar köpüğe
dayanabildi. Sekiz katlı Medreseönü Limanı'ndan
batıya güneş saklayan gökyüzü, martı kanadına
bile kapalı. Senin de içine bu yalnızlık sinermiş.
Yağmuru yakalamayı hiç düşünmemişsin.
Yağmura özgürlüğünü verenlerdenmişsin. Benim
hakkıma bu duyulan geçmiş zamanlar düştü. Bir
eşkiya türküsü dizesi ve Terzi Fikri'nin tatlı âhı
dışında hakkında hiçbir şey bilmediğim Fatsa'yı
sayende yokuş yokuş adımladım. Dikeninden
sıyrılabilmiş yapraklarda senin sesini bulmaya
çalıştım. Bulamadım. En sonunda anladığım,
tekillikte kalmayacak olmandı. Sen bir topluluk
adıydın, ormandın. İşte, bu yüzden derste
öğrencilere isimleri öğretirken topluluk adlarında

Azer ağaçlarından oluşan bir orman çiziyorum. Dağlarca'nın "Türkiye kadar güzel" olarak seslendirdiği ismini İç Ege köylerindeki çocuklar da duyuyor. Fatsa'da solurken Ege'yi, Ege'yi yaşarken Fatsa'yı yeşertiyorsun.

Toz kömürü çamurlamak senin zamanında da ayıplanıyor muydu? Hele ki uzun boylu babaların çatlak avuçlarını karbonun yakı yakı sızlatması... Bazı şeyler hiç değişmeyecek, bazı yaralar asla iyileşmeyecek gibi geldiğinden sana yine bu "bazı" soruları sormaktan korkar oldum ama dayanamıyorum işte. Sobalar daha geç kuruluyor. Bahar tadamayacak kadar derin avlularımız var. Ancak bir türlü su ısınmıyor. Oduncu gömleklerimizi hangi şartlarda giyebileceğimizi bilemez hâldeyiz. Ezberimizde senin yalnızlık şiirlerinden başka hiç kimse yok:

*"hiç kimse yok
avluda kış
odada sobadan başka"*

Eskiye kışta uzun zaman sonra ayalarımın kar topladım. İç taşırsız topu sımsıkı birleştirdim. Bir çocuk kitabında okumuştum sanırım, tam hatırlamıyorum. İlk defa kar gören Afrikalı bir çocuk, şeftali gibi ısırdıyordu topu. Efirli'nin tepelerinden koyuluğa bakıp aynı şekilde dişledim ben de beyazı. Kemirdikçe susadım, susadıkça aklandım. Damarlarımda kuru suyun döne döne yatağına akışını, lise edebiyat öğretmenimin sürekli okuduğu Tefik Fikret'in "Yağmur" şiirinde geçen "Küçük, muttarid, muhteriz darbeler/ kafeslerde, camlarda pür ihtizaz/..." dizelerindeki akış gibi hissettim. Aynı akışı senin bir yayla düzündeki kar tutmuş fotoğrafınla anlattığın dizelerinde de yakaladım:

*"su döne büküle
büküle
döne
su"*

Kış geçer, kuş geçer; Hem göze hem de kulağa hitap ettiğinden abes muktebesi sallamayan bu kolay uyak da unutulur. Sergey Yesenin'den, doğduğu sokaktaki çocukların haberi bile yoktur şimdi. Bir tek bazı ağaçlar kalıyor geriye. Kabukları kirlenmiş ama içleri yaş. Ahlât gibi. Yani A. Adnan Azar'ın Ercan Kesal'e seni sorduğu gibi. "Karadeniz'in kıyısında bir kentli, kentin içinde en uzak Azer Yaran'dır ahlât!" Ne zaman bir film sahnesi bakışlı balkon yakalasam seni anıyorum bu yüzden. Doğduğum kente uzağım, yaşadığım kentte kayıp. Ağacımın nereye dikileceği hakkında en ufak bir tahminim, bir heyecanım yok. Toprağını sevmeyen bir kök, kökünü sevmeyen bir yaprak olacağım büyük ihtimalle. TRT Ankara Radyosu'nu sensiz dinleyecek bir tır şoförünün alt benliğine bile saklamaktan geri duracağı basit bir dal parçası olacağım. Belki de böylesi daha az kıskanç, daha huzur; anlamlandıramıyorum.

Uzattığımı düşünüyorum. Uzattım. Bu mektup için senin kitaplarını karıştırınca sağdan soldan anlatacak birkaç kırıntı buldum işte. Sana kendimi dinletmek isterdim. Dinleyeceğinden emindim de. İnsan, bu çağda ölümü hemen unutuyor. O yüzden hep sonraya saklıyor dilini. Ben de ara ara ölümü unutanlardan oluyorum. Kâğıtlar harici sessiz kalıyorum odamda. İyi gecemdesem bir kaç dize çıkıyor içimden. Onlarca öykü girişi yapıp sonra hepsini yırtıyorum. Umarım bu mektubu da unutmam bir köşede. Kuyumcu değilim belki ama senin gibi altın düşlü şairler biriktiriyorum: "Şair bu, zaman olur böyle kalabalık bir köşede Yapayalnız ve gözü pek dizeler çiziktir Şair gerçi bir kuyumcu değilse de Yüreğinin tellerinde altın biriktirir."

Gökhan ağabey ve İrfan ağabey ile birlikte en kısa zamanda yanına geliyoruz. Müsaitsen cevabını yalnızlığınla bir bekliyorum.

13.10.2020
Kiraz

SAVAŞ DEĞİL BARIŞ İSTİYORUZ

MESUT KARA

İki büyük dünya savaşının acılarını, yıkımını yaşayan halklar, uzun süren Soğuk Savaş yıllarında üçüncü bir paylaşım savaşı korkusuyla yaşadılar. NATO ve Varşova Paktı ülkeleri olarak bölünmüş iki kutuplu bir dünyaydı. Sovyetler Birliği ve Varşova Paktı Gorbaçov'un Glastnost veya Perestroyka anlamına gelen "açıklık" ve "yeniden yapılandırma" kavramlarıyla uygulamalarıyla Sovyetler Birliği'nin yıkılışına, Varşova bloğunun dağılmasına yol açar. Sonrasında Putin liderliğinde toparlanıp yükselen Rusya, kapitalizmin emperyalizm aşamasında kaçınılmaz olarak küresel sistemde dünyanın paylaşımında ortak olmak, pay sahibi olmak için yayılcılığını sürdürmek ister. Geçmişinden miras kalan Suriye'de bir güç olarak taraftır.

Amerika'nın Irak'ta, Libya'da, Suriye'de yaşattığı acılardan sonra, şimdi de Rusya'nın Ukrayna'da başlattığı işgalle savaşın kanlı ve acı yüzüyle bir kez daha karşı karşıya kaldık.

Birçok kesim tarafından yeniden "Rus İmparatorluğu'nu kurmak isteyen yeni çar" olarak tanımlanan Putin'in 21 Şubat 2022'de Donetsk ve Lugansk'ı tanıdıklarını açıklamasıyla başlayan Rusya-Ukrayna krizi, Rusya'nın Ukrayna'yı işgal hareketiyle açık bir savaşa dönüştü.

Rusya'nın Ukrayna'ya saldırısında Rus birlikleri başkent Kiev'in sokaklarında Ukrayna güçleriyle çatışarak kenti kuşatırken sivillere ateş açıldı çocuklar, kadınlar, yaşlılar ateş ve bombardıman altında kalırken asker-sivil onlarca insan hayatını kaybetti, yüzlerce insan ülkeyi terk etmek zorunda kaldı.

Bu işgal ve savaş yeniden Soğuk Savaş günlerinin "3. Dünya Savaşı çıkar mı?" endişesini bugünlerde de gündeme getirdi. Halklar barış istiyordu, savaş-silah tüccarı vampirler kan. İnsanlığın savaş değil barış istediğini üç önemli film üzerinden görelim isterim:

SAVAŞ DEĞİL BARIŞ

Halklar barış dedikçe, savaş baltalarını, silahlarını hiçbir zaman gömmeyen güçler çatışmayı, savaşı kışkırtan kirli planlarını hayata geçiriyor, kan döküyordu.

Kırık Ok

Delmer Daves'in yönettiği, başlıca rollerinde James Stewart, Debra Paget, Will Geer, Jeff Chandler'in olduğu 1950 yapımı "Kırık Ok" filmi de Çirikava Apaçi'leriyle "Beyazlar" arasında yaşanan çatışma ve barış sürecini anlatır. Aslında anlatılan bir ülkenin hikâyesidir. Orada 1870'te yaşayan insanların ve adı Cochise olan bir adamın hikâyesi. O bir Kızılderili'dir. Çirikava Apaçi kavminin lideri. Hikâyenin geçtiği yer Arizona'nın ortası.

Tom Jeffords, beyazlarla Apaçiler arasındaki savaşın bitmesini, iki kültürün kendi topraklarında özgürce yaşamasını istemektedir. Yerlilerle duygudaşlık kurmuştur ve eşitlik temelinde bir barışın olabileceğine inanmaktadır. Ama nereden nasıl başlanacağına bir türlü karar verememektedir. Gökyüzünde dönen birkaç akbabayı görmesiyle başlar hikâye. "Akbabalar akıllı kuşlardır. Birisi ya da bir şey ölmeye hazırlanıyordu. Ben bunun yaralı bir geyik, tavşan ya da yılan olduğunu düşündüm. Tavşan değildi, geyik de değildi. Bir yilandan biraz daha zararlı bir şey, bir Apaçi'ydi." Ordudan ayrılan Tom Jeffords altın aramak için geldiği bölgede yaralı bir Apaçi gencinin hayatını kurtarır.

Genç Apaçi'yle geçirdiği birkaç gün, bazı önyargıların kırılmasına neden olur. İyileşen genç Apaçi "annem ağlıyordur" diyerek evine dönmesi gerektiğini söyler. Jeffords yıllarca kendisine vahşi diye anlatılan bu insanların da annelerinin ağladığını, ağlayabileceğini hisseder. Bir Apaçi kadınının diğer kadınlar gibi oğulları için ağlayacağını hiç düşünmemiştir. "Bizlere hep 'Apaçiler vahşi hayvanlardır' denmişti" der. Apaçiler Jeffords'ı yakalayıp genç Apaçi'yi iyileştirdiği için serbest bıraktığında Apaçi erkeklerinin adalet duygusu olduğunu görür.

Bu tanıma ve yakınlaşmayla ön yargıları yıkılan Jeffords, yalnızca savaşmalarına izin verilen iki halk arasında süren savaşı sorgular. Orduya dönmeyi ve önerilen yeni görevleri reddeder. Apaçilerin kendi topraklarında özgürce yaşamak istediklerini ve buna hakları olduğunu söyler. Apaçi dili ve kültürünü öğrenir, barışın gerçekleşmesi için çalışır.

Tüm olumsuz yaklaşımlara rağmen risk alarak Apaçilerin reisi Cochise ile görüşmeye karar verir. Başlangıçta karşılıklı bir güven sorunu yaşansa da konuştukça birbirilerini anlamaya başlarlar. Apaçilere olan saygısı, kendi kültürlerini ve dillerini öğrenme çabası, Cochise'in ona güven duymasını sağlar. Jeffords için adil barışın sağlanması eşitlikle olur. Başta Geronimo olmak üzere bazı kabilelerin karşı çıkmasına rağmen Cochise "Üç ay boyunca barışı deneyeceğim" der. Ateşkes süreci başlar.

Barış süreci başladığında her iki taraftan da provokasyonlar olur. Buna rağmen taraflar barıştan vazgeçmezler. Bir Apaçi kadınla evlenir. Beyazlar tarafından pusuya düşürüldüğünde Jeffords yaralanır, eşi Sonseeahray ise ölür. Jeffords, bu süreçte de kayıpsız ve ödünsüz barış olmayacağını fark eder. Umutsuzluğa kapılan Jeffords, barışın bir yalan olduğunu, beyazların barış istemediğini haykırdığında Cochise, barışın kolay gelmeyeceğini, bir yalan haline getirilmesine izin vermeyeceğini söyler.

Kaplumbağalar da Uçar

Irak-Türkiye sınırı. Amerika Birleşik Devletleri-Irak savaşından birkaç hafta önce. Türkiye-İran sınırında bulunan bir Kürt mülteci kampı. Kamp sakinleri televizyon antenlerinin yönünü ayarlayarak ülkede olup biteni izlemeye çalışmaktadır.

“Şu Saddam’ın bize yaptığına bak. Suyumuz yok, elektriğimiz yok, hiçbir şeyimiz yok. Her şeyden mahrum kaldık. Televizyonlarımız bile çalışmıyor ki. Neler geldi başımıza, neler geldi.”

Soran’la Agrin de bu esnada kampta tanışır. Mayın toplayarak yaşayan Uydu lakaplı Soran 13 yaşında bir çocuktur. Ailesi katliamda öldürülen Agrin, Halepçe’den gelmiştir. Sınra gitmek istiyordur. Ağabeyi Henkov, mayına bastığından kollarını kaybetmiş. Geleceği görebilme yeteneğine sahiptir. Arin’le Henkov’un yanında kardeşleri sanılan küçük bir çocuk vardır. Henkov Arin’in çocuğu olduğunu söylese de Arin’in yanıtı nettir ve savaşın acımasızlığını gösterir.

“O, ailemizi öldüren ve bana bunu yapanların çocuğu değil mi? Benim çocuğum mu yani? Benim çocuğumsa babası nerede?”

Her yerde savaş vardır, herkes haber peşindedir, uydu çanak alma peşindedir. Henkov, o haliyle mayın toplamayı sürdürür.

Soran, Agrin’e âşık olur. Henkov bu durumdan hoşnut değildir. Savaş koşulları tüm acımasızlığıyla sürmektedir. Kampın çocukları tarlalardan mayın toplayıp satarlar.

Soran: Şuradaki çocukları görüyor musun? Onlar Kürt olduğunu bilmiyor, seni yabancı sanıyorlar. Mayınları bugün kaçtan alacaksın Ahmet?

Ahmet: 22 Dinar fazlası olmaz,

Soran: Dalgamı geçiyorsun sen. Önceden daha fazla fiyat verirdin. Birleşmiş Milletlere tanesini 2200 Dinardan verdiğini bilmiyorum mu sanıyorsun? Onların ne kadar kazandığını bile biliyorum. Onların köpekleri bile bizim çocuklarımızdan elli kat fazla kazanıyorlar. Üstelik onlar köpeklerine bir tas yemek veriyorlar. Bir Kürt olarak çocuklarımıza yardım edebilirsin.

Henkov bir kez daha geleceği görmüş ve ABD ile Irak arasında savaş çıkacağını söylemiştir. Soran bunu kampta kalanlara duyurur. ABD, Irak savaşı başlar. Amerikan helikopterlerinden atılan bildirilerde şunlar yazılıdır: *“İyi günler gelecek. Adaletsizlik, talihsizlik ve zorbalığın sonu. Biz sizin dostunuz ve kardeşiniz. Bize karşı olanlar düşmanımızdır. Bu ülkeyi cennet yapacağız. Acılarınızı dindirmeye geldik.”*

Arin’in trajedisi

Soran, kampın çocuklarına silah kullanmayı, kimyasal saldırıya karşı maske kullanmayı öğretir. Arin bir an önce sınırı geçmek, gitmek istiyordur fakat çocuktan rahatsızdır, onu kampta bırakmak istiyordur. Terk ettiği çocuk mayın tarlasına girer. Soran yanına aldığı mayın toplayıcısı çocuklarla onu kurtarmaya gider. Çocuğun yanına giderken bastığı bir mayın patlar, ayağından yaralanır. Çocuk kurtulmuştur. Henkov ertesi gün her şeyin biteceği öngörüsünde bulunur. Soran bunu savaşın biteceği biçiminde yorumlar ve köylüye duyurur. ABD, Irak’ı işgal etmiş, Saddam devrilmiştir. Halk televizyondan canlı yayında izler olan biteni. Saddam’ın heykelleri de yıkılmıştır. Çocuklardan biri elindeki mayınları satıp Saddam heykelinin kolunu satın alır ve Soran’a getirir. Bir de küçük kırmızı balıklar getirmiştir yanında. Henkov bu kez de Arin’in intihar edeceğini görür, Agrin’i aramaya çıkar. Amerikan işgal kuvvetleri

kampa gelmiştir.

“Kaplumbağalar da Uçar”, daha önce “Sarhoş Atlar Zamanı” adlı filmiyle 2000 yılında Cannes’da Altın Kamera ödülünü alan İranlı Kürt yönetmen Bahman Ghobadi’nin 2004’te çektiği ikinci filmidir.

İçinde yaşadıkları köyden, kamptan başka gidecek yerleri olmayan insanların savaşın gölgesindeki hikâyeleri anlatılır filmde.

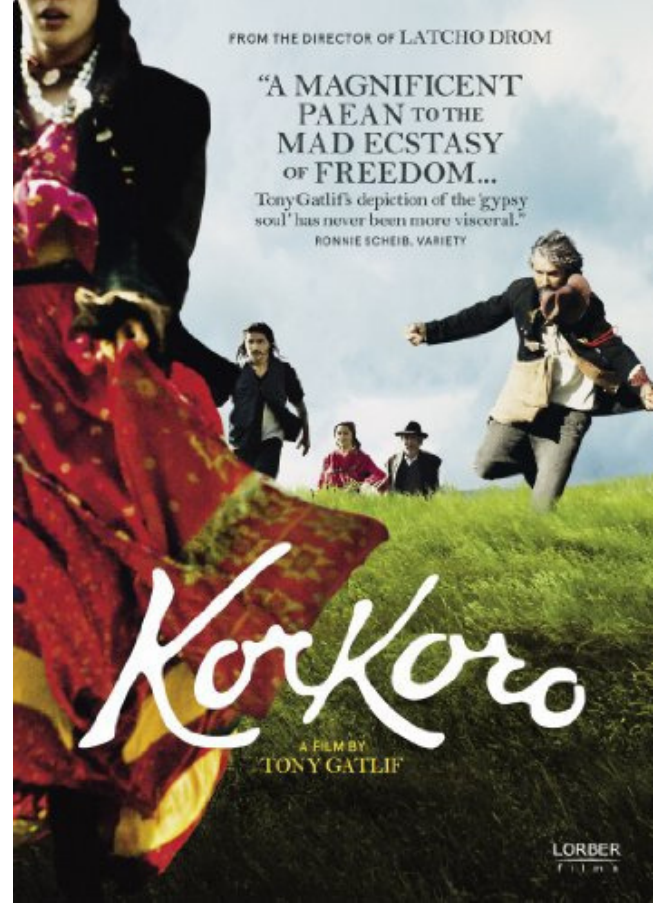
Korkoro: Kimsesiz ve Özgür

Dünyanın birçok ülkesinde ‘yabancı’, ‘öteki’ olarak dışlanan, çeşitli ithamlarla horlanan, küçümsenen, tüm bunlara karşın acılarını içlerine atıp neşelerini dışa vuran, rengârenk yaşamlarını her koşulda sürdürmeye çalışan Çingenelerin filme yansıyan hikayeleri dendiğinde akla gelen bir isim de Cezayir doğumlu, anne tarafından Çingene olan yönetmen Tony Gatlif.

“Gadjo Dilo” (Çılgın Yabancı) senarist, müzisyen ve oyuncu olarak da tanıdığımız Gatlif’in izlediğim ilk filmiydi ve tabii ki bu keşiften sonra izlediğim diğer filmleri gibi teması Çingenelerdi. Asıl adı Michel Dahmani olan Tony Gatlif, Cezayir’de geçen çocukluğunun ardından Cezayir Bağımsızlık Savaşı sırasında 1960’ta, Fransa’ya gelir. 1975’te çektiği film ilk yönetmenlik çalışmasıdır. 1981’den itibaren çektiği filmlerin konusu Çingeneler olur.

Tony Gatlif, gerçek olaylardan esinlendiği 2009 yapımı “Korkoro”da İkinci Dünya Savaşı’nın en büyük acılarından birini, Çingene Soykırımı’nı, işler. Korkoro, (Liberté / Freedom / Özgürlük), 1943 yılının Nazi işgali altındaki Fransa’sında geçiyor. Hep ve her yerde dışlanmış olan Çingenelerin Avrupa’daki sayıları savaştan önce iki milyonu buluyordur. Bu sayının dörtte biriyle sekizde biri arasında (tam olarak bilinmeyen) bir kısmı, Naziler tarafından katledilir.

Film, at arabaları üzerinde göç ederek hayatlarını sürdüren bir Çingene topluluğunun savaşta ailesini kaybeden minik Claude ile yollarının kesişmesiyle başlar.

Bu küçük çocukla, ona kimsesiz anlamına da gelen “Çororo” adını takan, topluluğunun en çılgın üyesi Taloş arasında bir dostluk başlar. Geçtikleri ormanda Naziler’i görünce panik halinde saklanmak amacıyla St. Amend Köyü’ne gelen Çingeneler Minik Claude’u, Belediye Başkanı Théodore Rosier’e teslim ederler. Ancak köyün hemen dışında kamplarını kurar kurmaz, işlerin eskisi gibi yürümeyeceğini de anlarlar.

“Bu sizin savaşınız, biz hiç savaş başlatmadık.” Güvenlik güçleri tarafından kendilerine önce Nazi kuklası Fransız Vichy Hükümeti’nin yeni kanunu bildirilir: “Göçebelik artık yasaktır.” Çingeneler öyle istedikleri gibi yollara dökülüp seyahat edemeyeceklerdir. Bu yasağı getiren faşistlerin asıl amacı, topladıkları tüm göçerleri toplama kamplarına, orada sağ kalabilenleri de imha kamplarına göndermektir.

Belediye görevlileri Çingenerin kasabaya yerleşmesinin kanunlara aykırı olduğunu “Savaşta yız, durum çok ciddi” sözleriyle aktarır. Topluluğun liderlerden biri “Bu sizin savaşınız, biz hiç savaş başlatmadık” diye yanıtlar görevliyi.

Yıllardır köylerine gelip giden Çingeneri tanıyan Belediye Başkanı Théodore Rosier ile köy okulunda öğretmenlik yapan Matmazel Lundi’nin aslında direniş örgütünün sıkı bir destekçisi olduğunu, Çingenerlere yardım eli uzatan yegâne köy sakinleri olduklarını görürüz.

Nazilerle birlikte gelen güvenlik görevlileri Çingeneri toplama kampına götürdüklerinde, yasadaki “tapulu bir evleri olursa, göçerler göçer sayılamayacaktır” boşluğunu yakalayan Théodore, göstermelik bir rakam karşılığında, dedesinin artık kullanılmayan, köyün ilk inşa edilmiş evini, Çingenerlere satıp eve yerleştirerek, onları kurtarır.

Kimşesiz ve Özgür

Ancak özgürlüğüne düşkün, yerleşik yaşam kurallarına boyun eğmeyen Çingeneri dört duvar arasına sokmak kolay değildir. Taloş çaresizliklerini ağlayarak “Neden birden gacolar (Çingenerlere göre Çingene olmayanlar) gibi dört duvar arasına sıkıştık, yoksa artık gaco mu olduk?” diyerek dile getirir. Kimliğinin arasında çiçekler kurutan, “Suyu özgür bırakmak gerek!” diyen Taloş karakteri etkileyicidir.

Özgürlüklerin kısıtlanmasını atlara el koyma dâhil birçok sahnede görürüz film boyunca. Özgürlük kavramının simgeleştiği çarpıcı sahneyi ise filmin finaline bırakmıştır yönetmen Tony Gatlif.

Liberté/Korkoro, tarihin hüznü, acı verici, gerçeğini (yaşanmışlıkları) müzik ve görsel şölen eşliğinde çarpıcı biçimde aktaran bir başyapıt olarak ayrıcalıklı bir yer edinir kendine.

Not: Meraklısı için savaş koşullarında bir halkın örgütlü direnişini anlatan “Kasabanın Sırrı” filmini de izlemelerini öneririm. Zekâyla birleşen ironi ve güç birliğinin, dayanışmanın direnişe dönüştüğünde bütün ordulardan, silahlardan daha güçlü olduğunu Anthony Quinn’in unutulmaz muhteşem oyunculuğu eşliğinde izleriz Stanley Kramer’in yönettiği 1969 yapımı filminde.

İNCEBELLİ ŞİİR

YENER ÇETİN

*Bitmez harca harca, gülüşü ağusuz
Yazın yanağıdır umut, dudağı genişlik
Boylu boyunca gezinmek o bitmeyi
Ah, o lafazan günüşiği, sen yok musun
Sürdaim buluyorsun aradığını hemen
Hüznü tutup cebine koyduğun zaman*

*Selam veriyorsun incebelli yaşamaya
Ömrün dudaklarında boyuna uçurum
Değerlidir senin adın, harca harca bitmez
Hep kanarya talimi huysuzluğu göğün
Söner mi şarkıları dumanlı ışıklarının
Eğimli bir muhabbetten dönerken dün*

*Sen, horozun ötüşü gayet akıllısındır
Bilirsin, sabahları havaya zıplatmayı
Çenesi şimdi günün açılmış demektir
Uslu bir çocuk olamaz öğle saatleri
Durgun bakışlara emanettir gözlerin
Tebessümlerine götürsün diye beni,*

*O, karganın uyutmayan sesi, şu gökleri
Kısacık kestirmek umudun memesinde
Duru günlerdir şu ellerin tuttuğu yeni
Harca harca bitmez, oraya kök salınca
Kısacık da olsa öpmeyi bilir dudaklarını
Kokusu hiç ayaz yememiş tutkunun*

FOTOĞRAF:
SARP KESKİNER (2012)

İZMİR’İ İŞGAL GÜNLERİ, TANIKLIKLAR

BELGE SELCİ KEDİ
TAHSİN İŞBİLEN

Belgesel sinema yapanların temel sorunlarından biri, birçok uzmanlık alanıyla ilgili üretimler yapmak ve farklı konularda malumat sahibi olmaktır. Sinemacı her zaman kendisine bir tarihçi, sosyolog, antropolog hatta fizikçi ve biyolog bazen de edebiyatçı (buraya akla gelen disiplin, bilim, sanat eklenebilir) olmadığını, sadece bazı enformatif bilgilere aracı olabileceğini hatırlatmalıdır. Bu yazıda söz konusu edeceğimiz aslında tarihçilerin alanı, belgeselcilerin değil. Ama 15 Mayıs, İzmir’in işgalinin yıldönümü, yaptığımız belgesel filmlerdeki tanıklıkları aklıma getirdi. Elbette bu tanıklıklara filmlerimizde Oktay Gökdemir’in de içinde olduğu pek çok değerli tarihçi bir çerçeve çizdi. Bu tarihsel çerçeveler saklı kalmak koşuluyla, söz konusu tanıklıklarla biraz daha belki konunun dönemin insanları üzerindeki yansımalarını aktarmaya çalışacağız.

Bu söyleşiler sırasında edindiğimiz tanıklıklar aracılığıyla, İzmir’in işgaline başka bir pencereden bakmak istedik.

Önce sözünü ettiğimiz genel çerçeveye ilişkin bir girdiyle başlayalım: “Fransız İhtilali yakın dönem dünya tarihinde çok önemli sonuçlar getirmiş bir siyasal dönüşümdür. Çok dinli, çok kültürlü, çok etnisiteli, farklı hayat tarzlarının var olduğu bir imparatorluk modelinde, farklı kültürlerin yaşadığı bir imparatorluk modelinde, ihtilalin etkileri yavaş yavaş 19. yüzyılın başından itibaren hissedilmeye başlanmıştır. İşte 1821’de Mora İsyanı ile başlayan gelişmeler yüzyılın sonuna doğru imparatorluğun Balkan topraklarının hemen hemen tamamının imparatorluğun elinden çıkmasını da beraberinde getirmiştir. 20. yüzyılın

başında 1. Balkan ve 2. Balkan savaşlarıyla da bu süreç sonlanmıştır.” (Oktay Gökdemir)

1821 yılında Mora İsyanı sonrası Yunanistan Krallığı bağımsızlığı kazanır. Bu konuda Yunan asıllı tarihçi Prof. George Mutfis şöyle diyor: “19. yüzyılın ortalarında, birtakım üniversitelerde yer edinmiş olan profesörler, entelektüeller, Yunan entelektüelleri üniversitelerin dışında da aktif olmaya başladılar. Bu görev o zaman için her nerede Yunanca konuşan ve baskı altında yaşayan nüfus varsa onları özgürleştirmek anlamına geliyordu. Yani bu Teselya, Makedonya, Trakya, Yunan Adaları ve Batı Türkiye’deki yarım milyon insanı içeriyordu.”

Megali İdea adı verilen bu düşünce için Yunanistan milliyetçileri, Küçük Asya’da propaganda çalışmalarına başladılar. Karaburun Saip köyünden 1907 doğumlu M. Baki Kocabaş köylerine propaganda için gelen Yunan öğretmenleri anlatmıştı: “Bizim köye (Saip) iki öğretmen gelmiş Rum, bunlar köyün ileri gidenlerini davet ettiler, beni de kucaklarına aldılar. Onların davetine nenem ile annem götürdüler. İki tane kız, birisi mavi gözlü, hala gözümün önünde. Bana içi şuruplu şekerler verdiler. Bizde o zaman böyle şeker falan yoktu. Bunlar öğretmendi, tee yedi yaşına geldiğim zaman bana Türk diyenleri, bunlar eğitti. (Başka) Öğretmenler geldi, başları şapkalı Yunanlı, bizim devlet, ne köylü, ne kaymakam vs. belediyeler ilgi göstermediler. (Gelenlerin propagandası sonrası) köydeki Rumlar Türklerle konuşturlardı, fakat o Yunanlıların yolladığı öğretmenler gelince iş değişti, Rumlar başka bir millet oldu.”

İzmir Nine kitabının yazarı Samos Adası'ndan Elsa Hio ise Megali İdea konusunda şunları söylüyordu: "Yunanlıların kökeni Antik Yunanlılara dayanırdı ve onların simgeleri Küçük Asya'da serpilmiş bir vaziyete bulunan tapınaklar, heykeller, kitabelerdi. Bu Megali İdea ideolojisini getirdi, yani bunlar bize ait ve geri almamız lazım. Bu okullarda öğretiliyordu, çocuklar Türk tebaalı ancak Yunanlı, Türk tebaalı ancak Hristiyan fikriyle büyüyorlardı. Bu toprakların sahibi olan Yunanlı olarak kendilerini hissediyorlardı."

W. J. Childs 1900'lü yılların başında Samsun'a gelir. Childs aslında İngiltere hükümetine bu konuda bir rapor hazırlamak üzere gelmiştir. Samsun'dan Lübnan'a kadar Anadolu'yu yürüyerek geçer. Raporu da 1917 yılında "Across Asia Minor on Foot" (Anadolu'yu Yürüyerek Geçmek) adıyla kitap olarak yayınlanır. Kitabında Childs şöyle bir anekdot aktarır: "Samsun kıyılarına çıktıktan sonra bir kahvede oturuyordum, kumbara taşıyan bir Rum delikanlı çekingen bir gülümsemeyle yanıma geldi. Benden Yunan Donanması için para yardımı yapmamı istedi. Ve 'hepsi Yunanistan için Bayım' diye ekledi. Samsun halkı direk olarak, Eski Samsun topluluğundan değil, ancak çoğunluk olarak Rum. Kasabanın ticareti ve zenginliklerini ellerinde tutuyorlar. Diğer bütün Yunanistan dışındaki Yunanlılar gibi, Yunanistan'la çok yakından ilgililer ve parasal olarak destek oluyorlar. Özellikle de Yunan Deniz Kuvvetlerini cömertçe destekliyorlar. Bu yardımları yaparken, başkentinin İstanbul olduğu Yunan İmparatorluğunu kurmayı belli belirsiz hislerle umut ediyorlar. Bir yıldan kısa bir sürede 12.000 £'u deniz kuvvetlerine göndermişler, şimdi de yeni bir yardım hazırlıyorlar."

İnsanlık Birinci Dünya Savaşı'na doğru ilerlerken Anadolu'da durum özetle böyle görünür.

Anadolu topraklarında uzun yıllar süren propaganda sonucu, işgal sırasında Yunan ordusuna ciddi miktarda yerli Rum, asker olarak katılmıştı.

Birinci Dünya Savaşı, nedenleri, başka ülkeler açısından sonuçları bir yana, konumuz açısından, Osmanlı İmparatorluğunun yenilgisi ve 30 Ekim 1918 yılında ise Mondros Ateşkes Antlaşması ile sonuçlanır. Bir anlaşmadan çok, teslimiyet belgesi gibidir. Osmanlı topraklarını işgale açık hale getirir. Oktay Gökdemir mütarekeye ilişkin şunları söylemişti: "30 Ekim 1918'de Mondros Mütarekenamesi'ni imzalayarak Birinci Dünya Savaşı'nı mağlup kapadığını bütün dünya kamuoyuna duyurmuş oldu. Mütareke İmparatorluğun parçalanma sürecini de beraberinde getirdi. Zira Mütareke'nin 7.maddesi bütün Osmanlı topraklarını işgale açık hale getirdi. Gerçi İtilaf Devletleri daha savaş içerisinde yapmış oldukları gizli antlaşmalarla Osmanlı coğrafyasının nasıl paylaşılacağını daha 1914-1915 yıllarında kendi aralarında kararlaştırmışlardır."

Ocak 1919'da Paris Barış Konferansı başlar. Konferansta, yıllardır hazırlıklarını yapan Yunanistan, başta Venizelos olmak üzere, Batı Anadolu bölgesinin İzmir ve çevresi merkez olmak üzere, işgalini tarihsel ve kültürel nedenlerle Paris Barış Konferansı'nda savundular. İyonya kent devletlerinin eski Helen uygarlığının devamı olduklarını ileri sürdüler ve bu topraklarda tarihsel olarak hak iddia ettiler.

İzmir'in işgalinden önce, İzmir'e gelen Yunan Gazeteci Mihail Rodas anılarında şöyle diyordu: "Nihayet bunca yüzyıllık manevi hazırlıktan sonra büyük yazgı anı gelmişti. Tarih yasaları işlemeliydi. Ayrı ayrı yaşayanlar birleşmeliydiler."

Bu da bir siyasetin düşünmesinden, istemesinden ve isteğini gerçekleştirilmesinden değil fakat Yunan halkının birçok Avrupa uluslarının vicdanında yer bulmasından ileri gelmiştir.”

Yunan gemilerinden önce İngiliz gemileri girer körfeze. Rodas o güne ilişkin şu cümleleri not etmiş: “Bundan sonra, saat birde İzmir körfezi ufkunda bir İngiliz savaş gemisi görülmüş ve bir saat sonra da Amiral Dikson kumandası altında bulunan 22 numaralı İngiliz savaş gemisi İzmir limanına ulaşmıştır. İzmir’in Hristiyan halkı adeta çıldırmış, özellikle Frenk mahallesi mağazaları mavili beyazlı bayraklarla dolmuştur.”

İşgal komutanı Miralay N. Zafiryu aşağıdaki bildiriği yayınlarak işgali resmen başlatır. “Müttefik Devletlerin rıza ve işbirliğine dayanan, bağlı bulunduğum hükümetin emri ile İzmir civarının askeri işgaline girişmiş bulunuyorum. Bu işgalden amacımız, tüm halkı saldırıdan koruyarak, onlara güvenli bir ortam sağlamaktır. Devlet memurlarıyla dini liderler görevlerine devam edebilir ve askerimize güvenebilirler. Sonuç olarak herkesin işine gücüne devam ederek şu güzel vatanın geleceğini belirleyecek konferans kararına önemle uymasını tavsiye ederim.”

İzmirli Rumların işgal gününe ait anıları, sevinç gösterilerinin boyutu konusunda bize fikir veriyor Pandelis Kapses: “Nasıl geçmişti o gece! Saatler nasıl da sonu gelmez görünmüştü! Yüzyılların tutsaklığına sabırla katlanmış İzmirli Rumlar, büyük günün şafağını bekleyemiyorlardı. Böylece, daha gün doğumu kızartısı belirmeden Kordon'a doluşmaya başladılar; bu sırada İtilaf devletlerinin karaya çıkardığı mangalar Kordon boyunu çıkarma yapılabilmesi için açık tutmak çabasında zorluk çekiyorlardı. İyonya'nın zulüm şehidi olmuş toprağı için diriliş çanları çalmaktaydı, işte göründüler geliyorlar...”

Alexi Aleksiou: “Bütün İzmir sanki paskalyaymış gibi bayram ediyordu. Gemilerden top atışı sesleri duyuluyordu. Her yerde mavi beyaz bayraklar dalgalanıyordu. Hepimiz göğsümüzün üzerinde ulusal renklerimizde şeritler taşıyorduk. Herkes sürü sürü deniz kıyısına koşmuştu, bağıyor, şarkı söylüyordu. Herkes Efzonları, Yunan ordusunu, Yunan gemilerini, Averof'u, Atrometo'yu, Leon'u görmek için acele ediyordu. O unutulmaz özgürlük gününü yaşadım.”

Marjorie Houpsepian Dobkin: “Rumlar ve Ermeniler bayram etmekteydiler ve birçoğu buna uygun bayramlık elbiseler giymişlerdi. Rum Metropolit Hrisostomos da saygı uyandıran sakalı ile üzerinde zengin belekli giysisi, başında makamına uygun düşen papaz başlığı ile orada idi. Orduyu kutsadı.”

Mihail Rodas: “Avcılar kulübü önünde, ruhban giysilerini kuşanmış bütün ruhban heyetiyle birlikte Metropolit Hrisostomos yer alıyordu ve esmer çehreli, dinç Efzonları takdis ediyordu. Büyük halk kalabalığı rıhtım önünde askeri düzene girerek Efzonların ellerini öpüyor, subayları kucaklıyor, ciğerlerinin bütün kuvvetiyle “Zito” diye bağırarak için bir tek dakika bile ara vermiyorlardı. Mavili beyazlı bayraklar her tarafı kaplamış, örtmüş idi.”

İzmirli Türklerin anılarında ise, hüznü vardır. Cemile Aytaç: “Sabahleyin kalktığımız zaman hiç uyumadık şüphesiz. Sabahleyin kalktığımız zaman bütün Kordon'a askerler giriyordu, Yunan askerleri. Bütün rıhtım gemilerle doluydu.”

Mustafa Nafiz Delen: “Karşıyaka İzmir arasında çalışan iki vapur vardı. Birinin adını hatırlıyorum, öbürünü hatırlamıyorum. Elvan diye bir vapurdu. Elvan Karşıyaka'dan hareket etti. Gönderinde Türk Bayrağı vardı. Biraz ilerledikten sonra bizim

göremediğimiz bir noktada Yunan gemilerini, Yunan harp gemilerini görmüşler. Bir anda Türk Bayrağı indirilip Yunan Bayrağının çekildiğini gördüm. Ve eve geldiğimde annem bizi, ablam ve beni içeri aldı. Bahçede dahi kalmamıza müsaade etmedi. Ama Yunan askeri Karşıyaka'ya ancak öğleden sonra geldi."

Lamia Özdemir: "Ve ben mutavassa 2. sınıftayken, Şaban ayıydı gene böyle akşamüstü müdürümüz bizi yollara dedi, nöbetçiler koydum, kim evine çabuk giderse, mükâfat vereceğim falan dedi. Biz hepimiz koşarak akşamüstü koşarak evlerimize gittik. Aynı anda İzmir'e Yunan girmiş".

M. Baki Kocabaş: "Yunanlılar işgal ettiği zaman bütün köy matem tuttu. Hiç böyle şey ümit etmiyorlardı. "

Hidayet Yetimler: "İskeleye bir gemi yanaştı. Yük gemisi, buradan bizim ev gibi. Bir de harp gemisi yanaştı adaya, nerede duman tüttü, güm top oraya. Bütün Türkiye ev ekmeği yerd, mahalle fırınlarımız vardı. Fırın yakamadık, duman tüten yere top attılar. Dağlara, derelere kaçtık."

Lebibe Sakızlıoğlu: "Geldi, teyzem geldi, annem, anneannem geldi. Birer şamar bize. İnin aşağı terbiyesizler. Ne işiniz var sizin? Biz artık "geldi, geldi, geldi geldi" alkışlıyoruz Yunan askerini. Bilmiyoruz ki ne demek, Yunan askeri insan, Türk askeri falan."

Bahattin Tatış: "Annem beni küçük yaşında elimden tutar, Bahri Baba Parkı'na götürürdü. Hayal meyal hatırlıyorum. Bahri Baba Park'ında Yunan askerlerinin silahlarını çatıp, talim ettiklerini, hayal meyal hatırlıyorum."

Yunanistan tarafında ise farklı düşünen, savaşa karşı çıkanlar da vardı. Yunanistan Sosyalist İşçi

Partisi bu işgal fikrine karşı çıkıyor, protesto gösterileri yapıyordu.

Yunanistan Sosyalist İşçi Partisi (SEKE, Yunancası: Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα Ελλάδας, Sosyalistiko Ergatiko Komma Elladas)

Samos Barış Derneğinden, Nikos Demercis söyleşi sırasında şunları söylemişti:

"SEKE Küçük Asya hareketine ilk baştan karşı çıktı, savaşa karşı geniş çapta propaganda yaptı. Cephede komünistler örgütlenip savaşın sona ermesi için askerleri bilinçlediler, bu gaye için gazete, bildiri ve yazılar dağıttılar. 5.7.1922'de G.Kordados, G.Georgiadis, E.Evangelu, Agelis ve başka SEKE Merkez Komite üyeleri vatan haini olarak tutuklandılar. Cephede ise 22 asker savaşa karşı çalışmalarından dolayı tutuklandı."

SEKE'nin yayın organı olan Rizospastis'de 1920 yılında şöyle yazıyordu:
YUNANISTAN SOSYALİST İŞÇİ (KOMÜNİST) PARTİSİ
BİLDİRİSİ

Atina-Pire tüm işçi, meslek sahibi ve geçim savaşı verenleri 20 Mayıs'ta haksızlığa, adaletsizliğe ve savaşa karşı mitinge davet ediyoruz.

1922 yılında ise Yunanistan emekçilerine seslenmekteydi:

22.2.1922 Rizospastis

**KRİZ DÖNEMİNDE
YUNANISTAN SOSYALİST İŞÇİ (KOMÜNİST)
PARTİSİNDEN
YUNANİSTAN EMEKÇİLERİNE**

Yalnız bizim parti Küçük Asya savaşını kınamış
ve devaminın bütün ülkeyi felakete
sürükleyeceğini söyleme cesaretini gösterdi.

En sonunda felaket gerçekleşti.

İlk başta Yunanistan'ın 1.Dünya Savaşı'na
katılmasına karşı bir tavır sergileyen diğer
partiler barış yanlısı gözüktü. Böylece halkın
savaş aleyhtarı hislerinden ve barış
arzusundan istifade ederek 1 Kasım
seçimlerinde onları aldatılar.

Eski partiler sonuçlarını bile bile Küçük Asya
savaşını devam ettirdiler. Onların tek arzusu
İtilaf blokuna hoş görünüp iktidarda daha
uzun zaman kalmaktı.

Yunan halkını gayeleri meçhul Küçük Asya
savaş meydanlarına ölüme gönderirken, yurt
içinde 1909'da halkın isyan edip protesto ettiği
aynı politikaları uyguladılar.

Partimizin tüm emekçi ve yoksular sınıfının
menfaatlerini temsil ettiği bilincinde olup,
halkın rızası olmadan diğer partiler kendi
sorumlulukları ile savaşını devam ettiriyorlar.

Partimiz krizden tek çıkış yolunun ateşkes,
anında barış ve hata yapmış Meclis'in
dağıtılmasıdır.

Halk başka çözüm kabul etmiyor.

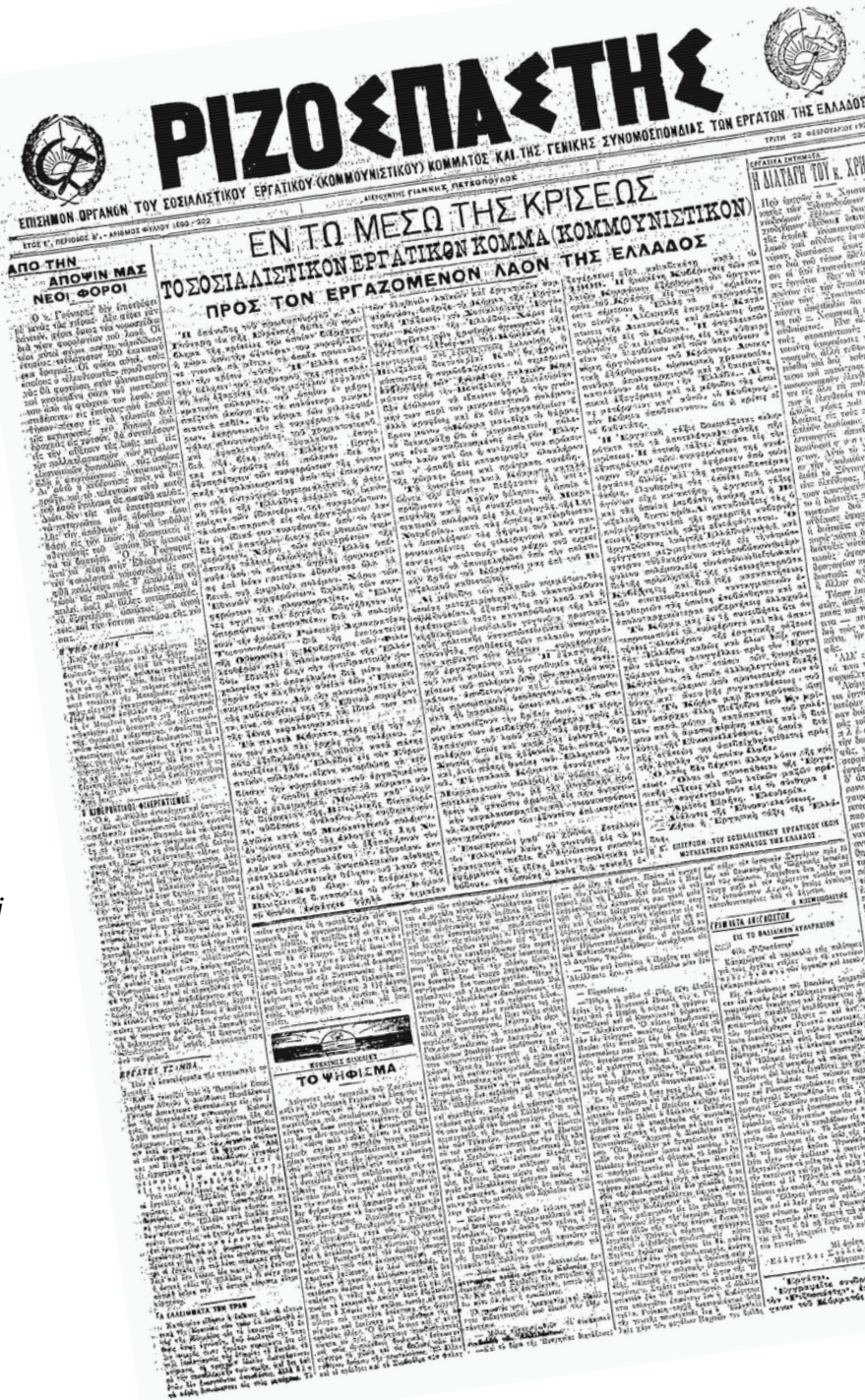
Emekçi sınıfı ve halk kitlelerin çabaları tek bir
slogan altında toplanmalı:

Anında barış, özgürlük.

Meclis dağılmalı.

Yaşasın Yunan Emekçi Sınıfı

SEKE Merkez Komitesi

Küçük Asya harekâtının sonuçları için Barış Derneği üyesi Niko Demerci şunları söylemişti: “Küçük Asya harekâtından ve trajik sonucundan çıkan büyük ders: Yabancı emperyalist güçlere politik ve ekonomik bağları olduğu müddetçe ve onlara baş eğerek milli menfaatlere ne hizmet etmişler ne de ediyorlar, aksine tehlikeli yollara ve sonunda milli felaketlere sürüklediler. SEKE (K) ilk baştan Küçük Asya harekâtına karşı geldi, büyük felakete sürüklenmemek için mücadele etti, ancak politik bakımından olgun olmayan, organizasyon bakımından hazırlıksız ve ideolojik bakımından koordine olamadığından gelişmelere kararlı bir şekilde tesir edemedi.”

Sonuç olarak İzmir'in işgalinin, Ulusal Kurtuluş Savaşı'nı tetikleyen, onu silahlı mücadeleye dönüştüren sonuçları oldu. Savaş koşullarında barış için sesini yükseltme cesaretini göstermiş bütün Yunan komünist askerlerini saygıyla anarken, bu vesileyle onlara ve onların mücadelelerine bugünden enternasyonalist bir selam.

Kaynaklar

W.J. Childs(1917) Across Asia Minor on Foot New york, Dodd, Mead and Co. Edinburgh and London William Blackhood and Sons.

İşbilen Tahsin, 2009 Maşatlıktan Kurtuluşa Belgesel.

İşbilen Tahsin, 2010 Harp Olurken Belgesel.

İşbilen Tahsin 2012 İzmir 1922 Belgesel.

HAYAT İNSAN MÜZİK

NİLÜFER AKDOĞU

FOTOĞRAF: GLASSHOUSE IMAGES / ALAMY STOCK

"Müzikteki boşluk değerli bir hammadDEDİR. Çok fazla müzisyen, çok fazla nota bir şeyleri aceleye getirebilir. Oysa benim anın fotoğrafının çekebilmek için zamana ihtiyacım var. Bir balad, bir balad gibi olmalıdır. Şarkının ne dediğini anlamak ve hikayeyi nasıl anlatacağını öğrenmek önemlidir. Bu zaman alır. Acele edemem. Gerçekten acele edemem..."

Cil Turekiosque, 17 Eylül 1998

Mavi Oyuncak Ayı

Hiç Shirley Horn'dan bir balad dinlediniz mi? Cevap *"hayır"* ise bir an önce bu mahrumiyetten kurtulun. Duygularınızın ve algınızın daha önce hiç tanışmadığınız boyutlarını keşfedin. Cevap *"evet"* ise ne demek istediğimi anlıyorsunuzdur. Çünkü biliyorsunuzdur ki mevzu *"Shirley evreninde"* geçiyor.

Bu öyle bir evren ki, zamanı size sorgulatır. Siz sorgularken bir de bakmışsınız o sizin evreninizi ele geçirmiş bile. Bu öyle bir evren ki, duygularınızın bu kadar yoğun olduğunu o anda keşfedersiniz, o baladı dinlerken. Saniyeler yavaşlar, hacimlenir. Çünkü *"Shirley zamanı"* diye bir şey vardır. Sözler... Tane tane söylediği sözler bazen bir romana bedel olur. Şarkıyı öylesine içselleştirerek söyler ki, kendi bestesi zannedebilirsiniz. Ben hala bazen bu tuzağa düşer gibi oluyorum.=)

Amatör bir kilise orgcusu olan büyükannesi ile başlıyor müzik Shirley'nin hayatında. 12 yaşında bestecilik ve klasik piyano okuyor. Sonra 17 yaşında Juilliard'ı kazanıyor ama ailesinin imkanları yetmediği için Washington'da kalıyor. Lokal bir kulüpte piyano çalışıyor ve henüz hiç şarkı söylemiyor. Ta ki o akşama dek...

O akşam iyi giyimli, orta yaşın üzerinde, falcı gibi görünen bir adam kulüpten içeri giriyor. Yanında Shirley'nin boyunda kocaman turkuaz bir oyuncak ayı var. Ondan *"My Melancholy Baby"* isimli şarkıyı söylemesini istiyor, tam da umarım şarkı söylememi istemez derken. Tabii ki söylüyor. Adam oyuncak ayıyı Shirley'ye veriyor ve bir daha hiç görünmüyor. Kulüp sahibi Shirley'ye şarkı söylemesi karşılığında iki katı para ödemeyi teklif ediyor. *"Şarkı söyleyerek daha çok para kazanabileceğimi işte o zaman keşfettim"* diyor sonralarında.

İlk albümü *"Embers and Ashes"* ile Miles Oavis'in onu keşfetmesi sonrası yolu bir başka açılıyor ve

bu yol Shirley'i Toots Thielemans, Wynton Marsalis, Quincy Jones, Dizzy Gillespie, Ron Carter, Johnny Mandel, Carmen McRae ve daha nicelerine, daha da önemlisi kendine çıkarıyor.

Bir caz müzisyeninden pek beklenmeyecek şekilde pembe dizi izlemeyi seviyor. Ailesine ve dostlarına sadakati ilgi çekici boyutlarda. Basçısı ve davulcusunu değiştirmiyor çok uzun süre mesela. Çocuklarını büyütme için kariyerinin en cafcıflı döneminde New York'u bırakıp evine dönüyor ve 10 yıl boyunca lokal bir iki yerde ara sıra çıkıyor. Yani oldukça *"nevi şahsına münhasır"* kendisi.

Bu yazıda sizlerle onun Here's To Life şarkısını paylaşacağım. 1992 yılında aynı adı taşıyan o efsane albümünden bu şarkı. Aranjeler albümdeki dahiyane ve sanatsal fikirleriyle zirveye oturmuş Johnny Mandel'e; şarkının müziği Artie Butler'a; sözleri Phyllis Molinary'ye ait. Bir de Richard Todd'un müzik tarihine iz bırakmış bir korno solosu var ki sormayın gitsin.

Here's To Life ve Shirley Horn bana bir ozan gibi şarkı söylemeyi, piyano çalmayı ve şarkı yazmayı *"arzu ettiren"* bir ikili oldu hep. Canım dostum, kontrbas sanatçısı, aramızdan erken ayrılan Kürşat And ile çokça dinlediğimiz bir müzikti aynı zamanda.

Bu şarkıyı bir kere sözleri için, bir kere nasıl söylediğini dinlemeniz için, bir kere nasıl çaldığını dinlemeniz için, bir kere aranjisi için, birkaç kere de korno solosunu başa alıp alıp dinlemeniz için kare koduyla yazının bir yerlerine bırakacağım. Dinledikten sonra Shirley'nin müziğinde yakaladığı yalınlığı ve zarafeti gözlemleyeceksiniz. Kim bilir bu evren belki de babaannesinin ona küçük bir kızken en çok gürültünün boş fışılardan geldiğini söylemesi ile oluşmaya başlamıştır...

Yazımı şarkının İngilizcesi ve bizzat çevirdiğim Türkçe sözleri ile bitirmek istiyorum.

HERE'S TO LIFE

No complaints And no regrets
I still belive in chasing dreams And placing bets
But I had learned That all you give Is all you get
So give itall you've got I had my share
I drank my fill
And even though I'm satisfied I'm hungry still
To see wha t ' s down another road Beyond the hill
And do it allagain

Here's to life
And every joy it brings So here's to life
To dreamersand their dreams

How love can go From warm hellos To sad goodbyes
And leave you with the memories You've memorized
To keep yourwinters warm
Forthere's no yes in yesterday
And who knows what tomorrow brings Or takes away
As log as I'M still inthe game I wantto play
For laugs For life For love

Here's to life
And every joy it brings So here's to life
To dreamersand their dreams

HAYATA ...

Şikayetim yok Pişmanlığım da
Ben hala hayallerin peşinden gitmeye ve
Hayatla bahse girmeye inanıyorum
Bu bahiste öğrendim ki verdiklerin aslında
Aldıkların
İşte bu yüzden
Sahip olduğun her şeyi ver

Hayat bana payıma düşeni verdi
Ve ben de her şeyi ile kabul ettim
Buna minnettar olsam da
Aklım hep bilmediklerimde Ve hala
O yollarda
Ne olduğunu görmek için
O tepeleri
Tekrar tekrar aşabilirim

Hayata...
Ve beraberinde getirdiği
Her sevince...
Hayata...
Hayalperestlere ve onların hayallerine...

Zamanın uçup gitmesine şahit olmak ne komik...
Sıcak tanışmalardan soğuk vedalara
aşk nasıl da yitiyor...
Ve sen o koca aşktan sonra
üşüdüğünde seni ısıtsın diye
sadece anılarını alıp yanına
Çekip gidiyorsun öylece

Dün üzdü evet
peki ama
Kim bilebilir ki yarını...
Biliyorum o da belli değil
Belki bir gül konduracak hayat yanağına belki
Alacak elindeki son gülü
Ama ben
Oyunda olduğum sürece
Oynamak istiyorum inadına
Gülmek için
Hayat için
Aşk için

Hayata...
Ve beraberinde getirdiği
Her sevince...
Hayata...
Hayalperestlere ve onların hayallerine...

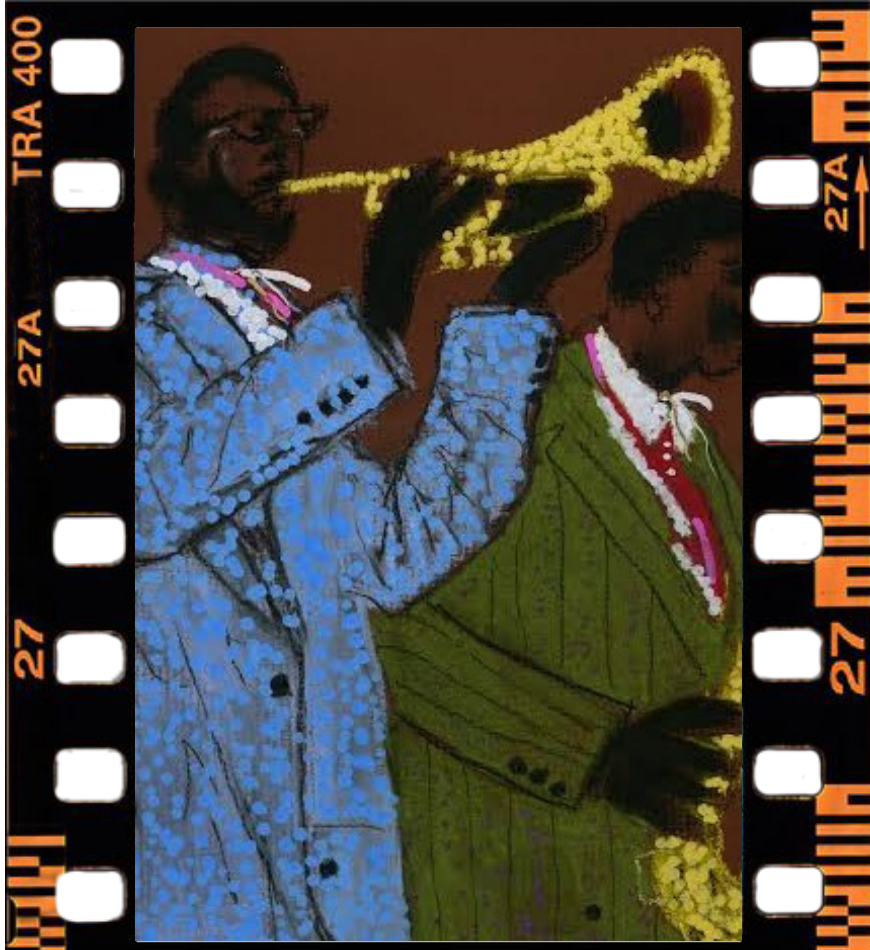
Tüm fırtınaların durulsun
Ve iyi olan her şey
daha da iyi olsun...

Hayata...
Aşka...
Sana...

DESENLER:
ENGİN TURGUT

SERDAR ATEŞER'İN ŞAİR ANTOLOJİSİ

DEVİRİM DİKKAYA

Bu yazımızda müzik dünyamızın en özgün müzisyenlerinden olan Serdar Ateşer'in albümlerinde kullandığı şiirlere odaklanmak istedik. Bugüne kadar dört albüm yayınlayan Serdar Ateşer'in, enstrümantal ağırlık olan ilk iki albümünden sonra gelen "Avdet Seyri"yle beraber şiir bestelerine yer verdiği görülmektedir. Tüm parçaların sözlü olduğu son albümü "İş İştten Geçer Geçmez Ordayım"ın kitapçığında ise Edip Cansever, Murathan Mungan gibi şairler, Leyla Tuna, Meltem Ahıska gibi şarkı sözü yazarlarının isimlerini okumaktayız.

Serdar Ateşer'in diskografisine baktığımızda en çok Murathan Mungan'ın şiir ya da şarkı sözlerini bestelediği görmekteyiz. Şarkı sözleri diyoruz zira Murathan Mungan'ın müzikle olan ilişkisi çok özeldir ve başta "Yeni Türkü" olmak üzere pek çok grup ve müzisyen tarafından mısraları bestelenmiştir. "Murathan'ın tercihi de genellikle şarkı sözü olanların bestelenmesi" diyen Serdar Ateşer'se şairin hem şiir ve hem de şarkı sözlerini bestelemiştir.

Ateşer hayranları için özel bir yeri olan Avdet Seyri albümündeki diğer çalışmalara göz atmadan önce sanatçımızı sizlere biraz daha yakından tanıtmak istiyorum.

SERDAR ATEŞER'İN ŞAİR ANTOLOJİSİ
DEVİRİM DİKKAYA

Serdar Ateşer odasına kapanıp babasının klasik müzik plaklarından, özellikle de keman konçertoları ile kulağını kendi kendini eğitmeye başladığında henüz ilkokuldaydı. Erken yaşta edindiği müzik zevki öyle bir seviyeye ulaşmıştı ki bu durum pop ya da rock dinleyen arkadaşları arasında kaliteli bir şeyler dinlediği için kendisinde utanma duygusu bile yaşatıyordu.

SERDAR ATEŞER'İN ŞAİR ANTOLOJİSİ

DEVİRİM DİKKAYA

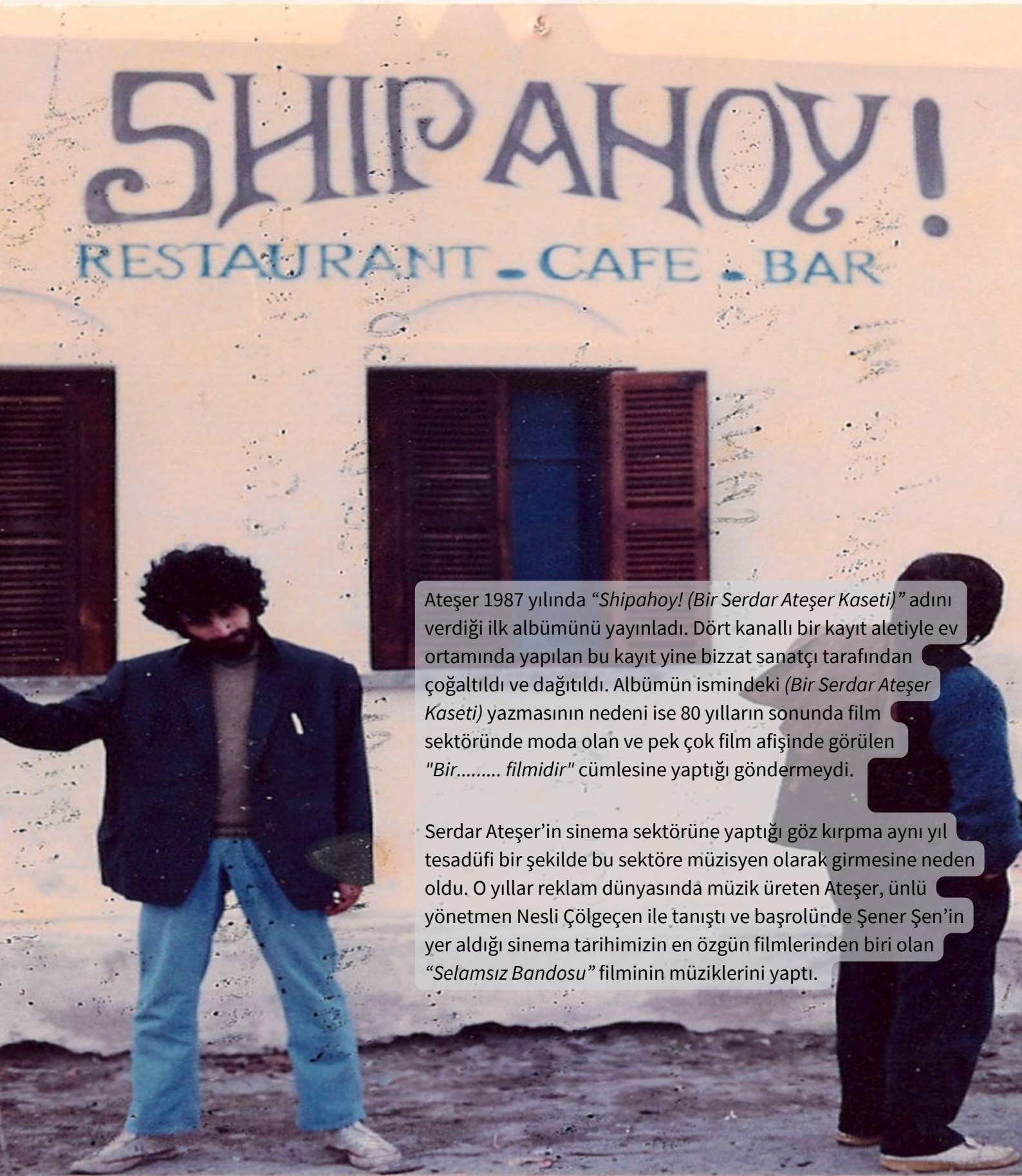
Her müzisyenin ortak hikayesine benzer olarak çok geçmeden kendisine bir tane gitar aldı ve bu durum pek tabii evde hemen problem oldu. Neyse ki müzikle ilgilenmesi sıkıcı okul derslerini boşlaması için bir fırsat yarattı. Artık o ve arkadaşları liselerini temsil edecekleri için okullarının çok amaçlı salonunda istedikleri kadar müzik yapabileceklerdi.

Nitekim Ateşer 1976 yılında İstanbul Erkek Lisesi'nde okurken Hakan Gürses ve çocukluk arkadaşım dediği Ayşe Tütüncü ile beraber Milliyet Gazetesi'nin müzik yarışmasına katılırlar ve finale kadar yükselirler. Jüride Onno Tunç'un yer aldığı bu yarışmadaki final parçaları ise Pink Floyd'un önemli bestelerinden biri olan "Time"dı.

Lise sonrası sanatçımızın müzik icracılığı arasına 12 Eylül darbecileri girdi. Ateşer dönemin ve ergenliğin ruhuyla her aydın genç gibi kendini siyasi olaylar içerisinde buldu. Müzik yapmanın hemen hemen olanaksız olduğu bu ortamı pek çok arkadaşı gibi yoğun müzik dinlemeler ve keşiflerle yine de verimli geçirdi.

Serdar Ateşer'in müzik yaşamı Mozaik Müzik Topluluğu ile 80'lerin ilk yıllarında yeniden aktif olarak başladı. Müzik tarihimizin en özgün gruplarından biri olan bu grupta besteci, vokalist, bas ve elektro gitarist olarak üç albüme imza attı, 1988 yılında grubun yayınladığı "Çook Alametler Belirdi"den sonra gruptan ayrıldı ve solo çalışmalarına ağırlık vermeye başladı. Bu tarihten sonra kendi deyimiyle yaşamında Cem Aksel, Turgut Alp Bekoğlu, İmer Demirer, Hakan Ayer gibi caz müzisyenleri daha fazla yer almaya başladı.

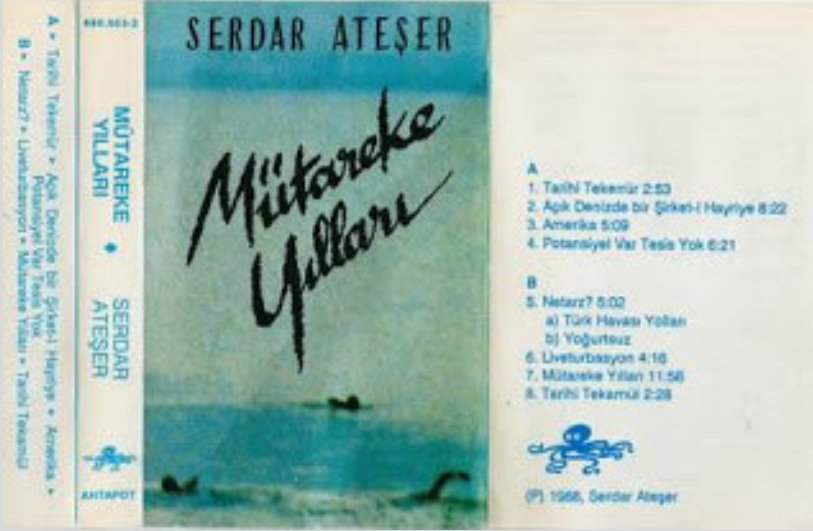
SERDAR ATEŞER'İN ŞAİR ANTOLOJİSİ
DEVİRİM DİKKAYA

Ateşer 1987 yılında “*Shipahoy! (Bir Serdar Ateşer Kaseti)*” adını verdiği ilk albümünü yayınladı. Dört kanallı bir kayıt aletiyle ev ortamında yapılan bu kayıt yine bizzat sanatçı tarafından çoğaltıldı ve dağıtıldı. Albümün ismindeki (*Bir Serdar Ateşer Kaseti*) yazmasının nedeni ise 80 yılların sonunda film sektöründe moda olan ve pek çok film afişinde görülen “*Bir..... filmidir*” cümlesine yaptığı göndermeydi.

Serdar Ateşer’in sinema sektörüne yaptığı göz kırpma aynı yıl tesadüfi bir şekilde bu sektöre müzisyen olarak girmesine neden oldu. O yıllar reklam dünyasında müzik üreten Ateşer, ünlü yönetmen Nesli Çölgeçen ile tanıştı ve başrolünde Şener Şen’in yer aldığı sinema tarihimizin en özgün filmlerinden biri olan “*Selamsız Badosu*” filminin müziklerini yaptı.

SERDAR ATEŞER'İN ŞAİR ANTOLOJİSİ DEVİRİM DİKKAYA

Ateşer 1989 yılında “Mütareke Yılları” adını verdiği ikinci albümünü yayınladı. Erkan Oğur, Gürol Ağırbaş, Turgut Alp Bekoğlu, Melih Özçelik, Nedim Nalbantoğlu, Hakan Kurşun, Levon Balıkcıoğlu ve Sumru Ağıryürüyen gibi isimlerin katkı verdiği albüm Ateşer’in hem ülkemizin yakın tarihine duyduğu merakı, hem de artık kendine ait bir stüdyosu olan sanatçının kendine has müzikal düzenlemelerini içeren eşsiz parçalardan oluşmaktaydı.

Ateşer kurduğu stüdyosunda sadece kendi albümlerini değil, Bülent Ortaçgil’in “Bu Şarkılar Adam Olmaz”, Erkan Oğur’un “Bir Ömürlük Misafir” gibi önemli albümlerini kaydetti ve müzik direktörlüğünü yaptı.

Ateşer 1997 yılında üçüncü albümü “Avdet Seyri”ni çıkarttı. 15 parçadan oluşan bu albümde yine müzik dünyamızın saygın isimleri yer aldı.

Ünlü tasarımcı Bülent Erkmen tarafından yapılan CD kapağından tutun da içinde yer alan kitapçığa kadar çok özenli olan albümde artık

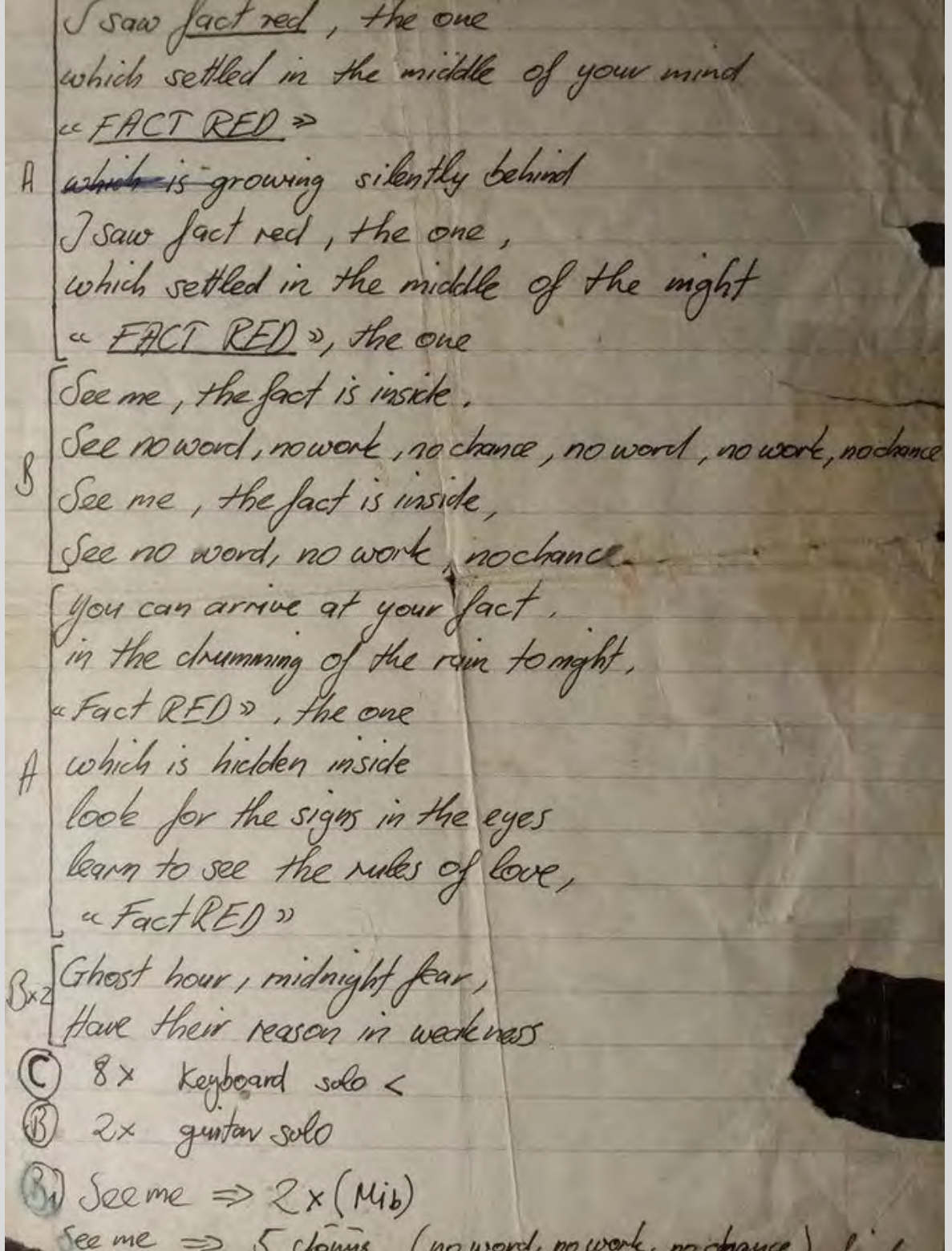
Serdar Ateşer'in multi-enstrümantalistliği yanında özgün vokal sound’u da duyulmaktaydı. Albümün bu yazıya konu olan bir diğer özelliği ise sanatçının ilk şiir bestelerine yer vermesiydi.

SERDAR ATEŞER'İN ŞAİR ANTOLOJİSİ

DEVİRİM DİKKAYA

Serdar Ateşer diskografyasında hayranları tarafından özel bir yeri olan bu albümde yer alan ve aşağıda şiirin yazıldığı kağıdı görebileceğiniz "Fact Red" isimli şiir, sanatçının yakın arkadaşı Melih Özçelik tarafından yazılmıştı.

SERDAR ATEŞER'İN ŞAİR ANTOLOJİSİ DEVİRİM DİKKAYA

Bu albümde Serdar Ateşer'in dijital ortamda en çok dinlenen şarkısı olan "İstemeyerek" yer almaktadır. Parçanın sözleri değerli şairimiz Murathan Mungan tarafından şarkı yapması için özel olarak Serdar Ateşer'e verilmiştir.

İSTEMEYEREK İSTEMEYEREK / MURATHAN MUNGAN

KIRARIZ BİRBİRİMİZİ İNCİTİRİZ / AH İSTEMEYEREK
İSTEMEYEREK / SEVİLİRİZ REDEDERİZ / SEVERİZ
İSTENMEYİZ / AH İSTEMEYEREK İSTEMEYEREK /
DEĞİŞMEK GEREK OYSA BÜYÜMEK GEREK
/DÜŞLERİMİZ ÇOCUK, KENDİMİZ ÇOCUK /KAÇ AŞKTAN,
KAÇ DOSTLUKTAN, KAÇ OYUNDAN KOVULDUK /AH
İSTEMEYEREK İSTEMEYEREK / KÖTÜ DEĞİLİZ BELKİ
MİZİKÇİYİZ BİRAZ/ YALANCI NEŞELER SAÇMA
DÜŞLERLE AVUNDUK /KIZDIK MI, KÜSTÜK MÜ
HIRÇINLAŞIRIZ / AH İSTEMEYEREK İSTEMEYEREK
/KIRARIZ BİRBİRİMİZİ İNCİTİRİZ / AH İSTEMEYEREK /
İSTEMEYEREK / SEVİLİRİZ REDEDERİZ /SEVERİZ
İSTENMEYİZ / AH İSTEMEYEREK İSTEMEYEREK

Avdet Seyri'nin son parçası ise yurt ve dışı edebiyat dünyasında saygın bir yeri olan şair ve yazar Lale Müldür'ün "La Luna" isimli uzun şiirinin ilk mısralarından bestelenmişti.

LA LUNA / LALE MÜLDÜR

BANA ZAMAN VER LA LUNA / HERŞEY BİTTİ BAK
/ HERŞEY / AĞLAYARAK GİTTİ / SULAR SOĞUDU
BİR KURBAN DÜŞÜYOR ŞİMDİ / ARAMIZA, LA
LUNA / ÜÇÜMÜZDEN BİR KURBAN / SERİN BİR
ÇİZGİ ÇEKİLİYOR GÖKYÜZÜNE /
ÇOK GEÇ, ÇOK GEÇ ARTIK

1998'de İstanbul'dan Ayvalık'a göç eden Serdar Ateşer, Eren Kazım Akay ve Aynur Doğan'ın ilk albümlerini, Derviş Zaim'in "Filler ve Çimen" filminin ve bazı belgesel ve dizilerin müziklerini yaptı. İzmir, Midilli ve Ayvalık'ta muhtelif gruplarla da çalan sanatçı 2012'de "mor ve ötesi" grubunun "Güneşi Beklerken" albümünün prodüktörlüğünü de yaptı.

SERDAR ATEŞER'İN ŞAİR ANTOLOJİSİ DEVİRİM DİKKAYA

Serdar Ateşer 2018 yılında dördüncü albümü olan ve kapağında “*Bu albüm, heyecanlanmaktan ve aşka gelmekten hoşlanmakla beraber, etrafında beliren davetkar toz bulutlarının içine hemen dalmayan ve adı yakıcı bazı hedefler için kendisinden istenen acil onayları, karşılaşacağı kırılıp zorlamaları da da göze alarak vermeyip, oraya hiç ulaşamayabileceği yollardan kendi hayali noktasına doğru ilerleyenlere adanmıştır*” cümlelerini okuyabileceğiniz “*İş İşten Geçer Geçmez Ordayım*”ı yayınladı.

Cem Aksel, İskender Paydaş, Mesut Uçar, Onur Duygulu, Korkut Peker, Sumru Ağırüyüyen gibi kadim dostlarının yer aldığı bu albüm, tüm parçalarında mısraların yer almasıyla tüm albümlerinden ayrı bir değer taşımaktadır.

On parçanın yer aldığı albümde Edip Cansever, Murathan Mungan, Meltem Ahıska gibi şairlerin şiir ve şarkı sözleri bestelenmiştir. Albümün açılış parçası Cemal Süreya ve Turgut Uyar ile birlikte İkinci Yeni akımının en önemli şairlerinden olan Edip Cansever’in 1964 yılında yayınladığı ölümsüz eseri “*Tragedyalar*”ın üç no’lu bölümünden mısralar içermektedir.

Serdar Ateşer bu şiiri kullanmasıyla ilgili “*Edip Cansever’in sözlerini, o dönem yaşadığım Rumeli Hisar’daki iki arkadaşım, Suat ve Emine çifti bana tavsiye ettiler, bana çok uyduğunu söylediler ve ben Tragedyalar’ı şöyle bir okur okumaz çok heyecanlandım ve kuvvetli olarak hissettim gerçekten de o bölümdeki şiirlerden, ya da o şiirlerin bazı bölümlerinden özellikle, şarkılar yapabileceğimi...*” demektedir.

Gücünüz Yok / Edip Cansever

Ve işte bir lokantaya girdiniz, garsonla çene çaldınız / Şarapla yiyecek bir şeyler söylediniz, hepsi bu kadar / Biraz da güldünüzdü aklınızdan geçen bir şeye / Ya gülünç bir olaya, ya önemsiz bir söze / Ama az ötede düğmeleriyle oynayan / Ve yiyen tırnaklarını bir adam / Duraksız sizi izliyordur belki de.

Her gün kitaplar, dergiler alsanız. / Postacı her gün mektup getirse / Sözelimi bir resmi dairede / Fazlaca oyalansanız / Şöyle bir iki otobüs kaçırsanız üst üste, neden olmasın / Kaldı ki, hiçbir şey yapmasanız bile / Tuhaftır / Sanki herkes kuşkuyla bakacaktır yüzünüze.

Durmadan suçlusunuz / Durmadan suçlusunuz / Durmadan suçlusunuz ve artık kendinizi / Gücünüz yok ödemeye.

Giderek siz oluyorsa bütün bir kalabalık / Yüzünüz yüzlerine benziyorsa, giysiniz giysilerine / Ansızın bir hastanın kendini iyi sanması gibi / Gücünüz yetse de azıcık bağırırsanız / Bir yankı: durmadan yalnızsınız / Durmadan yalnızsınız.

... / suçlusunuz / Durmadan suçlusunuz / Durmadan suçlusunuz ve artık kendinizi / Gücünüz yok ödemeye.

SERDAR ATEŞER'İN ŞAİR ANTOLOJİSİ DEVİRİM DİKKAYA

Serdar Ateşer'in diskografyasında Murathan Mungan'ın şiir ve şarkı sözlerini gerek kendisi, gerekse müzik dünyamızın Göksel, Jehan Barbur, Sumru Ağiryürüyen ve Koray Candemir gibi önemli müzisyenler için bestelediğini görmekteyiz. Nitekim “İş İşten Geçer Geçmez Ordayım” albümünde değerli şairimizin 1990 yılında yayınlanan “Mırıldandıklarım” isimli şiir kitabından “Soygun” ve “Kırılğan” adlı şiirlerinin besteleri yer almaktadır. Aynı albümde yine Murathan Mungan tarafından Serdar Ateşer'e bestelenmesi için verilen “Geç Tango” isimli şarkı sözlerini dinleyebilirsiniz.

SOYGUN / MURATHAN MUNGAN

YORGUN MESAFELER / HANGİ BEDELLERLE ALINMIŞ /
YIKIMLARIN ÇEKÜLÜNDE / UZLAŞMA NOKTALARI / BELKİ SİPER,
BELKİ KAZANILMIŞ KALELER / HER İLİŞKİDE YENİDEN SINANAN
SOYGUN TEORİLERİ / BİRBİRİMİZDEN YAĞMALANMIŞ / KÜFLÜ,
PASLI GANİMET / HANGİSİ ONDURMUŞ Kİ ACILARI / HANGİSİ
HANGİ YARAYI SARMIŞ / KISA SEVGİ ANLARI ÇAKAN ŞİMŞEK /
ÖMÜRSÜZ / YENİDEN KİLİTLENİR KARA BULUTLAR/ HERKES
KENDİ SİĞINAĞINI / KENDİ DAĞINA KAZMIŞ / YIKIK /
KÖPRÜLERDEN GEÇEMEZZSİNİZ / GÖLLER ESRAKLILIK / KARANLIK
DUVARLARIMIZLA YARDIK / OLACAKTIK / İÇKİ MASALARINDA
DEŞİLMİŞ / ÇOCUKLUK AÇIĞA ÇIKTIKÇA ÜRPEREN /
YARALARIMIZ / BU KADAR BENZERKEN BİRBİRİMİZE / NEDEN
BU KADAR UZAKTIK / SÖZCÜKLERİMİZDE PENÇE İZLERİ /-DAHA
ÖNCE DE BİZ YARALANMIŞTIK- / SOYGUN AKŞAMLARINDAN
KIRIK DÖKÜK DÖNERKEN GERİ /
SÖYLEYİN HANGİMİZ KAZANMIŞTIK

KIRILGAN / MURATHAN MUNGAN

KIRILGAN BİR ÇOCUĞUM BEN / YÜREĞİM CAM KIRIĞI / BÜTÜN
DUYGULARDAN ÖNCE / ÖĞRENDİM AYRILIĞI / SALDIRGAN
DİYORLAR BANA / OYSA / KIRILGANIM BEN / GÖZYAŞLARIM
MÜCEVHER / SAKLIYORUM HERKESTEN

ÜRKÜYORLAR GÖZÜMDEKİ ATEŞTEN / ÜRKÜYORLAR SÖZÜMDEKİ
ZEHİRDEN / ÜRKÜYORLAR O DUR DURAK BİLMİYEN / GÖZÜ
KARA CESARETİMDEN

DİYORLAR BİR YANI SARP BİR UÇURUM / BİR YANI ÇILGIN DAĞ
DORUĞU / OYSA BÖYLE YAPMASAM BEN / NASIL KORURUM
İÇİMDEKİ ÇOCUĞU

BİR YANIM ÇILGIN NAR AĞACI / BİR YANIM BUZ SARAYI

SERDAR ATEŞER'İN ŞAİR ANTOLOJİSİ DEVİRİM DİKKAYA

Albümde yer alan diğer bir Edip Cansever bestesi ise kendisinin de içinde olduğu "İkinci Yeni" şiir akımının dört büyük şairinin de aşkı olan Tomris Uyar için yazılmış "Kaç Kişiydik" adlı şiirdir.

KAÇ KİŞİYDİK / EDİP CANSEVER

KAÇ KİŞİYDİK ŞİMDİ PEK HATIRLAMİYORUM / BİR PAZARTESİYİ
UZUN UZUN KONUŞTUK / YÜZ LIBRELİK BİR DENİZİ / ORACIKTA
TÜKETTİK / GÖZLERİ KÖR BİR BALIK / YANIMIZDAN GEÇTİ

VE SORULDU / O ZAMAN Kİ BİZ NEYDİK / YILGINLIKTAN
ÇEKİLMİŞ SİPSİYRİ BİR BIÇAK GİBİYDİK, ÖYLEYDİK /
ÖYLEYDİ, SEVGİLİLİK

VE BAHRİ MUHİTTE YOLCUSUZ / BİR GEMİNİN / DUMANI VE
KENDİSİ / OLMAYAN BİR GEMİNİN / SARSINTISI DÜNYAYI
İŞLEDİ / ÇEKTİ ÇEVİRDİ / SICAĞI SICAĞINA BİR ŞİİR OKUNDU /
HEPİMİZ DİNLEDİK

VE SORULDU...

Albümün 9. parçası olan "Silahlı Eleştiriler"se yine, Edip Cansever'in "Tragedyalar"ından bir bölümdür.

SİLAHLI ELEŞTİRİLER / TRAGEDYALAR III / EDİP CANSEVER

AĞIT:

GÜN BİTTİ SAAT KAÇ? / BİTECEK Mİ BİR GÜN SAVAŞIMIZ? / HAK
EDİLMİŞ HÜZÜNLERİMİZ / OLACAK MI, BİZİM DE?

DÖNÜP DÖNÜP ARKAYA BAKTIĞIMIZ / BİR DÜNYA KALINTISI
ÜSTÜNDE / HAK EDİLMİŞ HÜZÜNLERİMİZ /
OLACAK MI BİZİM DE?

KORO BAŞI:

DAHA BİR SÜRE BÖYLE / SİLAHLAR ELEŞTİRECEK SİZİ / BELKİ
DE İŞTE SİZ / TOPLAYIP SUSACAKSINIZ / İÇİNİZDEKİ ÖLÜLERİ

BAKMADAN GEÇECEKSİNİZ / O DUVAR DİPLERİNE / GÖZLERİNİZ
OLACAK, YÜZÜNÜZ, ELLERİNİZ / NE KORKU, NE KİN, NE DE
YENİLME / ASIL, GÜNLERİNİZ OLACAK DUYUP DA BİLMEDİĞİNİZ
/ BİLİP DE TATMADIĞINIZ DÜNYANIN TEK DÜZENLİ RENGİNDE

SERDAR ATEŞER'İN ŞAİR ANTOLOJİSİ DEVİRİM DİKKAYA

Serdar Ateşer, gelecek projeleri için “...Artık kendi sözlerimi bestelemek istiyorum, kendi şarkılarımı yapmak... Ama bu bir daha hiçbir şairin sözlerine bir beste yapmayacağım anlamına gelmiyor tabii” demektedir... Ve hayranları olan bizlerse ondan gelen her ses ve ezgiyi merakla ve heyecanla beklemeye devam edeceğiz.

KALELER

İŞİL MADAK

Kalelerimizde yaşıyoruz burçlarımızı koruyarak. Zırhlarımızı giymeden buluşmak mümkün olur kimi zaman, bir kıyı kasabası pansiyonunda. Çay bahçesindeki masa da, masa olmuş bize. Kızıl bir kederle gülümsüyor Ülker. Saçlarından sanki kızılık. Elvan elvan, diyor senin gözlerin, renkler oynuyor içinde. Bakınca derinlere iniyorum. Ayy! Çocukluk arkadaşımın adı Elvan'dı, diyor, hatırladığına sevinerek. Aaa, öyle mi? Çağrışımla gelen şaşkınlıklara ihtiyacımız var. Her sözcüğü tartmak zor, tanırken birbirimizi. Konuyu değiştirmenin verdiği rahatlığı yakalamak için Ülker yıldız adı mıydı? diyorum. Kafasını sallıyor. Sigarasından çekip kırkımda evlendim ben, diyor gözleri buğulu. Kalem çekmiş gözünün üstüne, göz kapağına bulaşmış. Doğurdum sonra. Çok istiyordum bir çocuğum olmasını. Yani ne bileyim, kim bilebilir ki değil mi? Yutkunuyor. Yalnız olsam hep gezerdim, oğluna bakıyor. Geziyorsun işte demek istiyorum, susuyorum. Parmağıyla su bardağının etrafında daireler çiziyor. Kahve içsek mi? Olur, diyor bacak bacak üstüne atarken. Uzun boylu hoş bir kadın, bacakları da uzun. Üstünde küçük çiçekleri olan bir elbise var, beli kemerli. Göğsüne sarkan altın kolyede kendi adından başka bir harf asılı. Oğlunun adının baş harfi belki. Saçların boya mı, kendinin mi? sorusuyla irkiliyorum. Nerede kızım, kırkı geçtik boya tabii, diyorum. Beni inceliyor belli etmeden. Kahveler geliyor. Bir su, iki bardak getir, diyor servis yapan kıza; soğuk olsun diye ekliyor.

Ben de istiyorum anne. Su iki olsun, diye sesleniyor. Oğlu uzun boylu iri yarı bir çocuk. Saçları özenle taranmış. Büyümüş büyümesine ama çocuk gülüyor, çocuk söylüyor, çocuk sıkılıyor. Sular geliyor o sıra. Kahveden büyük yudumlar alıyorum. Ne çabuk bitirdin ayol ağzın yanmadı mı? Yok, ben sıcak severim. Sağlık için zararlı diyor. Belli ki dikkatli. Bir an sıkılıyorum. Bir şey demeden fincanı tabağının üstüne çeviriyorum. Kim bakacak fala? Oğlu alkışlıyor, ben bakarım anne. Her lafa girme sen diyor kaşlarını kaldırarak. Durdurulmaya alışmış olmanın verdiği utançla başı eğik. Baksın bırak. Aman şimdi karıştırma onu, ne yapacağı, ne diyeceği belli

KALELER IŞIL MADAK

olmaz. Sanki biz çok mu mantıklı şeyler söylüyoruz allasen, canım benim. Gülüyoruz. Nâzım hep kendi bakarmış falına ben de bakayım bari. Uğursuzluk derler bakma. “Öyle mi?” sorusu ortada kalıyor fincan elimdeyken. Nâzım kim anne? Şair o, diyorum Ülker kızmadan ona. Sen şiir bilir misin? Bilmem, diyor uzatmıyorum konuyu. Eee, neler var fincanda anlat bakalım. Uğursuzluklara inanma diyor fal. Hadi canım derken gülüyoruz. Samimisin, gözlerindeki ışıltı kendinde de var diyor. Seviniyorum. Anne suyun kapağı sıkışmış. Hızla elinden alıp açıyor. Üstüne dökmeden iç! Tamam anne, diyor tamamı uzatarak.

Suskunluk oluyor masada. Etrafı izliyoruz. Denize bakıyorum, balık tutan birkaç kişiye. Kovalarındaki boşluğa, uzayıp giden sabra. Ellerinde hamurlar yaparak ekmek atan iki üç çocuk, kıyıdaki küçük balıklara.. Balıklar üşüşüyor. Seviniyorlar. Çocuk, yanındaki görmemiş gibi dürtüklüyor. Bak bak ,nasıl geliyorlar. Öyle yapınca gerçeklikleri artıyor sanki. Yan masada bir kız, bir oğlan. Kıza sarılmış oğlan omzundan tutmuş sıkıca . Soğuk kahve, tek bardakta iki pipet. Aşkın hallerini görmek mutluluk. Ülker, cicim ayları, diyor onlara baktığımı fark edince. Öyle tabii diyorum boşluğu doldurmak için. Anne, ben de balıklara ekmek atayım. Hayır, suya düşersin. Biz de gideriz yanında bir şey olmaz diyorum, bu sefer kaşlar bana kalktı. Elindeki kapakla oynayan çocuğa bakıp hayır,diyorum. Bir şeyler söylüyor hızlı hızlı.

Kırkından sonra olunca böyle oldu. Ne bileyim her şey iyi olur sandıydım. Test mest yaptırdık ama. Kocam pek kabullenemedi. Benim gibi değil. Alıştım duruma. Bazen saldırgan, bazen küskün, bazen inanılmaz hassas... Tatile çıkarken ilaçlarını aldım yanıma ama burada içmemekte kararlı. Sesler... Rahatsız edici. Kaldığımız pansiyonun karşında akşam keman çaldı biri. Delirdi, uyutmadı epey diyor hızlı hızlı. Konu dönüp dolaşıp aynı yere

gelince soğuk bir şeyler içelim mi? diyerek konuyu değiştiriyorum. Buzlu limonata olsun. Ben sesleniyorum servis yapan kıza, üç buzlu limonata. İki buzlu olsun biri buzsuz, diyor. Gözümle onaylama. Anne ben de buzlu istiyorum. Olmaz, boğazın ağrıyor sonra. Benimkinin bir buzunu sana veririm diyorum. İşe karışmış olmanın soğuk havası masada. Çok sıcak canım, bir şey olmaz, diyorum. Sessizlik. Limonatalar geliyor nane yaprağıyla süslenmiş. Buzun birini çıkarmak için garson kızdan bir tatlı kaşığı istiyorum. Dikkatle bakarken bana çocuk, bardağına buz atınca seviniyor. Hadi dikkatlice iç diyor annesi. Yüreğimiz ferahladı ne sıcak oldu. Plaja mı gitsek? Ben odamda kitap okurum, siz gidin diyorum. Anne bu yaprak yenir mi? Yenir. Çiğnemeye başlıyor, acı bu diye masaya tükürüyor. Ayağa kalkıp yürüyor. Ülker hızla yerinden kalkıp kolundan yakalıyor. Nereye gidiyorsun sen? Otur hemen! Sandalyeye sürüklüyor ve bastırıp oturtuyor çocuğu. Denize götürmem bak! Tamam anne, diyor yine tamamı uzatarak.

Gerginlik dili oluşmasın diye sakın ol, diyorum. Sakinim ben, hep aynı şeyler. Sus, diyorum parmağımı dudaklarıma götürüp. Susuyoruz. Sessizliği bozmak için: Kaç gün kalacaksınız? diye soruyorum. Kovulmazsak bir hafta. Beyimiz sıkılabılır. Gözlerine bakınca çocuğun, yumuşuyor biraz. Ben de rahatlıyorum bu halle. Sen ne kadar kalacaksın? Ben de bir hafta. Senin çocuğun yok mu? Kızım var, babasıyla kaldı. Benimki istemez, diyor. Söylediğime pişmanlık duyarak yutkunuyorum, benimki de kırk yılda bir işte... Kadın kadına tatil oh, diyor bir kahkahayla. Ben de gülüyorum, oğlu da. Bir sigara daha yakıyor denize bakıp. Tenteyi indirsinler yandım vallaha. Güneş yandan vuruyor indirseler de gelir sanki. Ben de sıcakladım anne. Tamam, gideriz birazdan. Buna da bir şey demeye gelmiyor, diyor. Sakız çiğneyebilir miyim anne? Sorma bunu istediğin

zaman çiğne! Bana dönüp görüyorsun iki lafı zor ediyoruz. Canım ne olacak ki vaktimiz bol diyorum. Anne kapağı açılmıyor ki! Elinden alıp bastırarak kapağı çevirip açıyor. Al işte, açıldı. Bastıracağını böyle sonra döndüreceksin. Umursamadan alıyor eline çocuk. İki tane çiğne daha fazla değil. Boğulursun.

Yerleri sulamaya başlıyor çay bahçesi sahibi. Ayaklarımızı havada. Ortalık serinliyor biraz. Kalkalım mı? diyorum. Sıktık seni de. Yok, ondan değil denize gideceksiniz diye öyle dedim, diyorum. Şekerim bunun ne yapacağı belli mi? Hep idare benimki. Çişim geldi anne. Öyle denmez kaç kez söyledim. Kalk hadi. Birlikte yürürlerken annesinin elini tutuyor. Balıkçının biri balık yakalıyor. Hızla sarıyor oltasını. Kıyıdaki çocuklar yanında birden. Amca bize de göster. Adam gururla balığın ağzından oltayı çıkarıyor. Hey maşallah nasıl da büyük! Ne tutmuş o? diyor diğer masadaki yaşlı adam bana bakıp. Bilmem ki diyorum. Lüfer diyor diğer balıkçı hafif kıskanç bir ses tonuyla. Yavandır eti. Hadi oradan, diyor diğeri sen tut da görelim.

Geldik biz diyor Ülker. Hoş geldiniz. Balığı görmek ister misin? Alkışlıyor çocuk. Hadi gel, gidelim. Çocukların yanına doğru yürüyoruz. O sıra, ayağı şemsiyenin ipine takılıyor. Birdenbire yere kapaklanınca ne yapacağımı şaşıyorum. Yüksek sesle ağlıyor çocuk. Hadi kalk bir şeyin yok oğlum derken Ülker beni kenara çekiyor. Ağlamasının inlemeye benzeyen dozuyla, pişmanlığım da artıyor. Garson kıza, su getirin lütfen diyorum. Ülker elini yukarı kaldırıp istemez işareti yapıyor. Balıkçı gülerek: Paşam erkek adam ağlamaz! Ülker ile göz göze geliyoruz. Elvan elvan değil, kapkara gözlerim, onun gözleri ise benden çok uzakta.

YOL UYUR KERVAN ÜRERKEN

ADEM FATİH KILIÇ

*Hangi dağın yankısıydım salınırken aşağılara
Bilmem niye salardım kuruyan nehre kendimi
Ve aklanırdım tüm zerremle, kılıcımla, miğferimle
Yontulmuş bir ağaçta ismimi gördüm
Yaşamı kavrarken parmaklarımdan üzüldüm
Sırasındayım ölümün
Pantolonumu indirsem belgeselcilere yakalanacağım*

*Hangi dağın domuzuyum kurşunum valse davetli
Vurulsam tenimi tanıyacağım*

*Hangi dağın yankısıydım salarken ruhumu
Tepelerden onlara, asfalta ve yağmura
Adımın borcu varsa da yırttım defterini
Yağmaladığım cüzzama
Yeniyorum neyiniz varsa, varsa geliyorum dünyada
yeriniz
Öfkeli bir poşet gibi uçuyorken siz
Yankıyı yüzünüzde patlamaya*

*Eğilen bir otun solgun rengi
Dalgın bir mezarlığın ahında
Selam ederken ormanıma.*

ÖLÜM ORUCU

*Siz, göz göre göre ,
Biz, göre göre öldük..
Bir insan öldürölünce,
tüm insanlık ölürmüş,
bu'nu'da gördük*

DÖNÜŞ

*Uzak düşlerden geldim,
düşlerimi korudum,*

*Sıcak yağmurlardan geldim
yağmurları korudum..
Aydınlık yolum geride kaldı ,
Gurbetimden geldim..
Size, acılarımı emanet etmişim
almaya geldim...*

COŞKUN ŞİMŞEKLİ

BUGÜN TANRIYA DUA ETMELİSİNİZ | PER PETTERSON

ÇEVİRİ KEDİSİ
ONUR ÇALI

Türkiye’de romanlarıyla bilinen Norveçli yazar Per Petterson, 1987’de yayımlanan ilk kitabı “*Aske i munnen, sand i skoa*”da (Ağzımda Kül, Ayakkabılarımda Kum), 1960’lı yıllarda ailesiyle Norveç kırsalında yaşayan Arvid adlı küçük bir çocuğun başından geçen geçenleri anlatır. Aşağıda okuyacağınız “*Bugün Tanrıya Dua Etmelisiniz*” adlı bölüm, kitabın İngilizce çevirisinden (Ashes in My Mouth, Sand in My Shoes) Türkçeye çevrilmiştir.

BUGÜN TANRIYA DUA ETMELİSİNİZ

Bir sabah öğretmen ilk derse geldi, masanın ardındaki koltuğuna ağır ağır kuruldu, etrafına bakındı ve şöyle dedi: “Tanrıya dua etmelisiniz, bugün muhtemelen bir nükleer savaş başlayacak.”

Boğazını temizledi, soluklandı ve bir kez daha şöyle dedi: “Nükleer savaş.” Gerdanı titredi bunu söylerken, sınıfın üstüne sessizlik çöktü.

Nükleer savaş.

Arvid, evde konuşulurken duymuştu, bunun ne anlama geldiğini biliyordu. Herkes için ölüm demekti bu, işin şakası yoktu.

BUGÜN TANRIYA DUA ETMELİSİNİZ | PER PETTERSON ÇEV: ONUR ÇALI

Ziyaretlerine gelen Rolf amcasının oturma odasından gelen sesi korkulu ve telaşlıydı. Rolf amcası, Ruslardan neredeyse çiftçilerden nefret ettiği kadar nefret ediyordu ve Arvid, konuşulanları fark edilmeden dinlemek istediğinde yaptığı üzere merdivenlerin başına sinmişti. Babası, Rusların zalim olduklarını düşünmüyordu, en azından Rolf amcasının sandığı kadar zalim olmadıklarını düşünüyordu ama tam olarak emin değildi. Emin olmadığı, Rolf amcasının aksine sesi odada çınlamıyor olsa da sesinden belli oluyordu.

Arvid, Küba'nın nerede olduğunu bilmiyordu, coğrafya dersinde daha o konuya gelmemişlerdi, Küba'da neler olup bittiğini de bilmiyordu ama bunun bir önemi yoktu, öyle ya da böyle sonumuz gelmişti, işin şakası yoktu.

Ders bittiğinde eve gitmek üzere yola koyuldu. Teneffüs vakti gelince, sırasına astığı çantasını aldı, kolunun altına sıkıştırdı ve kimsenin bakmadığı bir anı kollayıp oyun alanının oradaki kapıdan sessizce sızıyordu.

O gün dört ders daha vardı ama nükleer savaş başlayacağına göre okulda kalmanın bir anlamı yoktu. Eğer son yaklaşıyorsa, evde annesiyle kalmayı tercih ederdi doğrusu.

Eve ağır adımlarla yürüdü, Elvis'i seven kendisi değil annesiydi ama Elvis etiketli kahverengi çizmelerini giymişti Arvid, üzerinde zikzaklı mavi kazağı vardı ve yazları bile çıkarmadığı beresini takmıştı. Torolf Engan'ın daima taktığı ve herkesin taktığı ucu beyaz çizgili bu bereyi Arvid gözlerine kadar indirirdi çünkü böylesi çok havalıydı.

Korkmuyordu, yalnızca bütün bunlardan dolayı birdenbire çok yorgun düşmüştü, attığı her adım büyük çaba gerektiriyordu, derisinin altında

giderek daha fazla, öbek öbek toplanmış gibi hissediyordu bezginiğini, neredeyse parmaklarıyla tutabilecekti ve botları, içlerine kum dolmuş gibi ağırlaşmıştı. Ağlamıyordu çünkü babasıyla konuşup çok ağlamayacağına dair anlamaya varmışlardı ama yüzünü kartona dönmüş gibi sert ve kuru hissediyordu, gözlerini kırıştırmak büyük irade gerektiriyordu.

Her zamankinden daha erken bir vakitte eve vardığında annesi ona tuhaf bir bakış fırlattı ama bir şey demedi. Arvid, bunu gayet doğal buldu çünkü ölmek üzereysen tartışmanın manası yoktur. Annesinin yemek hazırlamamış olması da tuhaftı. Arvid biraz düşündükten sonra ölümü aç acına beklemenin bir faydası olmadığına kanaat getirdi, mutfak masasına çöktü, fıstık ezmesi sürülmüş iki dilim ekmeği bir bardak sütle birlikte hapır hupur mideye indirdi. "Teşekkürler," dedi ve bundan sonraki dört gün tek bir kelime daha etmedi. Vücudu buza kesmişti, neden hiçbir şey olmadığını anlayamıyordu, neden kimse üzgün değildi. Eskisine dönene ve vücudu çözülene kadar neden bu kadar süre geçtiğini anlamıyordu. Tanrıya dua etmedi, Tanrıya inanmıyordu ama bazı sınıf arkadaşları dua etmiş olabilirdi. Tavana gözünü dikerek yatağa uzandı ve aşağı kattaki oturma odasında bulunan radyodan duyulan sabah dualarını dinledi. Babasının işe gitmek için evden çıktığını, öğlen eve geldiğini duydu. Akşamleyin annesiyle babasının mutfaktan duyulan atışmalarını dinledi. Orada öylece, kalkmayı reddederek yattı durdu; sonunda, babası bunun saçmalık olduğunu söylemesine rağmen annesi kaygılandı ve Arvid'i doktora götürdü. Tuhaf bir doktordu, boğazına bakmadı, göğsünü filan dinlemedi, yalnızca konuştu ama sonunda Arvid halen bitkin olmasına rağmen daha iyi hissetmeye başladı ve gün ortasında uykuya yenik düştü.

MAFFY'NİN PİYANOSU

ZERRİN BORATAV BAĞCIYAN

Bir Piyano Masalı

Maffy'nin dünyaca büyük bir trompet sanatçısı olduğunu herkes biliyor artık.

Oysa piyano da onun müzik yaşamında büyük yer tutmuştur.

Evlerinde, *Buca Saint Baptist Kilisesi*'nden satın alınan bir piyanonun masalı şöyle başlıyor.

Maffy henüz on, on bir yaşlarındayken annesi öğle yatırdığında ablasının çaldığı Bach, onu bütün renklerin olduğu uçsuz bucaksız çayırlara götürmüş. Kendisi bu rüyaları “cennet” diye adlandırır.

Daha sonra Ankara'da konservatuar öğrencisiyken arkadaşlarıyla Ankara Palas'ta, balolarda, kulüplerde çalışır, ancak grupta piyanist olmadığı için o piyano çalar.

Altmışlı yıllarda Kurt Edelhagen'in Köln Radyo Orkestrası'nda bir süre çalışır ve oradan ayrılırken C.J.Quandt.Berlin marka piyano kendisine armağan edilir. Piyano gemiyle İzmir'e, Maffy'nin Karşıyaka'daki apartman dairesine getirilir, o ev satılınca da çok sevdiği arkadaşı Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası şeflerinden Halil Ekseriyet'in evine emaneten bırakılır.

İbrahimaki'de Maffy'nin yaşgünü 2010

MAFFY'NİN PİYANOSU

ZERRİN BORATAV BAĞCIYAN

Piyanonun taşınma anı

Halil Ekseriyet Seferihisar'a taşınmaya karar verince piyano bu kez bir çok caz sanatçısını evinde ağırlayan, caz konserleri düzenleyen Füsun Levet'in Kuşadası Yaylaköy'deki evine getirilir. Bu konukluk yedi yıl sürer, Maffy ise yazları İsveç'ten gelip piyanosuyla hasret giderir.

9 Eylül 2017'de ise piyano son evi *KUAKMER (F. Özer Arabul Kültür Merkezi ve Kent Müzesi)*'nde büyük bir heyecanla karşılanır. Müzik yaşamına *Kuşadası Belediye Bاندosu*'nda başlayan Maffy, piyanosunu tam da kuruluşunun ikinci yıldönümü kutlamaları sırasında, 9 Eylül 2017'de, *KUAKMER*'e emanet eder. Bu konuda ona fikir veren, can dostu *Nusret Türkeş Baykara*'dır. *KEGEV*'in onursal başkanı *Hüseyin Arabul*, Yönetim Kurulu Başkanı *Şefik Sözer*, Başkan Yardımcısı *Kamil Aköz* ve *KUAKMER* yönetiminden *Ali Ergül* de bu fikrin olgunlaşıp gerçekleşmesini sağlar.

Maffy İbrahimaki 2010

Maffy, *KUAKMER*'e her gelişinde mutludur, güvendiği Halil Orpak'ın akort ettiği piyanosu emin ellere sahiptir. Piyanonun varlığı, *KUAKMER*'in uzun zamandır planladığı bir anma töreninin gerçekleşmesini hızlandırır. 24 Ekim 2018'de Kuşadası Belediye Bاندosu'na saygı programına Maffy de katılır ve bandonun emektarlarına verilen teşekkür belgesini büyük bir mutlulukla alır. Tüm program boyunca baş konuklardan biri olarak kendine ayrılan yerde değil, bando elemanlarının, eski mesai arkadaşlarının yanında oturur.

MAFFY'NİN PİYANOSU ZERRİN BORATAV BAĞCIYAN

KUAKMER'den içeri girdiğinizde avluya açılan kapının sol yanında; Kuşadası Belediye Bاندosu'nun hikayesi ve ilk enstrümanlarının sergilendiği odanın girişinde durmakta Maffy'nin piyanosu.

Şan ve piyano çalışmalarında, konservatuar öğrencilerinin dinletilerinde, toplantı ya da söyleşilerin öncesinde, sonrasında kullanılıyor şimdilerde. Müzeyi gezenler, piyano sayesinde Maffy'i tanıyor ya da hatırlıyor. Çeşitli etkinliklere gelen Kuşadalı çocukların çoğu ilk kez bir piyano görüyor, onun tuşlarına dokununca belki de Maffy'nin o unutulmaz rüyalarına müzikal bir adım atıyor.

Ölümsüzlük nedir ki! Maffy ve piyanosu yaşıyor. Yıldırım Caddesi'nden inerken altmış yedi numaralı kapıya kulak verin, duyacaksınız, içeri göz atın, göreceksiniz. Bir genç, bir çocuk, bir turist, bir akademisyen, tuşlarda gezinen parmaklarıyla Maffy'i yaşıyor, yaşıyor.

Kaynaklar: Nusret Türkeş Baykara, Ali Ergül (Yerel Tarih Dergisi), Şefik Sözer, Anıl Yurdakul'un Muvaffak Falay görüşmesi (Evrensel Gazetesi -6 Mayıs 2019), Ritmik Ada -Kuşadası İçin Çal Muvaffak Falay Görüşmesi

Resim: Gökhan Sarpkaya

Bu Bir Savaş

*Bu bir savaş...
Tanrıların kuklalarla seviştiği
Ve yine,
Ah yine,
Belki de yüz bininci kez yine
Kelebek yakalayıcılarının işe girdiği...
Bu bir savaş kardeşim;
En nadide canlar için,
Kaçıp kurtulmak yalan
Kalıp ölmekse unutturulan bir mesai.*

*Bu bir savaş...
Bir sürü kurşun askerin,
korkularıyla yüzleştiği,
Ölmek ve öldürmek işiyken,
Ağzındaki pasın, utanma duygusundan,
Aynadaki düşmanın, kendi babasından,
Kapı ardındaki tekinsizliğin, öğretilmiş korkudan,
geldiğini bilmediği...*

*Ahh!
Bu bir savaş be kardeşim.
Meleklerin, jandarmaların ve
Süpermenlerin ülkesinde...
Tarih denen masalı yazan erklerin ülkesinde...
Anıları utanmaz sayılarla,
Ve müzeleri yüz­süz fotoğraflarla
dolduranların ülkesinde...*

GÖKHAN SARPKAYA

Çizim: Gökhan Sarpkaya

Düş

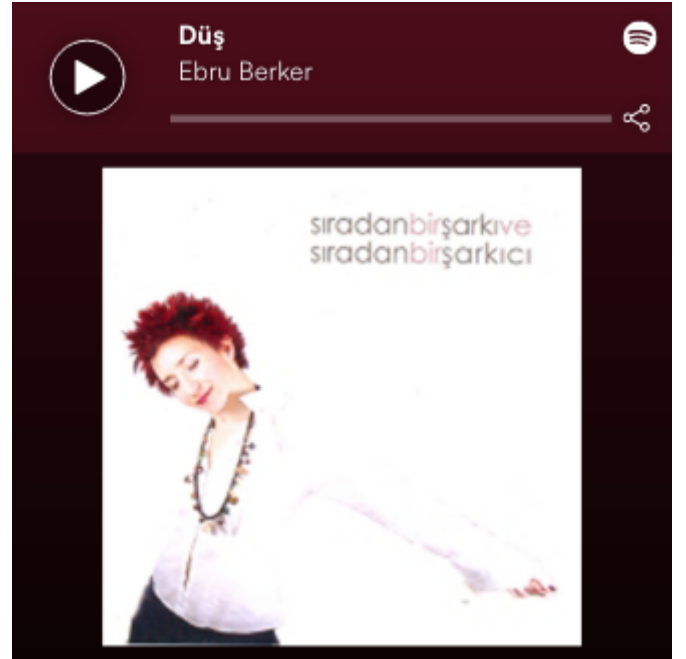
SÖZ: EBRU BERKER SARPKAYA
MÜZİK-ARANJMAN: YURİ RYADCENKO

*Sessizliğe uzandı yavaşça
Aklında yalnızca
O gün, o düş, bir haykırış
Felekten bir 'an' çaldı gizlice
Barıştı kaderiyle
Mutluluk yandı gözlerinde*

*Gerçekleri yükledi cesurca
Kalbinde yalnızca
O gün, o düş, bir yakarış
Hayallerle süslendi çocukça
Tanıştı umuduyla
Yıldızlar yandı yollarında*

*Martılar kadar hafif,
Dalgalar gibi savruk,
Batan güne nispet
Ay'la sevişti..*

*Dünyadan sıyrılıp artık
Kendine, kalbine dönünce
Düş... Düş... O düş için...
Melekler öptü gözlerinden...*

DİNLEMEK İÇİN TIKLAYIN...

CAZKEDİSİ

ŞİİRLİ KÜLTÜR DERGİSİ
Nisan Mayıs Haziran 2022

twitter.com/CazKedisi1

facebook.com/groups/cazkedisisiirdergisi

instagram.com/cazkedisidergi/

YAYIN YÖNETMENİ: HALİM YAZICI

YAYIN KURULU: DEVRİM DİKKAYA, HALİM YAZICI, SARP KESKİNER

TASARIM, REDAKSİYON: M. ÖZGÜR MUTLU

YAZIŞMA ADRESİ: CAZKEDİSİDERGİSİ@GMAIL.COM